

T.C.
ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI
III. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ

ADİYAMAN
TABİAT TURİZMİ MASTER PLANI
2013-2019

EDİTLEYEN: Yrd. Doç. Dr. A. Kadir ÇORBACI

Arş. Gör. Caner ÇALIŞKAN

ÖNSÖZ

Zengin bir “Tabii turizmi” potansiyeline sahip olan ilimizin tarihini ve turistik yapısını ön plana çıkararak tabii turizmi potansiyelini belirlenmek ve tabii turizminin geliştirilmesini sağlamak amacıyla Adıyaman Tabii Turizmi Master Planı hazırlanmıştır. Bu plan ile alternatif turizm faaliyetlerine konu olabilecek potansiyel kaynakları tespit ederek ilimizin tabii turizminin gelişimine katkıda bulunulması hedeflenmiştir. Ayrıca Adıyaman'da tabiat kaynak değerlerin; bugünün ve yarının ihtiyaçları doğrultusunda sürdürülebilirlik, katılımcılık ve çevreye duyarlılık temel ilkeleriyle planlanarak, tabii turizminin geliştirilmesi düzenlenmiştir. Bunun sonucunda da ilimizde tabii turizminin geliştirilmesi için stratejik planlar hazırlanarak yapılması gereken projeler belirlenmiştir.

Tarih boyunca birçok uygarlığın büyüleyici kalıntılarına ev sahipliği yapan ilimiz, tabii turizmi açısından da birçok güzelliğe sahiptir. Bilindiği gibi artık dünyanın her yerinde deniz-kum-güneş eksenli geleneksel turizm anlayışı şekil değiştirerek, yerini kültür ve tabii turizmine bırakmaktadır. Adıyaman, gerek coğrafi gerek tarihî ve kültürel birikimi gerekse de sahip olduğu tabii turizm kaynakları açısından eşsiz bir zenginliğe sahiptir. Çelikhane Abdulharap Gölü Yüzen Adaları, yapılması düşünülen Kayak Merkezi, Tut ilçesinde vaziyet Paraşütü, Gazihan Dede mevkiinde yapımı tamamlanan Su Sporları Merkezi, Tabii Parkıyla ve tabii oluşumuyla bünyesinde 63 farklı kuş çeşidini barındıran Gölbaşı Gölleri, dağları, geniş platoları, büyüleyici kanyonları ve coşkun akarsularıyla Adıyaman, ilçeleri ile birlikte bir tabii harikasıdır. Bütün bu potansiyelin yerli ve yabancı turizme açılması da büyük önem taşımaktadır.

Bu vaziyetle çok zengin tabii değerlere sahip Adıyaman'da, tabii turizminin geliştirilmesi için hazırlanan Tabii Turizm Master Planının ilimizin kalkınmasına yön vermesini temenni ediyorum, emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Mahmut DEMİRTAŞ

Adıyaman Valisi

ADİYAMAN İLİ TABİAT TURİZMİ MASTER PLANI (2013-2019)

SUNUŞ

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve eylem planı 2013; ülkemizin tabiat, kültürel, tarihi ve coğrafi değerlerini koruma-kullanma dengesi içinde yönetmeyi ve turizm alternatiflerini geliştirerek ilimizin ve ülkemizin turizmden alacağı payı arttırmayı hedeflemektedir.

Adıyaman ili yüzölçümü bakımından 7614 km²'lik bir alana sahip olup, 8 ilçeden oluşmaktadır. TÜİK'in 2011 verilerine göre Adıyaman'ın il, ilçe, belde ve köyleri olmak üzere toplam nüfusu 590.935'tir. İlde aynı zamanda 13.850 ha Milli Park ve 2.080 ha Tabii Parkı bulunmaktadır. Söz konusu verilerden hareketle, Adıyaman'a ait tabii değerlerinin ilgili strateji ve eylem planları dahilinde de sürdürülebilir turizm algısıyla işlenmesi ve değerlendirilmesi yapılacaktır.

ÇALIŞMANIN AMACI

Bu çalışma, Adıyaman'da Tabii Turizmi potansiyellerinin neler olduğu, turizmin nasıl çeşitlendirileceği, nasıl geliştirileceği ve eylem planlarının hazırlanması amacıyla yapılmıştır. Bu vaziyetle hazırlanan Tabii Turizmi Master Planı ile Adıyaman ilinde bulunan tabiat ve tarihi değerlerin kapsamlı bir analizi yapılmış ve coğrafi koşullar değerlendirilerek yapılması gerekenler ile ilgili stratejiler ortaya koyulmuştur.

Çalışma sürecinde, Adıyaman coğrafyasında bulunan ve turizm açısından sürdürülebilir kullanıma uygun olan noktalar tespit edilerek uygulanması öngörülen yaklaşımlar belirlenmiştir. Bu bağlamda, konuyla ilgili her bir paydaşın sosyal sorumluluk ve uygulama alanları değerlendirilerek rol sorumlulukları açıklanmıştır.

GİRİŞ

Bir bölgenin gerek sosyal, gerek çevresel ve gerekse ekonomik bağlamda mevcut kaynak yapısının geleceği, o bölgenin konumlandığı tabiat yapının sürdürülebilir kullanıma bağlı olmaktadır. Bu kullanım ayrıca, gelecek nesillerin gözetilmesi ekseninde her paydaşa aynı sınırdan düşen toplumsal bir sorumluluk bilincini işaret etmektedir. Dolayısıyla tabii insan yaşamının gerekleri ile kesiştiği noktada atılacak adımların her şeyden önce tabiata saygı esasında şekillenmesi zorunludur.

Bir bölgede sürdürülen tabii turizminin yukarda bahsi geçen önceliklerinden sonra gelen en önemli husus ise; elde edilen çıktıların bölge insanı arasında eşit dağılımı olmaktadır. Başka bir ifade ile yörede gerçekleşen turizm faaliyetlerinde sorumlulukların eşit paylaşımı söz konusu iken, elde edilen gelirlerin paylaşımı için de aynı durum geçerli olmalıdır. Nitekim ortaya koyulan faaliyet ve çabalar somut bir çıktı sağladıkça süreklilik arz edecektir.

Tabii turizminin temel zemini sürdürülebilir kalkınma prensiplerine dayanırken bu zeminde yer alan kaynakların etkin kullanımı son derece önemli bir konu olmaktadır. Buna göre; her tabiat kaynağın sürdürülebilir kullanım açısından uygun olmadığı ve her tabiat bileşenin aynı zamanda bir turizm unsuru olamayacağı açıklık kazanmalıdır. Yani kaynakların etkin kullanımı bir anlamda; doğru kaynakların doğru zamanda ve doğru vaziyetlerle kullanılması mevzu bahis olmaktadır.

Sonuç olarak bir toplumu gelecek nesillere taşıyacak olan sağlıklı bir tabii yapısı, ancak tabiatın sunduklarına karşı gösterilecek saygı ve önem derecesinde korunabilecektir. Bunun içinse her paydaş düzeyinde kapsamlı bir uygulama sürecinin gerçekleşmesi, tabiatın korunması ve turizme kazandırılmasında stratejik bir yaklaşım olacaktır.

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1: TABİATL ALANLAR, KIRSAL YAŞAM VE TABİAT TURİZMİ

1. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM EKSENİNDE TABİATL ALANLAR, KIRSAL KALKINMA, KIRSAL YAŞAM VE ADIYAMAN İLİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR TABİAT TURİZMİ	9
1.1. Tabiat Alanlar ve Sürdürülebilir Kalkınma	10
1.2. Sürdürülebilir Tabii Turizmi	11
1.3. Sürdürülebilir Tabii Turizmi Gelişme Stratejisi	13

BÖLÜM 2: SÜRDÜRÜLEBİLİR TABİAT TURİZMİNDE KAYNAKLAR

2. SÜRDÜRÜLEBİLİR TABİAT TURİZMİ GELİŞİMİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR.....	17
2.1 Kaynak Analizi	17
2.1.1 Kaynak Analizinde Ele Alınacak Unsurlar	17
2.2. TURİZM POTANSİYELİ	20
2.2.1. Kaynakların Turizm Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi	22
2.2.2. Turizm Talebi Açısından Turizmin Mevcut Durumunun İncelenmesi.....	23
2.2.3. Turizm Arzı Açısından Turizmin Mevcut Durumunun İncelenmesi.....	24
2.3 TAŞIMA KAPASİTESİ.....	24
2.3.1. Taşıma Kapasite İle İlgili Temel Tanımlamalar	24
2.3.2. Taşıma Kapasitesinin Elemanları	25

BÖLÜM 3:İLGİ GRUBU ANALİZİ VE YEREL ORGANİZASYONUN OLUŞTURULMASI

3. İLGİ GRUPLARI/PAYDAŞLAR.....	27
3.1. İLGİ GRUBU KATEGORİLERİ	28
3.2. İLGİ GRUBU ANALİZİ	28
3.3. TOPLUM TEMELLİ YAKLAŞIM.....	29
3.4. YEREL ORGANİZASYONUN OLUŞTURULMASI	30
3.4.1. Adıyaman İli Tarihçesi	30
3.5. ADIYAMAN İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	35
3.5.1. Jeomorfolojik Özellikler	35
3.5.2. Jeolojik Özellikler	36

3.5.3. İklim Özellikleri.....	39
3.5.4. Hidrografiya	39
3.5.5. Toprak Özellikleri.....	41
3.5.6. Arazi Varlığı	42
3.5.7. Orman Varlığı	42
3.5.8. Flora-Fauna ve Hassas Yörelere	43
3.5.9. Yerleşim Alanları ve Nüfus	62
3.6. TARIM VE HAYVANCILIK	63
3.6.1. Tarım.....	63
3.6.2. Hayvancılık	65
3.6.3. Bitkisel Ürün Sertifikasyon Çalışmaları	67
3.6.4. Su Ürünleri Yetiştiriciliği	71
3.7. SANAYİ VE TEKNOLOJİ	71
3.7.1. İlin Sanayi Yapısı.....	71
3.7.2 İlin Ticaret Yapısı	73
3.7.3. Sanayi Sicil Kayıtlarına Göre İl Sanayisinin Değerlendirilmesi	74
3.7.4. İlin Dış Ticareti	78
3.7.5. Altyapı, Ulaşım, Haberleşme ve Konaklama.....	81
BÖLÜM 4: ADIYAMAN TABİAT TURİZMİ ARZI	
4. ADIYAMAN’IN TABİAT TURİZMİ DEĞERLERİ (TABİAT TURİZMİ ARZI)	89
4.1. ADIYAMAN İLİNİN TABİAT TURİZMİ (ARZI) DEĞERLERİ VE BİLİNİRLİK DEĞERLENDİRMESİ.....	102
4.1.1. Adıyaman İlinde Tabii Turizmi Vaziyetli Kullanılan ve Koruma Statülü Alanlar	102
4.1.2 .Seçkin Özellikli Diğer Sahalar.....	102
4.1.3. Şifalı sular	107
4.1.4. Akarsular.....	108
4.2. SEÇKİN VE YÜKSEK DEĞER TAŞIYAN (X) YILDIZ ALANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ VE POTANSİYELİNİ GELİŞTİRME İMKÂNLARININ ORTAYA KONULMASINA İLİŞKİN ANALİZLER.....	112
4.2.1. Kahta ilçesi genel bilgiler (konum, tarihi, topoğrafik özellikler, yükseltiler)	112

4.2.2. Gölbaşı İlçesi Genel Bilgiler (Konum, Tarihi, Topoğrafik Özellikler, Yükselti)	115
Adıyaman İli Sınırları İçinde Belirlenen Kuş Türleri.....	124
4.2.3. Adıyaman Av Turizmi	125
BÖLÜM 5: ADIYAMAN İLİ SÜRDÜRÜLEBİLİR TABİAT TURİZMİ STRATEJİLERİ	
5.1. GELİŞME STRATEJİLERİ.....	133
5.2. PAZARLAMA STRATEJİSİ	135
5.3.ZİYARETÇİ YÖNETİMİ STRATEJİSİ	135
5.4.MASTER PLANI STRATEJİK UYGULAMA İLKELERİ	136

BÖLÜM 1

TABİATL ALANLAR, KIRSAL YAŞAM VE TABİAT TURİZMİ

1. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM EKSENİNDE TABİATL ALANLAR, KIRSAL KALKINMA, KIRSAL YAŞAM VE ADIYAMAN İLİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR TABİAT TURİZMİ

Tabiatın geleceği; kırsal alanların ve yaşamın korunmasına ve en nihayetinde sağlıklı yürüyen bir kırsal ekonomiye bağlıdır. Kırsal alanlardaki düşük ve dağınık nüfus yoğunluğu ile beraber yetersiz gelir söz konusu olduğunda bu alanların turizm alternatifleri için kullanılması söz konusu olacaktır. Ancak bu noktada ilgili alanlarda gerçekleşen turizm faaliyetlerinin, korunan alanlara ve tabiata zarar verdiği görülmektedir. Bu sebeple, tabiatı korumakla görevli olan bizlerin çevremiz ile proaktif bir yaklaşım içinde olmamız gerekmektedir. Bu bağlamda proaktif yaklaşım; ilişkilerde ve faaliyetlerde inisiyatif kullanabilmeyi öne çıkaran bir anlayış olmaktadır. Dolayısıyla tabiatla ki faaliyetlerin kontrolü ve yürütülmesinde, Tabii Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ve bağlı taşra kuruluşlarının tabii temelli hareket düşüncesi stratejik bir hareket noktası olmaktadır.

Son yıllarda sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere çoğu kuruluş; korunan alanlar, tabii alanlar ve kırsal kalkınma için işbirliği oluşturmada farklı bir bakış açısı benimsemeye başlamışlardır. Nitekim geleneksel turizm anlayışının tabii ve yerleşik kültür üzerinde bıraktığı tahribatlar ve bunların neticesinde oluşan toplumsal kaygı düzeyi, kitle turizmine karşı alternatif çevre duyarlı turizmi ve tabiatın koruma düşüncesini ön plana çıkarmıştır. Bu eksende sürdürülebilir tabii turizmi ve eko-turizm kavramları tabiatın korunması için bir umut olarak ortaya çıkmıştır. Algılamadaki bu değişiklik tabii ve korunan alanlar ile birlikte bölgesel planlamalarda turizm tabanlı proje ve çalışmaların giderek artmasını sağlamıştır. Bu sayede tabii temelli turizm, zaman içinde kırsal alanların kalkınmasında, yoksulluğun azaltılması ve yöresel kültür zenginliğinin korunmasında anahtar bir kelime haline gelmiştir.

Sürdürülebilir tabii turizmi; kırsal ekonominin canlanması, bölgesel nüfus etkinliği ve kırsal göçün azaltılmasında en önemli seçeneklerden biri haline gelmiştir. Ancak bu noktada, turizmin yerel ekonomi ile bütünleştiği oranda beklentileri karşılayabileceği ve sosyal paydaşlara fayda sağlayacağı unutulmamalıdır.

1.1. TABİATLİ ALANLAR VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA

1980’li yıllardan itibaren Birleşmiş Milletler Çevre Programı’nın (UNEP) küresel çalışmaları giderek artan bir etki alanına sahip olmaya başlamıştır. Dünya Çevre Kalkınma Komisyonu’nun 1987 yılında gerçekleştirdiği çalışmalar sonunda “ortak geleceğimiz” adlı bir rapor hazırlanmıştır. Bu raporda, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çevre ve kalkınma konularına çok farklı yaklaşımlar vurgulanmış olup, sahip olunan kaynakların sürdürülebilirliğine dikkat çekilmiştir. Raporda ortaya konan “sürdürülebilir kalkınma” kavramı, insanların elinde bulundurduğu ve onlara muhtaç olduğu ekolojik, kültürel ve sosyo-ekonomik kaynakların nadir ve eşsiz olduğu görüşü üzerinde temellenmiştir.

Bu bağlamda, bir bölgenin sahip olduğu kaynaklar, çok farklı vaziyetler için kullanılabilir. Örneğin, bir orman alanı kereste imalatı için kullanılabilir, ağaçlar kesilerek tarım arazisi haline getirilebilir ya da korunan alan olarak kullanılabilir. Söz konusu alanın yapısına ve alanda yaşayan yöre halkının ihtiyaçlarına bağlı olarak bu seçeneklerden bazıları uygulanabilirken, bazıları ise kesinlikle uygulanamamaktadır. Bu kıstasta korumacı yaklaşım gereği doğru görünen seçenek, ormanlık alanın tabiat halinde bırakılması olsa da yöre halkı ve diğer iş gruplarının sosyo-ekonomik nedenlerle bu kaynaklar üzerinde hak iddia etmeleri mevzu bahis olabilmektedir. Bu nedenle kaynakların sürdürülebilirlik prensibince kullanılarak bir yandan tabiat dinamiklerinin korunması diğer yandan ise beklenen ekonomik çıktıların sağlanması konunun genel çerçevesini belirlemektedir.

Diğer yandan toplum ve tabiat ilişkisi, geçmişten günümüze uzanan çok boyutlu bir etkileşimi ortaya koymaktadır. Bu paralelde, değişen zaman koşullarına bağlı olarak toplum ve tabii etkileşimi arttıkça korunan alan kavramının anlamı da değişmeye ve dönüşmeye başlamıştır. Bu gelişim döngüsünde, bölge insanının faaliyet alanı ve tabiatı faydalanma boyutları sürdürülebilirlik kavramını daha da öne çıkarmıştır. Dolayısıyla bir tabiat alanının ve bu alanda yaşayan toplumların mevcut kaynaklarını sürdürülebilir kullanması; turizmden tarıma, hayvancılıktan ormancılığa ve hatta enerji üretimine uzanan geniş bir alanda makro çıktı sağlayacak önemli bir yaklaşım olacaktır.

Tabiat alanlarda sürdürülen faaliyetlerin anlaşılmasında öncelikle; **Kırsal alan, Kırsal kalkınma, Kırsal Alanlarda Kalkınma ve Sürdürülebilir Kalkınma** gibi ifadelerden kavramsal olarak bahsetmek gerekmektedir. Bu kavramlar şu şekilde açıklanabilir:

Kırsal Alan: Şehir yerleşim sahasının dışında kalan, genelde tarımla ilgili etkinliklerin yapıldığı alanları içeren ve köy, mezra, kom vb. adlarla anılan insan yerleşimlerinin var olduğu alanlar.

Kırsal Kalkınma: Nispeten düşük yoğunluklu nüfusun yaşadığı şehirden uzak yörelerin ekonomik, toplumsal ve kültürel koşullarının iyileştirilmesi amacıyla sürdürülen faaliyetler bütünü

Kırsal Alanlarda Kalkınma: Kırsal alanda yaşayan halkının yaşamsal çıkarlarının (gelir, eğitim, istihdam vb) ön planda tutulması esasında söz konusu alana ait kaynakların etkin kullanılarak ekonomik, toplumsal ve kültürel alanlarda gelişme kaydedilmesi.

Sürdürülebilir Kalkınma: Bir bölgeye ait tüm kaynakların temel boyutlarda (ekonomik, çevresel ve sosyal) etkin kullanılarak sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve gelecek nesillerin söz konusu kaynakları kullanma haklarının gözetilmesi

Kırsal alanlar turizmin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan değerlendirilmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Kırsal alanlar bu potansiyeliyle ayrıca turistlere sakin ve huzurlu bir yaşam alanı sunmaktadır. Örneğin 2005 yılında yapılan bir araştırmada, Fransız vatandaşları tatillerinin %52'sini ya bir ailenin yanında ya da bir arkadaşının evinde, %26'sı evlerinde ve %9'luk bir kısmı ise kırsal alanda sahip oldukları ikinci bir evde geçirdiklerini ifade etmişlerdir.

⇒ Bu örnek kırsal alanların turizm çatısı altında önemli bir faaliyet hacmini işaret etmektedir. Ancak bu kıstasta, tabii kaynakların gözetilmesi, biyolojik çeşitliliğin devamı ve kültürel özgünlüğün korunması turizmin sürdürülebilirliğinde esas alınmalıdır.

1.2. SÜRDÜRÜLEBİLİR TABİAT TURİZMİ

Sürdürülebilir kalkınma, ekolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel kaynakların sürdürülebilir kullanımına dayanmaktadır. Sürdürülebilir turizmin gelişimi de sürdürülebilir kalkınmanın temel prensiplerinden beslenen bir yaklaşım olmaktadır Sürdürülebilir turizmin gelişiminde

turistlerin ve ziyaret edilen yerlerin bugünkü ihtiyaçlarının, gelecekteki fırsatları koruyup geliştirerek karşılanması yapılacaktır. Bu yaklaşım aynı zamanda ekonomik ve sosyal ihtiyaçların, kültürel bütünlüğün, ekolojik süreçlerin ve kırsal hayatı niteleyen unsurların sürekliliğini içermektedir.

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün tanımına göre sürdürülebilir turizm gelişimi:

- ❖ Çevresel kaynakların en iyi şekilde kullanılmasını sağlamalı,
 - ❖ Toplumların sosyo-kültürel yapısına ve gelenekselliğine saygı göstermeli ve
 - ❖ Bütün ilgi gruplarına adil bir şekilde dağıtılan sosyo-ekonomik faydalar ile tutarlı ve uzun vadeli ekonomik faaliyetler ortaya koymalıdır.
- ✓ Buna göre sürdürülebilir tabii turizminin gelişme ölçütleri şu şekilde sıralanabilir:
- ❖ Biyolojik çeşitliliğin korunması
 - ❖ Ekonomik tutarlılık
 - ❖ Kültürel zenginlik
 - ❖ Yöre halkının refahı
 - ❖ İstihdam kalitesi
 - ❖ Sosyal eşitlik
 - ❖ Ziyaretçi memnuniyeti
 - ❖ Yetkinin yerele doğru dağıtılması
 - ❖ Toplumun genelinin refah ve mutluluğu
 - ❖ Fiziki bütünlük
 - ❖ Kaynakların etkin kullanımı
 - ❖ Çevre düzeni

Bu bağlamda, tabiatın seçkin bileşenleri olan korunan alanlar ile turizm arasındaki bağ, korunan alanların tarihçesi kadar eskiye uzanmaktadır. Dolayısıyla korunan alanların turizme, turizmin de korunan alanlara ihtiyaç duyduğu toplumsal bir gerçek olmaktadır. Bu ilişki tabii ve kültürün bozulmaması için öncelikli tedbirleri de beraberinde getirmektedir. Bu tedbirlerin neler olacağının ise “sürdürülebilir kırsal kalkınma” ilkeleri çerçevesinde ve söz konusu bölge yapısı dahilinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Turizmin önemli bir ekonomik faaliyet olması ve tüm ekonomik göstergelerin bu faaliyetlerle entegre bir şekilde ivme kazanması önemli bir durum olmaktadır. Bu önem dahilinde turizmdeki büyümeyle beraber sürdürülebilir turizm anlayışı temelinde kırsal turizm ve ekoturizm gibi tabiatla ilgili turizm faaliyetlerine olan talep artmış ve ilgili turizm ürünleri ile destinasyonlar ön plana çıkmaya başlamıştır. Bununla birlikte değişen turist tipleri ve istekleriyle beraber konaklama gibi temel değişkenlerin dışında; yöreye özgü kültürel değerlerin tanınması yöre halkıyla iletişim ve tabiat hayatı tanıma gibi özgün vaziyetlerle topyekun bir seyahat deneyimi söz konusu olmaya başlamıştır.

Beklenenin üstünde çeşitlenen istek ve yeni eğilimler, turizmi o kadar stratejik bir konuma taşımıştır ki, turizm bir anlamda tabiat ve korunan alanların sürdürülebilirliğinin yanı sıra bu alanların çevresinde yaşayan yöre halkının kalkınmasında da somut çıktılar sağlamaya başlamıştır. Bu durum turizmi, tabii ile öngörülen ekonomik çıktılar arasında kilit bir denge unsuru haline getirmiştir. Dolayısıyla herhangi bir bölgede bir yandan turizm gelişirken diğer yandan yöre halkının bilinçlendirilmesi için çeşitli eğitim programlarının oluşturulması ve uygulanması öncelikli hedefler arasında yer almaktadır.

En önemli husus; turizm faaliyetlerinin uzun dönemde sürdürülebilir olması için geniş kapsamlı, dikkatli, katılımcı ve paylaşımcı olarak planlamaların yapılması ve sürecin etkin yönetilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, bu faaliyetlerin geri dönüşü mümkün olmayan olumsuz etkileri ortaya çıkacak ve turizm bu alanları tahrip eden bir faktör haline gelecektir. İşte bu nedenle; **Sürdürülebilir Tabii Turizmi Gelişimi (Master) Planı** hazırlanmış ve öngörülen stratejiler ortaya koyulmuştur.

1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR TABİAT TURİZMİ GELİŞME STRATEJİSİ

Bahsedildiği üzere, insan kullanımı bakımından hassas olan sahalarda turizm söz konusu olduğunda, turizmin iyi planlanması ve yönetilmesi önemli olmaktadır. Bu bağlamda alışlagelmiş turizm stratejileri ile Sürdürülebilir Tabii Turizmi Gelişme Stratejisi (SDTGS) arasındaki fark; geleneksel yöntemlerin yukarıdan aşağıya bakış açısı ile uygulanması olurken SDTGS'nde yukarıya bir yaklaşım için gayret gösterilmektedir. Söz konusu fark şu şekilde izah edilebilir:

- ⇒ **Geleneksel Yaklaşım:** Kararlar merkezden alınmakta ve uygulanması için yerele taşınmaktadır. Yöre halkı ilgili süreçte katılımcı olamamaktadır.
- ⇒ **Yeni Yaklaşım:** Yöre halkının beklentileri ele alınır, yönetime katılım sağlayıcı yapı kurulur, *yörenin kalkınma potansiyeline ait bütün değerlerin* korunması için ortak kararlar alınır ve kararların uygulama ve izleme sürecine yöre halkının katkısı sağlanır.

Bu noktada:

- ❖ Sürdürülebilir turizm gelişimi aşamasında tabii ve çevresinin ortak çıkarları söz konusudur. Konaklama ve ulaşım gibi büyük yatırımlar mümkün olduğunca tabiat yapıya sadık kalınarak gerçekleşmelidir.
- ❖ Yöre halkı ve diğer ilgi grupları turizm gelişiminde önemli ortaklardır. Söz konusu gruplar turiste konaklama imkânı sunacakları gibi ürünün kalitesinin korunmasında da sorumluluk alacaklardır.
- ❖ Günübirlik ziyaretçiler yerine uzun süreli konaklama talep eden turistler hedefleniyorsa, tabiat ve kültürel mirasa dayalı **çekim noktaları** oluşturulmalıdır.
- ❖ Tabiat alanlar genellikle çok hassastır, bu sebeple ekolojik değerler, belirli bir saha ile sınırlı olmayacaktır. Geleneksel hayat, yerel kültür ve sosyo-ekonomik yapılar da aynı zamanda turizmin temel kaynağı olmaktadır.
- ❖ Sürdürülebilir Tabii Turizmi Gelişme (Master) Planı'nın ilimizde/bölgemizde ve ülkemizde tabii turizmine konu olacak sahaların tüm ilgi grupları için anlamlı ve etki alanı geniş bir bakış açısına dayanması esas olmalıdır.
- ❖ Sürdürülebilir Tabii Turizmi Gelişme (Master) Planı'nda; turizm tabiatı koruma, sürdürülebilir kullanma ve kırsal kalkınma için bir araç olarak ele alındığından, söz konusu plan *tabii turizmi yönetim planı* olarak ele alınmalıdır. Bu açıdan, mevcut olan turizm etkinlikleri de tartışılmalı, değerlendirilmelidir. İlin sürdürülemez turizm veya gelir getirici faaliyetleri tanımlanmalıdır. Ayrıca iyi bir yönetim için tehditler ve fırsatlar da ele alınarak buradan hareketle ortaya çıkacak fikirler ortaya konmalıdır.

- ❖ Tabii temelli turizm yönetiminin entegre bir anlayışla (alan ve çevresinin sahip olduğu tabiat, tarihi ve sosyo-ekonomik kaynakların bütüncül ele alınması) değerlendirilmesi önemlidir.
- ❖ Turizm gelişimi genel olarak piyasa talebine göre şekillenir. Bir bölgeye ait turizm potansiyelinin değerlendirilmesi, rekabetçi ve özgün bir destinasyon oluşturulması için gerçekli beklentiler ortaya konulmalıdır.
- ❖ Yüksek ekolojik kaynaklara sahip sahalar her zaman turizm değeri içermeyebilir. Turizm, ancak doğru pazar ürünlerini hedeflediği zaman başarılı olabilir. Özellikle hassas tabii alanlarında taşıma kapasitesi düşük iken, bu alanlardan beklenen faydalar yüksek olmaktadır. Bu sebeple taşıma kapasitesinin değerlendirilmesi önemlidir.

Yukarıda yer alan maddeler incelendiğinde konuyla ilgili bazı kavramsal yaklaşımların öne çıktığı görülmektedir. Bunlar:

Entegre Doğal Alan Yönetimi: Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme (Master) Planı ile doğa ve turizm yönetimi için tüm ilgi gruplarının desteğini almayı hedefler. Tüm ilgi gruplarının etkin desteği önem taşır. Turizm gelişiminin karmaşık yapısı göz önüne alınırsa, ilgi gruplarının etkin işbirliği oldukça önemlidir. Planın herkes tarafından sahiplenilmesi gerekirken sürdürülebilir kırsal kalkınma için kapsamlı bir vizyon belirlenmesine ihtiyaç vardır.

Pazarlama Stratejisi: Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme (Master) Planı'nın bir parçası olup, kalkınma ve rekabete açık ürün-pazar kombinasyonu için yaratıcı yaklaşımlar içermelidir. Pazarlar, hedef gruplar, turist sayısı, ürünler ve özgün hizmetler bu stratejide yer almalıdır.

Turizm Destinasyonu Yönetimi: Bir turizm pazarını iyi bir şekilde yönetmek, destinasyonu pazarlamak ve rekabetçi hale getirebilmek için gerekli tüm unsurları içeren bir bütünsel yaklaşımdır. İyi tanımlanmış amaçlarla ve göstergelerle mantıksal bir çerçeve kurmak, ayrıntılı bütçe, mali portre ve ilgi gruplarının tümüne açık görev ve sorumluluklar veren bir yönetim planı hazırlamak gereklidir.

Ziyaretçinin İzlenmesi ve Ziyaretçi Yönetim Planı: Hassas doğal sistemlerin bulunduğu bölgelere gerçekleşen turist ziyaretinin sınırlarını belirleyen bir yönetim planı olmalıdır. Aynı zamanda hem geri bildirim sağlama, hem de taşıma kapasitesinin kontrolü için sistematik bir izleme programı uygulanmalıdır.

Söz konusu kavramsal yaklaşımlar ele alındığında; her türlü yönetim ve uygulama sürecinde geribildirimlerin sağlıklı alınması, hizmetlerin taleplere uygun hale getirilmesi (iyileştirilmesi) ve bütün bunlar gerçekleşirken tabiattaki değişimlerin takibi önem arz etmektedir.

⇒ Şu unutulmamalıdır ki; bir bölgede turizm, tabiata saygı esasında teşvik edilmelidir.

BÖLÜM 2

SÜRDÜRÜLEBİLİR TABİAT TURİZMİNDE KAYNAKLAR

2. SÜRDÜRÜLEBİLİR TABİAT TURİZMİ GELİŞİMİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR

2.1 KAYNAK ANALİZİ

Gelişme planı ve stratejisi için öncelikle kaynak analizi yapılması zorunludur. Bir alanın sahip olduğu kaynaklar, o alanın kalkınması için bir sermaye veya potansiyel oluşturmaktadır. Bu kaynakların analizi de önemli veri ve bilgi oluşturulmasını sağlamaktadır

Ekolojik ve kültürel kaynakların yanında sosyo-ekonomik özellikler de turizm gelişimi için önemli bir temel oluşturmaktadır. Örneğin kırsal turizmin tarımsal faaliyetleri desteklemediği durumlarda kırsal turizmin gerçekleştirildiği bölge hem kendi sermayesini hem de kırsal olma özelliğini kaybedecektir.

Gerek turizm potansiyeli gerekse taşıma kapasitesi turizm kaynaklarının mevcut durumuna bağlı olduğundan kaynak envanterinin mutlaka yapılması gerekmektedir.

2.1.1 Kaynak Analizinde Ele Alınacak Unsurlar

a. Tabiat Kaynaklar: Turizm gelişimi için önemli olan yöreye özgü tabiat kaynaklardır. Bu kaynakların hâlihazırdaki ekonomik kullanımları, korunma durumları, statüleri, iklim gibi bilgilerin envanterini içermektedir.

a1.Seçkin Tabiat Kaynaklar: Turizm yalnızca korunan tabii parçaları ile ilgili değildir. Eşsiz manzaralar, dağlar ve nehirler gibi ve korunmayan türler de turizm için ilgi çekici olmaktadır. Örneğin; ormandaki ağaçların üzerinde gezinen sincapları konakladığımız evin penceresinden gözlemlemek son derece çekicidir. Bir orman öncelikli olarak odunculuk amacıyla kullanılsa trekking gibi bir aktivite için bir cazibe unsuru olabilir.

a2.Seçkin Tabiat Kaynakların Mevcut Ekonomik Kullanımlarının Tanımlanması: Tabiat kaynakların çok çeşitli kullanımları söz konusudur: Ormanların odunculuk vaziyetli kullanımı, nehirler ve göllerin ise sportif balıkçılık, su sporları ve enerji üretmek için kullanımları gibi. Bu

kullanımlardan bazıları gelenekseldir ve düşük etkilere sahiptir. Bazıları ise sürdürülebilir değildir. Bu sebeple bunlar turizm gelişimi için yeterli katkıyı sağlamakta uygun değildir.

a3.Kaynağın Korunma Durumu ve Statüsü: Bazı tabiat kaynaklar mevcut kanunlarla korunur. Bunların turizmde kullanımı bu kanunlara uygun olmalıdır.

a4.İklim: Mevsimlerin dağılımı, ortalama sıcaklık, nem ve günlük ortalama güneş ışığı saatlerine bağlı olarak iklim analizi yapılmaktadır. Burada önemli olan iklimin farklı mevsimlerde turizm için elverişli olup olmadığıdır.

a5.Turizm Gelişimi İçin Potansiyel Tabiat Kaynaklar: Potansiyel kaynakların tespiti turizm planlaması için önemli ve özellikle yönlendirici olmaktadır. Tüm bu kaynakların envanter çalışmalarının haritaya aktarılması, turizm ürünleri ve hizmetlerinin gelişmesi ve altyapı ile tesislerin fiziksel planlaması için önemli olmaktadır.

b. Kültürel Kaynaklar: Kültürel kaynakların envanteri tabiat kaynaklara ilişkin çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Özellikle tabiat ve kültürel kaynaklardan oluşan kombinasyonlar, turistler tarafından yüksek ilgi ile karşılanmaktadır. Kültürel mirasın korunmasının önemi konusunda farkındalık meydana getirilebilirse, sürdürülebilir turizm gelişimine ve tabii korumaya verilen destek artacaktır.

c. Sosyo-Ekonomik Kaynaklar: Altyapı, insan kaynakları ve farklı ekonomik sektörlerin bileşimini içermektedir. Bu konuda yapılacak envanter çalışması, birbiri ile bağlantılı birçok farklı unsurlar içermesi ve bu unsurların turizm gelişimi için ilk bakışta kavranamaması mümkündür. Bölgenin kalkınma potansiyelinde, sosyal ve ekonomik rekabet edebilirlik unsurları büyük öneme sahiptir. Yerel nüfusun turizme yaklaşımı, turizm sektöründe çalışma isteği gibi bazı unsurların turizm ile doğrudan ilişkisi bulunmaktadır.

c1.Alt yapı ve Mevcut Görünüm: Bir bölgenin turizmde rekabet edebilirliği ve kalkınma seviyesinin tespiti için altyapı kalitesi önemli bir göstergedir. Altyapının kalitesi, yerel nüfusun hayat kalitesini ortaya koymanın yanı sıra turizm gelişimi için de zorunlu bir şarttır. Alan, güvenli içme suyu, donanımlı sağlık tesisleri gibi temel unsurları içermiyorsa turizm gelişimi asla başarılı olamayacaktır. Altyapının farklı unsurları için şartlar ve gelecekteki durum değerlendirilmelidir. Örneğin kaynak kullanımı mevcut turizm faaliyetleri uygun mudur?

Sorusu hem kaynağın turizm gelişimi için önemi konusunda hem de kaynak kalitesi hakkında göstergeleri ortaya koyabilmektedir.

Buna göre yapılması gereken inceleme ve araştırmalar şu konuları kapsamaktadır:

- ⇒ **Su kaynaklarına yönelik etütler;** kaliteli su kaynağının sağlanması, su kaynağının sürdürülebilir kullanımı ve su çıkarmanın çevresel etkisini de içerir.
- ⇒ **İletişim ağına yönelik etütler;** turistlerin refahı ve turizm gelişimi için önemli olan cep telefonları da olmak üzere telefon ve internet ağlarının kalitesine yönelik etütleri içermektedir.
- ⇒ **Sağlık hizmetlerinin;** kalite, miktar ve coğrafi dağılımı son derece önemlidir.
- ⇒ **Güç kaynaklarına yönelik etütlerde;** elektrik şebekesi, ısınma vb. için enerji kaynaklarının varlığı önemlidir. Her ne kadar resmi standartlara göre planlansa ve tehlike içermese de turistler nükleer santrallerin yakınında konaklamamaktadır.
- ⇒ **Su ve toprak kirliliği etkisi olan atık su sistemleri** önemli olup, bölgeye gelen turistlerin sayısı ile meydana gelecek atık su miktarı dikkate alınmalıdır.
- ⇒ **Katı atıkların düzenli depolanması** toplum için olduğu kadar çevre için de önemlidir. Katı atıkların aynı zamanda görüntü kirliliğine yol açması ayrı bir menfi etkidir.
- ⇒ **Yol ağlarının durumu,** çoğu turistin tercihlerini yaparken en önemli etkidir.
- ⇒ **Güvenlik;** kamu güvenliğini ve asayişini sağlama noktasında turist güvenliği de günümüz turizm konjonktüründe önemli olmaktadır. Olası durumlarda kurtarma timlerinin faal olması çok önemlidir. Nitekim bir destinasyonda yaşanan asayiş olayları turist için caydırıcı bir etki yapmaktadır.

c2.İnsan Kaynakları: Bir bölgenin insan sermayesini ifade eden bu unsur, turizm gelişiminde anahtar etmenlerden biridir. İnsan kaynakları hem hizmeti hem de manevi nitelikteki kültür ve kimliği oluşturmaktadır.

İnsan kaynaklarına ilişkin etütler aşağıdaki unsurları içermelidir;

- Yöre nüfusu
- Göç vb. göstergeler
- Demografik yapı

- Aktif nüfus ve yapısı, eğitim seviyesi, potansiyel bilgi ve beceriler, geleceğe odaklanma, çalışma ahlakı
- Yöreye özgü geleneksel ekonomik faaliyetler ve yöresel sanatlar
- Turizm gelişimine ilişkin tutum, misafir severlik duygusu, hizmete yönelim
- Sosyal tutarlılık, esneklik, mevcut sosyal ilişkilerin kalitesi ve aralarındaki işbirliğini içeren sosyal yapı
- Yerel kurumlar, idareler, yönetim, bürokrasiden kaçınma vb. hususlarla finansal kaynaklar ve yönetimleri
- Bölgenin kültürü ve kimliği, ortak değerler, algılama şekilleri, özel ilgi ve beceriler, özgün gelenekler, o topluma ait olma ve o toplumda yaşamaktan onur duyma
- Farklı ekonomik sektörler, firma sayısı, ölçeği, ortalama karlılık, geleceğe yönelik bakış açısı, pazarlar ve dış ilişkiler, sektörler arası işbirliği

Kaynak analizinin sonuçları; sürdürülebilir turizm yönetimi ve kalkınmada sermayeyi oluşturan kullanılabilir kaynaklara genel bir bakışı sağlamakla beraber, bölgenin mevcut kalkınma durumunu ve sürdürülebilirliğini değerlendirmeye yönelik bir resim de sunmaktadır. Analiz aynı zamanda; bölgenin sürdürülebilir kalkınmasına yönelik bir vizyon oluşturulmasına ve turizmin diğer sektörlerle bütünleşmesine katkı sağlayacaktır.

2.2. TURİZM POTANSİYELİ

Yüksek değerlere sahip tabiat ekolojik sahalar her zaman yüksek turizm potansiyeli içermezler;

- ! Bazı tabii parçaları araştırma yapan uzmanlara, iyi eğitilmiş eko turistlere hitap etmektedir. Bu alanlar sayıca az olduğu için de sınırlı bir turizm potansiyeli içerirler.
- ! Bazı tabiat sahalar erişim, güvenlik vb. nedenlerle turistler için elverişli olmayan yerlerde bulunurlar
- ! Ekolojik kaynakların duyarlılığı (taşıma kapasitesi), ziyaretçi girişinde kısıtlamalara sebep olmaktadır
- ! Bir sahanın daha fazla turist çekebilmesi için ihtimalleri ortaya koyan **turizm potansiyeli** önemli bir konudur. Turizm potansiyelinin tespiti için arz ve talebin ortaya konması gerekir. Bu potansiyel sınırlıysa başarılı bir turizm girişimini başlatmak imkanı olmayacaktır.

- ! Turizm ekonomik bir faaliyet olduğundan ancak turizm pazarında önemli bir talebi karşılaması lüzumludur.
- ! Turizme ilişkin motivasyon ve istekler değişkendir, kaynakların değeri aynı kalırken değişen tüketici davranışları turizm potansiyelini etkilemektedir. Dolayısıyla turizm potansiyeli tüketicinin bakış açısı (talebi) ile değerlendirilmelidir.
- Turizm potansiyeline ilişkin veri toplarken istatistiki bilgiler ve anket gibi yöntemlerle veri elde edilebilir. Ayrıca derinlemesine görüşmeler, katılımcı gözlem, vb. gibi nitel araştırma metotları kullanılabilir.

Bu noktada turizm potansiyeli için **turizm talebinin yapısı** aşağıdaki hususların tespiti ile açıklanacaktır:

- ❖ Mevcut turizm faaliyetlerinin yapısı
- ❖ Turist sayısı
- ❖ Her bir ziyaretçinin günlük harcaması
- ❖ Ortalama kalış süresi
- ❖ Turist profili
- ❖ Turistlerin geliş nedenleri (tabii, kültür, sağlık, güneş, vb.)
- ❖ Benzer bir il veya saha ile kıyaslama yapılması, ulusal veya uluslararası destinasyon ile kıyaslama yapılması ve neden o bölgenin tercih edildiği
- ❖ Gelecekte rakip olacak iller hangileridir, nedeni

Turizm arzı incelemesinde ise aşağıdaki hususlar öne çıkmaktadır:

- ❖ İlimizde uluslararası havaalanı var mıdır veya yakın bir ilden yararlanma imkanı makul müdür?
- ❖ Alana ulaşım hangi araçlarla olur (demiryolu, özel taşıt, genel taşımacılık, vd.), bunlara yaklaşım nasıl olmaktadır (kötü, yeterli, iyi gibi),
- ❖ Alana ulaşım durumu (kolay-rahatsız, çaba ile zor ve tehlikeli)
- ❖ İle gelmek için yabancı turistler ülkemizden vize alıyor mu?
- ❖ Sahamızın istikrarlı bir yönetimi var mı?
- ❖ Güvenlik ve ulaşım açısından ne gibi problemler yaşanabilir?
- ❖ Alt yapı etüdü olarak; taşımacılık ağı, yerel yolun durumu (toprak, asfalt), anayolla bağlantısı, demiryolu ağı, yerel genel taşımacılığın yaygınlığı, program, ücretler,

hat/duraklar, döngü patikaları, patikalar, yollar, işaret levhaları, genel enformasyon levhaları, araç-otobüs park kapasitesi, bilgi alma, tercüme kolaylıkları

- ❖ Yiyecek-içecek kapsamında restoran sayısı, restoranların sınıflandırılması (iyi-sayısı, orta iyi-sayısı vb.)
- ❖ Hangi standartta yiyecek sunuluyor? (yüksek, yeterli, kötü)
- ❖ İl ve çevresinde ne tür barınma alanları var? (otel, motel, yatak kapasitesi, rota üstü barınma noktaları, bungalov, parklar, kamp alanı vb)
- ❖ Hangi standartlarda konaklama sunuluyor? (yüksek, yeterli, kötü)
- ❖ İlinizin seçkin özellikteki tabiat alanlarının özellikleri (sundukları ile tek mi?, biraz farklı mı?, diğer seçkin özellikli yerlere benziyor mu?)
- ❖ Alan, turist gezi rotasına girecek şekilde turistlerin ilgisini çekebilecek diğer sahalara yakın mı? (diğer çekici sahalara yakın, orta derecede potansiyel, düşük veya yakında böyle bir potansiyel bulunmamakta)
- ❖ İlin yaban hayatı (bayrak tür, ilginç türler, farklı yaban hayatı izleme aktiviteleri, gözlem noktası vb.)
- ❖ Yaban hayatı izleme konusunda tatmin edicilik durumu (garanti etme, genellikle, şans veya mevsime bağlı),
- ❖ Bölgedeki önemli yaban hayatının tanımı,
- ❖ Yardımcı tesislerin durumu (rekreasyonel, spor, diğer; durumu: kötü-yeterli-iyi),

2.2.1. Kaynakların Turizm Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi

Tabiat değerler: (sahiller, sahil kayalıkları, kumullar, dağlar, ormanlar, korunmuş izole olmuş alanlar, şelaleler, göller, nehirler, mağaralar, yaban hayatı, hayvan-kuş, deniz canlıları, iklim, diğerleri),

Kültürel değerler: (tarihi binalar, tarihi yerler, anıtlar, arkeolojik yerler ve koleksiyonlar, folklor ve gelenekler, el işleri, müzeler, sahne sanatları, sanayi mirası vb.)

Toplumun turizm potansiyeli: (insan kaynakları; aktif nüfusun büyüklüğü ve yapısı, eğitim düzeyi ve profesyonel bilgi, beceriler, eğitimler, orijinal-karakteristik ve geleneksel özellikleri, ekonomik faaliyetler-sanatlar profesyonel olmayanlar dâhil, resmi olmayan bilgi ve beceriler,

turizm gelişimine yaklaşımlar, misafir severlik anlayışı, hizmet eğilimleri, yerel kuruluş ve idareler ile yönetim, alanın kültürü ve kimliği,

Ekonomik kaynakların turizm potansiyeli: (tarım, ormancılık, balıkçılık, sanayi ve diğer),

Altyapı: (su sistemleri, ulaşım ağları, sağlık imkânları, ulaşım terminalleri, enerji kaynakları, kanalizasyon sistemleri, katı atık ve yok etme sistemi, caddeler/yollar, güvenlik sistemleri vd.)

İş ve hizmet altyapısı: (fırınlr, kasaplar, bakkallar, süpermarketler, doğrudan satış yapan çiftlikler, kiralık araç, servis istasyonları, taksiler, otobüsler, kiralık bisiklet, kiralık spor malzemeleri ve bakımı, postaneler, bankacılık hizmetleri, doktorlar, dişçiler, eczaneler, kafe ve restoranlar, ATM'ler, bankalar, diğer iş ve hizmetler)

2.2.2. Turizm Talebi Açısından Turizmin Mevcut Durumunun İncelenmesi

Ziyaretçi; boş zamanlarını geçirmek için bir yere gelen kişi olarak tanımlanabilir. Her turist aynı zamanda ziyaretçi olarak değerlendirilirken, her ziyaretçi turist kategorisinde yer almamaktadır. Dolayısı ile turist ve ziyaretçi sayılarının ayrılması gerekmektedir. Nitekim ziyaretçi ve turist kavramları farklı talep yapıları nedeni ile ayrılmak durumundadır. Ayrıca her ikisinin de farklı etkileri bulunmaktadır. Bir turistin ortalama harcaması bölgede geçirdiği zamandan, konaklamaya ve yiyecek-içecek harcamalarına uzanan bir alanı kapsamaktadır.

Diğer yandan turizme ilişkin mevcut durumun ortaya konabilmesi için;

- ❖ Turist ve ziyaretçilerin ayrı ayrı sayısı (yıllık, mevsimlik, aylık, haftalık, günlük)
- ❖ Son on yılda turistlerin/ziyaretçilerin rakamsal değişimi
- ❖ Ortalama kalış süreleri, konaklama ve ulaşım şekilleri önemlidir.

⇒ Sürdürülebilir tabii turizm gelişme planında ana unsur turizm olduğundan; turizme ilişkin sağlıklı verilerin elde edilemediği hallerde ikinci en iyi seçenek olarak ziyaretçilere ait bilgiler üzerinden değerlendirme yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla:

- ❖ Turist başına ortalama harcama
- ❖ Grup hacmi ve düzeni
- ❖ Turistlerin ağırlıklı yaş grubu
- ❖ Yaptıkları faaliyetler
- ❖ Ziyaret edecekleri-ettikleri yere ilişkin seçimleri

- ❖ Memnuniyeti, deneyimleri ve para harcama şekilleri
 - ❖ İkinci ziyaretlerin yüzdesi ve sayısı
 - ❖ Kullanılabilir ilave veriler
- ⇒ Talep incelemesinde ilimizi rakip olarak gördüğümüz veya bizimle rekabet eden benzer il veya illerle karşılaştırmak faydalı ve yerinde olacaktır

2.2.3. Turizm Arzı Açısından Turizmin Mevcut Durumunun İncelenmesi

Konum Faktörü: Bir ilin turizm pazarları ile ilişkili olarak nasıl konumlandığını, bir turistin alana ulaşmak için harcadığı zamanı, parayı ve enerjiyi belirtir.

Bir bölge ne kadar güzel olursa olsun, hedef grup tarafından kolayca ulaşılabilir değilse asla başarılı bir turizm gelişimi sağlanamayacaktır. Ne var ki, bu konuda yerel nüfusun değil turistin algılama durumu önemli olmaktadır. Buradan hareketle:

- ❖ Uzun mesafeden gelen turistler için hava alanına uzaklık çok önemlidir.
- ❖ Tur operatörlerinin çoğu havayolu ulaşımını zorunlu görmektedir. Bu sebeple bağımsız turistler veya tur operatörleri hedeflenebilir,
- ❖ Tren, otobüs veya özel araçlarla erişim konum faktörleri içinde önemlidir.
- ❖ Bölgeye ziyaret iklim şartları açısından imkan kısıtlarına neden olabilir.
- ❖ Destinasyona varış süreci açısından bölgeye özgü bürokratik işlemlerin süresi de önemlidir.
- ❖ Turizm arzında; işaretlemeler, doğru yönlendirmeler, bilgiye ulaşma kolaylığı da önem arz etmektedir. Haritalar, broşürler, internet, kılavuz ve rehberler önemli bir arz faktörüdür.
- ❖ Yiyecek içecek sunumu ve konaklama arzı; sunumun ürün ve hizmet kalitesi, hijyenik standartlar, özgünlük/otantiklik, yöresellik, mekan-ürün çeşitliliği, ortam ve en nihayetinde konukseverlik önemlidir.
- ❖ Restoranların sınıflaması önceden yapılırsa turist için kolaylık olacaktır.
- ❖ Konaklama işletmeleri hemen her hizmeti içerebilmelidir. Ürün ve hizmetlerin kaliteli olması ve özellikle hijyen konusu konaklamada önemlidir.

2.3 TAŞIMA KAPASİTESİ

2.3.1. Taşıma Kapasite İle İlgili Temel Tanımlamalar

Tanım 1: Belirli bir sürede bir bölgenin alabileceği ziyaretçi sayısı veya bölgenin kaynakları üzerinde istenmeyen veya planlanmamış etkiler bırakmayacak düzeyde bir alanda bulunabilecek ziyaretçi sayısı.

Tanım 2: Bir bölgenin, hayati önemde olduğu düşünülen değerlerini, ekolojik süreç ve koşullarını tehlikeye atmadan ve sürdürülebilir kalkınma imkanlarını azaltmadan belirli bir süre boyunca destekleyebileceği insan faaliyetlerinin (ağaç kesimi, avlanma, tarım) ve diğer etmenlerin (örnek: iklim değişikliği, kirlenme vb.) toplamı.

Tanım 3: Ziyaret edilen bir alan veya tesisin sahip olduğu kaynaklar üzerinde koruma vaziyetlerini tehlikeye atmadan, istenmeyen ve planlanmayan etkilere neden olmadan belirli bir süre (yıl, ay, gün, an) boyunca alabileceği ziyaretçi sayısı şeklinde tanımlanmaktadır.

Taşıma kapasitesi, **Sürdürülebilir Tabii Turizmi Gelişme (Master) Planında** önemli bir planlama aracı ve turizmin gelişiminde önemli bir kavramdır. Taşıma kapasitesinin analizi ve izlenmesi, yönetim kararları yönünden temel girdiler sağlayacaktır. Taşıma kapasitesi sayesinde kullanımı sınırlamak, en elverişli ziyaretçi sayısını tamamlayarak genel etkileri azaltmak veya en aza indirmek mümkün olabilecektir. Kısaca **Tabii Turizmi Gelişme (Master) Planındaki** “sürdürülebilirlik” unsurunu taşıma kapasitesinin dikkate alınması ile mümkün olabilecektir.

Ziyaretçi sayısı ve etkinin büyüklüğü arasında doğrusal bir ilişki vardır. Ancak alan içinde tek tehdit unsuru ziyaretçiler değildir. Tabii için önemli olan, tehditlerin bütünsel etkisi olmaktadır.

2.3.2. Taşıma Kapasitesinin Elemanları

2.3.2.1. Sosyal Taşıma Kapasitesi

Turizm için yerel tolerans limitleri olarak tanımlanmakta olup, yöre halkı üzerindeki olumsuz etkilerinden ve ziyaretçiler ile yöre halkı arasındaki çatışmalardan kaçınılmasını içerir. Bu unsurun turizm gelişimi içerisinde anahtar rolü vardır.

Yerel halkın turisti ve turistik faaliyetleri benimsemesindeki temel belirleyiciler; sosyal yapı ve kültürün hassaslığı, toplumun değişime ayak uydurma yeteneği, turizmin algılanışı, yöre halkı ile ziyaretçilerin ilişkileri, kullanıcı grupların davranışları, birbiri ile uyumu ve paydaş olmanın ekonomik ve toplumsal geri dönüşleri olmaktadır. .

2.3.2.2. Ekonomik Taşıma Kapasitesi

Sürdürülebilir turizm gelişiminde turizm, ekonomik yapı ile bütünleşmiş ve diğer sektörleri destekliyor olmalıdır. Bu bağlamda ekonomik taşıma kapasitesi; turizm gelişimini sağlayan bir yerel ekonomi ve yerel ekonominin sürdürülebilirliğini sağlayan bir turizm gelişimi anlamına gelmektedir. Yani temel kıstas; turizm gelişimi ile yerel ekonomi arasındaki sinerjidir. Ekonomik taşıma kapasitesinde önemli olan iki unsur; beklenen faydaları temin etmek için asgari turist sayısı ve ekonominin üstesinden gelebileceği azami turist sayısıdır.

2.3.2.3. Ekolojik Taşıma Kapasitesi

Ziyaretçilerin/turistlerin ziyaret edilen alandaki ekosistemler, ikamet yerleri ve canlı türleri üzerinde ortaya koyduğu ekolojik kar-zarar ilişkisidir. Burada, ekolojik değerlerin, ziyaretçi akışlarının ve davranışlarının uzun süreli ve sistematik olarak izlenmesi ve veri toplanması önemli olmaktadır.

2.3.2.4. İdari/Fiziki Taşıma Kapasitesi

Aynı anda ve belirli bir zamanda müşteri olarak alınabilecek ziyaretçi sayısıdır. Bu kapasite, alana uygun insan sayısına, yani alanın büyüklüğü ve diğer fiziki şartlar (tabiat, coğrafi koşullar ve hava şartları) ile turizm altyapısının kapasitesine dayanmaktadır.

Fiziksel kapasite yönetiminin verimliliği ve etkinliği şu unsurlara bağlıdır:

- ❖ Organizasyon kaynaklarının kapasitesi (insan ve ekonomik kaynaklar vb. gibi)
- ❖ Ziyaretçi yönetiminin kapasitesi
- ❖ Bir sahanın ziyaretçi kullanımına/ turizm gelişimine karşı hassas olan kaynakları; kırmızı liste ve endemik türlerin habitatları, alanın savunmasız olan diğer kaynakları, göçe hassas türler.

- ❖ Ziyaretçi yönetimi de dâhil olmak üzere yönetim vaziyetleri ve hedefleri; genel bir tabii koruma planı, politikası, tür koruma politikaları, bölgeleme ve izleme sistemi.
- ❖ Ziyaretçiler/turistler, turizm gelişimi ve etkileri üzerine veriler; tüm güzergâhlar, tesisler, etkinlikler, detaylı rota haritaları, ziyaretçi sayısı, ziyaretçi modelleri, ziyaretçiler tarafından özel olarak gerçekleştirilen faaliyetler, ziyaretçi etkilerine ilişkin veriler, etkilerin izlenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin yöntemler, ölçütler ve göstergeler.

2.3.2.5. Psikolojik Taşıma Kapasitesi

Bölge halkı-turist etkileşiminin söz konusu yöre ve ziyaretçi üzerinde öngörülme yen değişim ve etkiler bırakmadan gerçekleşen maksimum yoğunlukta turizm faaliyetleridir.

BÖLÜM 3

İLGİ GRUBU ANALİZİ VE YEREL ORGANİZASYONUN OLUŞTURULMASI

3. İLGİ GRUPLARI/PAYDAŞLAR

İlgi grupları, belirli bir koruma ve sürdürülebilir kalkınma süreci ile ilgili olarak fayda sağlayan, sürecin içinde yer alan ve söz konusu süreçten olumlu ya da olumsuz etkilenen bireyler, gruplar veya organizasyonlar olarak tanımlanabilirler.

Master planı kapsamında paydaşlar, bir problemi çözmek için sürdürülebilir tabii turizmi gelişimine katkı sağlayan ve vaziyetlere ulaşmak için ortak güven unsurunu sağlayan kişiler olmaktadır.

İlgi gruplarının hepsi sürdürülebilir tabii turizmi gelişimine ortak değildir ve olmaları da beklenemez. Çünkü her bir ortağın projeye olumlu bakışı, belirgin bir tutumu olmalıdır ve vaziyetlere ulaşmak için işbirliği yapmalıdır. Bu noktada bazen bir ilgi grubu projeye olumsuz bakabilir ve hatta aktif bir tehdit bile olabilir. Dolayısıyla ilgi gruplarını işbirliğine hazır hale getirmek onlara gereken paydaş değerinin verilmesi ile mümkün olacaktır.

3.1. İlgi Grubu Kategorileri

⇒ Turizmde ilgi grupları:

- Yöre halkı, kişiler ve kurumlar
- Alana dayalı ilin sorumlu yöneticileri
- Bölgesel yetkililer
- Ulusal yetkililer
- Turizm ofisleri, yerel turizm organizasyonları, konaklama ve hizmet sunanlar, taşımacılar
- Turizmle ilgili sektörler
- Tarım, ormancılık ve balıkçılık gibi farklı ekonomik sektörlerin temsil edildiği ticaret ve sanayi odaları ve yöre sanatları ile ilgili birimler
- İşçi sendikaları, dernekler, STK'lar
- Eğitim ile ilgili birimler

3.2. İLGİ GRUBU ANALİZİ

İlgi grubu analizi, [Sürdürülebilir Tabii Turizmi Gelişme Planı](#)'nın ortaya konması ve uygulamasında yer alan farklı taraflara ilişkin genel bir izlenim sahibi olabilmek ve niyet okumak için kullanılan bir araçtır. Yalnızca bir envanter olarak ele alınmamalıdır. Dolayısıyla ilgi grupları [Sürdürülebilir Tabiat Turizmi Gelişme Planı](#)'nın planlama ve uygulanmasında

potansiyel ortaklarımızın kimler olduğunu ve hangi tarafla çelişkiler açıklamaktadır. Ayrıca projenin farklı seviyelerinde destek temini için de son derece elverişli bir analiz olmaktadır.

İlgi grupları analizine dayalı olarak **Sürdürülebilir Tabiat Turizmi Gelişme Planı**'nın yönetiminden sorumlu bir organizasyon oluşturulmalıdır.

Sürdürülebilir tabii turizmi gelişimi için, detaylı bir ilgi grubu analizi ilgi gruplarının;

- Genel hedeflerini
- Turizmden beklediği faydaları ve
- Turizmdeki rollerini tanımlamalıdır.

⇒ Bu süreç; şu adımlardan oluşur:

1. İlgi gruplarının tanımlanması
2. Her ilgi grubunun çıkarlarının, önceliklerinin ve değerlerinin belirlenmesi
3. Her ilgi grubunun davranışlarının belirlenmesi
4. İlgi grubunun gücünün ve ilgi grupları arasındaki muhtemel koalisyonlarının gücünün tahmin edilmesi
5. İlgi gruplarının mevcut ihtiyaçlarının ne düzeyde karşılandığının değerlendirilmesi
6. İlgi grupları ile birebir iletişimlerin başlatılması ve ilgi gruplarının güveninin kazanılması
7. Ortak menfaatler, sinerji ve başarı unsurlarının tanımlanması
8. Paydaşların bir araya getirilmesi
9. Ortak hedef ve vaziyetlerin ve onlara ulaşmak için gerekli olan stratejinin ortaya konması
10. Organizasyon çerçevesinin oluşturulması
11. Uygulama (zaman çizelgesinin ve hedeflerin ortaya konması, iletişim organizasyonunun oluşturulması, ilgi gruplarına somut sorumlulukların verilmesi)
12. İzleme ve geri bildirimin yapılması

3.3. TOPLUM TEMELLİ YAKLAŞIM

Sürdürülebilir Tabii Turizmi Gelişme Planı'nın hazırlanmasında toplum temelli yaklaşım uygulanmasıyla:

- a. Yöre halkı için sürdürülebilir geçim kaynakları ortaya koymak,
- b. Toplulukların kendi yapılarını korumalarını teşvik etmek ve

c. Tabiat alanların koruma hedeflerinde yerel faydayı oluşturmak mümkündür,

Toplum temelli turizmin en önemli özelliği, tabiat kaynakların kalitesi ile alanın kültürel mirasının bozulmamış ve turizmle güçlendirilmiş olmasıdır. Tabiat çevre üzerindeki olumsuz etkiler en aza indirilmeli ve yerel kültür korunmalıdır. Turizm, insanların kendi yerel kültürlerini yaşatma ve değerlendirmeye teşvik edici bir yapı sergilemelidir.

3.4. YEREL ORGANİZASYONUN OLUŞTURULMASI

İlgi grubu analizine dayalı olarak, korunan alan ve çevresi için, [Sürdürülebilir Tabii Turizmi Gelişme Planı](#)'nı veya biçimlendirmek amacıyla, korunan alan yönetimi ile beraber tüm ilgi gruplarının resmi işbirliğine dayalı bir organizasyon oluşturulmalıdır.

3.4.1. Adıyaman İli Tarihçesi

Adıyaman tarihin bilinen en eski yerleşim yerlerinden biridir. İldeki Palanlı Mağarası'nda yapılan incelemelerde kent tarihinin M.Ö. 40.000 yıllarına kadar uzandığı anlaşılmıştır. İl, tarihi itibarıyla birçok uygarlığın egemenliği altında kalmıştır.

Adıyaman ili Fırat Havzasında, yukarı Mezopotamya bölgesiyle bağlantılı olarak eski çağlardan beri yerleşime konu olmuş bir yöreyi içine almaktadır. M.Ö. II. yy.' da Adıyaman yöresinde, Büyük İskender'in Makedonya İmparatorluğunu ortadan kaldırması üzerine Commagene Krallığı kurulmuştur. Bu Krallığın Başkenti SAMOSATA (Samsat) yazlık başkenti ise ARSEMİA (Eski Kahta) şehridir. Bu bölgede Hititler, Urartular, Asurlar, Persler ve Romalıların kültür ve uygarlıklarının izlerini görmekteyiz.

M.S. 7. yy.' da Adıyaman yöresi, Arapların eline geçince tarihi PERRE (Pirin) şehri Emevi Komutanlarından İbni Cavene tarafından bayındır hale getirilerek Bizanslılara karşı korunmuştur. Onun adıyla bağlantı kurularak şehre HİSN-I MANSUR adı verilmiştir. Daha sonra Adıyaman yöresine sırasıyla; Memlukler, Selçuklular ve Osmanlılar hâkim olmuştur. 14. yy.'dan sonra halk arasında şehrin adına [Adıyaman](#) denilmeye başlanmış ise de resmi işlemlerde [Hisn-ı Mansur](#) adıyla anılmıştır. Şehrin adının resmen Adıyaman'a çevrilmesi, Cumhuriyet'ten sonra gerçekleşmiştir.

Adıyaman İli büyük bir istikrarsızlığın olduğu orta çağ boyunca Bizans, Abbasi, Anadolu Selçukluları ve Dulkadiroğulları arasında el değiştirmiş ve nihayet Yavuz Sultan Selim'in İran Seferi sırasında 1516 yılında Osmanlı topraklarına katılmıştır. Osmanlı topraklarına katılan Adıyaman, başlangıçta merkezi Samsat'ta bulunan bir Sancakla Maraş Beyler Beyine bağlı iken, Tanzimat'tan sonra bir ilçe olarak Malatya İline bağlanmıştır.

Eski Çağda Adıyaman

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi tarih öncesi çağlarda yaşayan insanların ihtiyaçlarını karşılayacak elverişli özelliklere sahipti. Su kaynakları, tabiat kaya sığınakları, çayır ve ormanlık alanlar insanları en eski çağlardan beri bu bölgeye çeken unsurlar olmuştur. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki bu elverişli özellikler, avcılık ve toplayıcılıkla geçimlerini sürdüren insanlara çok olumlu yaşama ortamı sunmuştur. Bu ortam ayrıca bölgede birçok medeniyetin filizlenmesi sonucunu doğurmuştur.

Adıyaman Bölgesindeki Eskiçağ Yerleşmeleri

Paleolitik Yerleşmeler: Paleolitik kültürü meydana getiren insanlar mağaralarda yaşıyorlardı. Bu insanlar için avcılık, kültürel gelişimin ilk devrelerinde en önemli unsurlardan biriydi.

Bölgede bulunan bol miktardaki av hayvanı insanların düşüncesine ve sosyal yaşantısına yön veren etkenlerden biri olmuştur. Adıyaman-Malatya karayolu üzerinde bulunan **Palanlı Kayaaltı Sığınağı** böyle bir paleolitik dönem yerleşmesidir.

Adıyaman-Samsat Şehramuz Tepesi ve çevre yerleşmelerinde yine paleolitik dönem kalıntıları bulunmaktadır. Bölgede ayrıca Kung Kıracı Tepesi, Ziyaret Tepesi ve Kemşak Tepesi gibi yerleşim yerleri de vardır.

Adıyaman yöresinde Neolitik, Kalkolitik ve Eski Tunç Dönemini yansıtan yerleşme yerlerinin başında, bugün Atatürk Barajı gölü sahası içinde kalan Samsat (Samosata Höyüğü) gelmektedir. Ayrıca Kommegene Krallığı'nın başkentliğini yapmıştır. Keza Tille Höyük yörenin diğer önemli bir höyüğüdür. Adıyaman bölgesi Helenistik ve Roma Dönemi eserleriyle ün yapmış bir bölgemizdir. Bu kalıntıların en önemlisi Eski Kahta Köyü'nün yanındaki 2150 m yüksekliğinde Nemrut Dağı'nın üzerindedir. Toros Dağları ile Fırat Nehri arasındaki yöre, Helenistik ve Roma çağlarında Kommagene olarak adlandırılır. Kommagene M.Ö. I. yüzyıl başında Selevkoslar'a son veren iç savaşlar sonrasında I. Mithradates Kallinikos tarafından bağımsız bir krallık olarak kurulmuştur. Antikçağ'daki adı Nymphaios olan bugünkü Kahta Çayı üzerindeki Eski Kahta Köyü'nün yanında yer alan Arsameia kentinde, antik kentin kuruluşunu anlatan yazıtlara rastlanmıştır. Bu kentin 3 km güneybatısında Kahta Çayı'nın bir kolu olan Cendere Çayı'ndaki tarihi köprüde bulunan sütunlar üzerindeki Latince bir yazıta göre Roma döneminde dört Kommagene kenti tarafından yaptırılmıştır.

Anti Torosların bir uzantısı olan Nemrut Dağı'nın 2150 m. yükseklikteki zirvesinde bugün herkes tarafından bilinen ve Geç Helenistik Devirden kalma tapınaksal mezar anıtı, yeryüzünün en değerli kültür varlıklarından biri olarak kabul edilmiştir. Bu anıt ve çevresi 1987 yılında UNESCO nezrindeki "İnsanlığın Kültür Mirası" listesine alınmış, 1988 yılında ise Milli Park olarak ilan edilmiştir.

Roma dönemi eserleri arasında kaya mezarları da bulunmaktadır. Adıyaman Kahta İlçesi Eskitoz (Ancos) Köyü'nün doğusundaki Fırat vadisinde, vaziyet boyunca kalker kayalara oyulmuş pek çok mezar bulunmuştur. Ancak bunlar Atatürk Barajı suları altında kalmıştır. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde özellikle Adıyaman ve Gaziantep yöresinde kurulmuş olan ilk devlet Kommagene (M.Ö.69-M.S.72) Krallığı'dır. Bölgede Selevkos hâkimiyetini İran'daki

Parth'ların (M.Ö.240-85) hâkimiyeti takip eder. Parthlar sınırlarını Fırat boylarına kadar genişleterek Diyarbakır'ı ele geçirmişler ancak bölgede M.S.226 yıllarına kadar hakimiyet sürmüşlerdir (OKTAY Akşit, "Roma İmparatorluk Tarihi" İstanbul 1985).

Orta Çağda Adıyaman: Adıyaman ve çevresi M.S.395 yılından itibaren Doğu Roma İmparatorluğu'nun (Bizans Devleti'nin) egemenliği altındayken İslam akımlarına maruz kalmıştır. Hz. Ömer'in halifeliği döneminde (634-644) Adıyaman ve çevresi Müslüman Arapların eline geçmiştir. Aba Ubeyde, Halid Bin Velid, Sait Bin Ebi Vakkas ve İyaz Bin Ganm gibi tanınmış İslam komutanlarının katıldığı savaşlar sonucunda 638 yılında bu bölge İslam topraklarına katılmıştır.

Adıyaman ve çevresi bir süre Müslümanlarla Bizanslar arasında sınır bölgesi ve çekişme konusu olmuştur. 670 yılında Emevi komutanlarından Mansur Bin Cavena Adıyaman'ı ele geçirmiştir. Mansur Bin Cavena'nın Adıyaman şehrinin ilk yerleşim alanı içinde kalan bugünkü Adıyaman Kalesini yaptırdığı rivayet edilmektedir.

M.S. 758 yılında Abbasi halifesi Ebu Cafer Mansur tarafından Emevi egemenliğine son verilmiş ve böylece Adıyaman ve çevresine Abbasiler hâkim olmuştur. M.S. 1066 yılında Selçuklu komutanlarından Gümüştekin, Adıyaman şehrini (Hısn-ı Mansur-u) ve çevresini ele geçirmiş ancak iç karışıklıktan dolayı geri çekilmiştir. 1071 Malazgirt Muharebesi'ni izleyen 1082 yılında Hısn-ı Mansur (Adıyaman şehri) tekrar ele geçirilmiş ve Abbasi hâkimiyeti sona ermiştir. Selçukluların egemenliği altında kalan Adıyaman ve çevresi Haçlı Savaşları'nın etkisi altında kalarak geçici olarak el değiştirmiştir. Adıyaman ve çevresi 1114-1204 tarihleri arasında Eyyubilerin kontrolü altına kalmıştır. Anadolu Selçukluları 1298 yılında Moğolların istilasına uğrayarak iç karışıklık yaşanmış ve bu durum 1339 tarihine kadar devam etmiştir. 1339 tarihinde Adıyaman ve çevresi, Dulkadiroğulları Beyliği'nin kurulmasından bir süre sonra Dulkadiroğulları'nın egemenliğine girmiştir. 1398'de Osmanlı Padişahı Yıldırım Beyazıt yöreyi ele geçirse de Doğu Anadolu'ya egemen olan Timur tehlikesi nedeniyle geri çekilmiştir. Sonuçta Adıyaman ve çevresi tekrar Dulkadiroğulları'nın hakimiyetine girmiştir.

Milli Mücadele Döneminde: Milli Mücadele döneminde Adıyaman düşman işgaline uğramayan yöreler arasında yer almaktadır.

Adıyaman Şehrini Kuruluşu ve Adının Kaynağı: Adıyaman şehrini yeri, ne zaman ve nasıl kurulduğuna dair kesin bir kayda rastlanmamıştır. Adıyaman şehrini ilk çekirdeğini oluşturan yerleşim alanını şehrin 5 km. kuzeydoğusunda bugünkü Örenli Mahallesi olarak ifade edilen PERRE (Pirin) adı ile ortaya çıktığı ve bunun Neolitik döneme kadar uzandığı kesinlik kazanmıştır. Perre (Pirin) şehri Kommagene Krallığı döneminde önem kazanmış ve dönemin önemli şehirlerinden biri olarak tarihteki yerini almıştır.

Eskiçağın sonu, ortaçağın başlangıcında Perre (Pirin) şehri terk edilerek, 5 km güneyde Girik köyü veya şimdiki kalenin bulunduğu yerde şehir yeniden kurulmuştur. Bizans Devleti zamanında şimdiki yerin inşa edildiği izlenimi oluşmuştur. Nitekim 634 yılından sonra Arap Müslümanlarca bu bölge istila edilmiş olması, şehrin kuruluşunun 634 yılından önce gerçekleştiğini işaret etmektedir.

Adıyaman Adının Nereden Geldiği Hakkında Çeşitli Rivayetler Vardır:

1.Rivayet: Perre şehrinde cereyan ettiği belirtilen bir olaya bağlanmaktadır. FARRİN ya da PERRE olarak bilinen şehirde PUT’ a tapan bir babanın yedi oğlu, babaları evde olmadığı bir gün bütün putları imha ederek ALLAH’ın (Hz. İsa’nın söylediği gibi) bir olduğunu kabul ve ilan ederler. Putperest baba durumu öğrenince yedi oğlunu da öldürür. Babaları tarafından öldürülen yedi kardeşin hatırasına Farrin (Perra=Pirin)’ de bir manastır yaptırılır. Bu olaydan ötürü de şehre Yedi Yaman adı verilir. Yedi Yaman zamanla Adıyaman şekline dönüşür.

2.Rivayet: Adıyaman şehrini ortasında yaptırılan Mansur’un kalesi olarak bilinen kaleye halk, Hıns-ı Mansur ismini vermiştir. Zamanla halk arasında telâffuz şeklinin de değişmesiyle “HÜSNÜ MANSUR” olarak bu şehrin ismi değiştirilmiş olmaktadır (SUCU,M.1985.s.12).

3.Rivayet: Adıyaman şehrini doğu, batı ve güney yönlerinde derin vadiler çevirmiştir. Bu vadilerin vaziyetleri zengin meyve ağaçları ile kaplı olduğu gibi, şehrin çevresinin de meyve ağaçlarıyla kaplanmış olmasından dolayı güzel vadi anlamında olan “VADİ-İLEMAN” (Güzel vadi) kelimesinin söyleniş zamanla değişmiş ve halk arasında “ADİYAMAN” şekline dönüşmüştür. Ancak, Hıns-ı Mansur yani Hüsnü Mansur ismi 1926’ya kadar resmi ad olarak kalmıştır. 1926 yılından itibaren Bakanlar Kurulu Kararları ile şehrin ismi tekrar ADİYAMAN olarak değiştirilmiştir.

Yeni Çağda Adıyaman: 1515 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun hükümdarı Yavuz Sultan Selim, İran seferi dönüşünde Dulkadiroğulları Beyliği'nin egemenliğine son vererek, Adıyaman ve çevresini topraklarına katmış ve böylece Adıyaman'da Osmanlı İmparatorluğu dönemi başlamıştır. Adıyaman ve çevresi Osmanlı yönetimine girdikten sonra, sınır boyu olmaktan çıkarak savaş, baskın ve istila korkusundan kurtulmuştur.

Osmanlı yönetiminin Türk aşiretlerini belli yörelerde oturmaya mecbur eden iskân (yerleşme) politikasından dolayı, Anadolu'nun diğer yerlerinde olduğu gibi bu yörede de zaman zaman isyanlar meydana gelmiş ancak bu isyanlar bastırılmıştır. Cumhuriyet'in kuruluşundan 1954 yılına kadar eski idari yapısı korunarak Malatya'ya bağlı kaza konumunda olan Adıyaman; 1 Aralık 1954 tarihinde 6418 sayılı Kanunla Malatya'dan ayrılarak müstakil il haline getirilmiştir.

İl ve İlçe Sınırları

Adıyaman ili Orta Fırat Havzasında ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunmaktadır. Kuzeyinde Anti-Toros Dağları ve güneyinde Fırat Nehri ile çevrilidir. Doğusunda Diyarbakır, batısında Kahramanmaraş, kuzeyinde Malatya, güneyinde Gaziantep ve Şanlıurfa illeri ile sınırlı bulunmaktadır. Merkez ilçe; doğusunda Kahta, Sincik, batısında Besni, Tut ve Gölbaşı, kuzeyinde Çelikhan ve güneyinde Samsat ilçeleri yer almaktadır.

3.5. ADIYAMAN İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

3.5.1. Jeomorfolojik Özellikler

Milli Park alanında; Kahta ve Cendere çayları yatakları ve yakın çevreleri hafif ya da orta düzeyde eğimli iken, dik ve çok dik eğimlerin dağlık arazide olduğu görülmektedir. Kahta çayı üzerinde en düşük yükselti ortalama 570 metre iken alanın Kuzey-Doğusundaki Nemrut dağında 2206 metreye ulaşmaktadır. Milli Park alanın Kuzey Batısında yer alan yüzey suların geçtiği kanyon 'U' şeklindeki vadilerden oluşmaktadır. Cendere köprüsü mevkiindeki kanyon, vadi oluşumu bakımından ilginç bir jeomorfolojik yapıdır. Kahta çayına paralel olarak Doğu-Batı istikametinde uzanan sarp kayalıklar ilginç görünüme sahip olup Cendere köprüsü mevkiindeki jeomorfolojik yapı ile benzer özelliktedir. Gerek Cendere köprüsü ve gerekse Kahta çayına paralel uzanan kayalıklar, 'U' şeklindeki vadi, vadi içerisindeki akarsu kaya bitkileri, yırtıcı

kuşlar ve diğer yaban yaşamı iç içe olup ilginç ve görülmeye değer bir görüntü oluşturan oldukça önemli bir jeomorfolojik kaynak değeridir.

3.5.2. Jeolojik Özellikler

Adıyaman ili, Kuzeyde yer alan Toros sıra dağları ile güneyde Gaziantep ve Şanlıurfa illerinin düz alanları arasında yer alır. Tektonik intikal kuşağında bulunan Adıyaman ilinde, kuzey bölgesi hariç az ama geniş düzlüklere, çok sık rastlanır.

Adıyaman ili % 10' dan az eğimlidir. Yer yer % 10 – 25 arası ve % 25'ten daha fazla eğimli alanlara da rastlanılmaktadır. Temel zemini olarak Germav Formasyonu ve Midyat kireçtaşının gözlendiği alanlarda eğimler % 10 – 25 arasındadır.

Üst Miyosen Yaşlı Tortulların kapladığı alanlarda eğimler genelde % 25'ten fazladır. Eğimin % 25'ten fazla olduğu alanlar, kaya düşme ve heyelana maruz alanlar olarak belirlenmiştir. Bu alanlarda eğimin % 10'dan daha az olduğu yerlerde, temel zemini açısından herhangi bir olumsuzluk içermemektedir.

Pliyo-Kuvaterner yaşlı tortul örtüsünün kapladığı alanlar genelde % 10'dan az eğimlidir. Eğimin % 25'ten fazla olduğu bir kısım alanda akma, kaya düşmesi ve heyelan oluşmaktadır. Bu alanlar dışında temel zemini ve topoğrafik eğim açısından olumsuzluk görülmektedir.

Alüvyon ise temel zemin özelliğindedir. Ancak kaya düşmesi ve heyelana maruz vaziyetleri olan vadi tabanında (Eğri Çay vadisi) kalmaktadır. Bu nedenle bu birim heyelana maruz alan içinde gösterilmiştir. İl merkezi ve çevresi orta engebeli bir topoğrafyaya sahiptir. Genelde % 10'dan daha az eğimlerden oluşan bir alan üzerine kurulmuştur.

Adıyaman ve çevresinde daha önce yapılmış çalışmalara göre jeolojik özellikler şu şekilde belirlenmiştir: En altta, Alt Kretase Yaşlı Kireçtaşı bulunmaktadır. Bu kireçtaşları, yarı kristalize ve dolomitiktir. Bu oluşum, bölgenin kuzeyinde görülmekte ve çalışma alanının dışında kalmaktadır. Bu birim üzerinde Paleosen-Alt Eosen Yaşlı Germav Formasyonu yer alır. Tebeşirimsi marn ile temsil edilen bu formasyon üzerinde ise, Eosen Yaşlı Midyat Kireçtaşları bulunmaktadır. Midyat Kireçtaşları üzerinde ise, alanın güneyine doğru vadi vaziyetlerinde

görülen Üst Miyosen Yaşlı Tortullar gelmektedir. Eğri Çay'ın getirdiği malzemenin oluşturduğu Alüvyon bu akarsu boyunca yer almaktadır.

Germav Formasyonu, en yaşlı birimi olarak, Güneydoğu Anadolu'da yaygın olarak görülmektedir. Paleosen-Alt Eosen yaşlı bu formasyon, marn ile temsil edilmektedir. Yüzeyde beyaz, sarımsı beyaz, taze yüzeyde yeşilimsi beyaz renkli tebeşirimsi haldedir.

Adıyaman ili, T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nca yayınlanan Türkiye Deprem Haritası'nda IV. Derece Deprem Bölgesi içinde kalmaktadır. Bu güne kadar tadil edilmiş Mercalli cetvellerine göre, en yüksek (7) şiddetinde deprem kaydedilmiştir. Tarihi kaynaklardan 1889' da meydana gelen şiddetli depremde şehirde önemli tahribatın olduğu öğrenilmektedir. Son olarak 05.05.1986 tarihinde meydana gelen (5) şiddetindeki deprem ile bunu takiben 06.06.1986' da meydana gelen (6) şiddetindeki depremde önemli miktarda hasar ve can kaybı meydana gelmiştir Aynı zamanda il genelinde 296'sı ağır, 728' i orta ve 1792' si hafif olmak üzere toplam 2186 konut hasar görmüştür.

Genel olarak WSW-ENE yönünde 100 km. kadar uzanan Adıyaman depresyonunun genişliği de 40-50 km. kadardır. Ortalama yükseltisinin 500-750 metreler arasında bulunduğu ve üzerinde Kâhta, Adıyaman, Akpınar, Bağpınar (Çalgan), Keysun (Çakırhöyük), Şambayat, Narince ve Kızlin(Beşyol) kentlerinin yer aldığı havzanın güneyinden Fırat akarsuyu geçmektedir. Fırat, havzanın doğusundaki Eosen arazisi içerisinde çok tipik gömük menderesler yaparak ve Samsat yakınlarında tipik örgülü drenaj şekli göstererek akmaktadır. Buna benzer taraçalar ovanın kuzeyindeki Kâhta Çayı vadisinde de mevcuttur. Depresyonun suları, Keysun, Göksu, Koruç, Kalbur, Cendere, Aksu dereleri vasıtası ile kuzeyden güneyde Fırat'a boşaltılmaktadır.

Ova batısında, Gölbaşı ovasını Adıyaman ovasından ayıran ve Eosen-Oligosen formasyonlarından oluşmuş bulunan Kozdağ (Besni ilçesinin batısı) yer almaktadır. Bunun temelinde ise, kuzey doğuya doğru. Kretase kalkerleri ve ofiolitler bulunmaktadır (Tut çevresi ve Akdağ). Ova kuzeyindeki yapı da hemen hemen aynıdır. Ancak, buradaki Tucak-Ulubabadağ (2587 m) volkanitlerden oluşmuştur. Bunların esasını andezitler teşkil eder. Ova doğusunda bulunan volkanitler ise, daha genç yaştaki bazaltlardır.

Ova güneyi, altta yine Kretase yaşlı formasyonlardan ve bunların üzerine gelip geniş alanlar kaplayan Eosen yaşlı kalker ve marnlardan oluşmuştur. Bu arazi sık sık, dar bölgeyi akışlar gösteren bazaltik lavlarla örtülmüşlerdir. Şanlıurfa-Adıyaman arasındaki bu bazaltik volkan konileri tamamen buradaki NW-SE yönünde uzanan fayların üzerinde sıralanmışlardır (fisür volkanizması).

Depresyonun güneyi, üst Miyosen yaşlı ve bugün akarsularla çok parçalanmış olan kalker, marn, kumtaşı ve konglomeralı depolarla temsil edilmektedir. Bunların, daha önce bütün depresyonu işgal ettikleri, ovanın kenar kısımlarında parçalar halinde bulunmalarından anlaşılmaktadır. Depresyon dışında bu formasyonlara rastlanmaması, onun ilk çöküşünün üst Miyosen'den önce olduğunu ortaya koymaktadır. Bu devreden sonra üst Miyosen depoları ile dolan ve bu depoların ağırlığı altında çöken havza, yapılan petrol sondajlarından elde edilen bilgilere göre daha da derinleşmiştir. Çökmeler, kuzeyde E-W, güney doğuda WNW-ESE yönlü faylar boyunca gerçekleşmiştir. Bunlardan, Adıyaman'ın kuzeyinde bulunan Karadağ ve Kurucak fayları birbirlerine paralel olup, ovaya egemen olan, Karadağ güneyinde yer yer diklikleri ile temayüz etmektedir. Bunun dışında, Adıyaman' ın hemen doğusunda Eosen (Lütesiyen) yaşlı kalker ve marnlardan oluşmuş 804 m. Yüksekliğindeki Aldağ, bir horst şeklinde ova ortasında yer almaktadır. Özellikle kuzeyindeki fay dikliği çok nettir ve bu fay içerisine Kuruçay deresi yerleşmiş durumdadır. Fay, NESW yönünde uzanmaktadır.

Kahramanmaraş depresyonunun kuzey doğusunda yer alan ve NE-SW yönünde dar ve uzun bir koridor halinde uzanan ova (30-35 km. kadar uzunluğunda ve 4-5 km. kadar genişliğinde) oluşum bakımından oldukça ilginçtir ve Kahramanmaraş depresyonunun kısmen de olsa bir devamı niteliğindedir. Nitekim ovanın uzantısı, Kahramanmaraş depresyonunun oluşumunda rol oynayan fayların uzantılarına tamamen uymaktadır. Büyük bir ihtimalle, Kahramanmaraş depresyonunun güneyinden geçen fay burada da devam etmekte ve ovanın oluşumunda esas rolü oynamaktadır.

Doğudan Kozdağ, batıdan Öksüz dağı (1871 m.), kuzeyden Boruk dağı (2110 m.) ile sınırlanmış olan ova, güneyden Aksu vasıtası ile Kahramanmaraş depresyonuna açılmaktadır. Üzerinde Gölbaşı ilçesinin yer aldığı ovada başlıca, birbirleriyle bağlantılı olan 3 göl yer

almaktadır. Ovanın suları, bu göllerden geçerek Kapı deresi ile Ceyhan' ın bir kolu olan Aksu deresi vasıtası ile boşaltılmaktadır.

Ova doğusu üst Kretase-Paleosen yaşlı kalker ve ofiolitlerden oluşmuştur. Kalkerler karıştırmaya elverişli olup, içlerinde pek çok karstik şekil, özellikle dolinler oluşmuştur. Ova batısı ise, altta Eosen flişleri ile onların üzerine gelen orta Miyosen yaşlı kalker, kum ve kumtaşları ile temsil edilmektedir. Ova güneyinde ise, büyük bir ihtimalle post-Neojen yaşlı, güneye doğru genç tektonik hareketlerle çarpılmış bir aşınım sathı vardır. Satıh, tamamen üst Kretase formasyonları içerisinde gelişmiştir.

Ova, doğudan faydalanmış durumdadır. Ancak, bölgedeki karşılaşmanın da varlığı, ovanın oluşumunda sadece tektoniğin değil, her ikisinin de rolü olduğunu göstermektedir. Belki de, post-Neojen sathını deforme eden tektonik hareketlerin neden olduğu faylar, ovanın oluşumunda etkili rol oynamışlar ve böylece tektono-karstik oluk ortaya çıkmış, sonradan alüvyonlarla dolması ile de bugünkü Gölbaşı ovası oluşmuştur. Ovadaki göllerin varlığı ise, yeni çökmelerle ilgili olmaktadır.

3.5.3. İklim Özellikleri

Adıyaman'ın iklim özellikleri, Adıyaman Meteoroloji İstasyonunun 1963 yılından itibaren yaptığı sürekli ve ciddi rasat çalışmaları sonucu ortaya çıkan iklim verilerinden yararlanılarak ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Yalnız, yağış rasadı, bültenlere 1938 yılından itibaren geçtiğinden 1938-2000 devresi incelenmiştir. Bunun dışında kalan diğer iklim verileri 1963-2000 devresine aittir.

Bir yerin iklim özelliklerini oluşturan sıcaklık, atmosfer basıncı, rüzgâr, atmosfer nemi ve yağış gibi iklim elemanlarının yıl içindeki değişmelerini jenetik-dinamik faktörler yönetir. Bu nedenle Adıyaman ve çevresinde, planetar faktörün bünyesinde yer alan genel sirkülasyon ve hava kütlelerinin etkisini incelemek gerekmektedir

3.5.4. Hidrografya

Adıyaman ve çevresi akarsular bakımından oldukça zengin sayılmaktadır. Adıyaman merkez ilçe sınırları içinde akan bu akarsular, Adıyaman il ve ilçe sınırları dışından ve Adıyaman'ın yakın çevresinden tabiin akarsular olmak üzere ikiye ayrılabilir.

Kar, yağmur suları ve kaynaklarla beslenen bu akarsuların su seviyesi, ilkbahar başlarında en yüksek seviyeye ulaştığı halde; yaz mevsiminde başlayan kuraklık ve buna bağlı şiddetli buharlaşma (673 mm.) nedeniyle su seviyesi düşmektedir.

Adıyaman ve çevresinde görülen tüm akarsular doğu ve batıda toplanmıştır. Hepsi de kuzey-güney doğrultusunda akar. Bunların hepsi Türkiye'nin önemli akarsularından olan, kaynağını Doğu Anadolu'dan alan ve Türkiye sınırlarında 1263 km uzunluğu olan ve Irak' ta Şat-ül Arap'ta Dicle nehri ile birleşerek Basra(İran) Körfezine (Bütün çığır 2800 km olan) dökülen Fırat Nehri'nin kollarıdır. Akarsuların bir diğer özelliği ise, doğduğu ve beslendiği Güneydoğu Toroslardan dar ve derin vadiler içinde akmasıdır. Ancak bu akarsular, Güneydoğu Toroslar'ın önünde uzanan Pilo-Kuaterner dolgusunda dar ve derin vadiden kurtulup yer yer gömük menderesler çizerek geniş vadiler içinde akmaktadır.

Göksu: Besni ilçe sınırını çizen Göksu'nun yukarı çığırı, Nurhak Dağı'nın (3081 m.) güney etekleri ile Koçdağı'nın (2562 m.) doğu eteklerine kadar uzanmaktadır. Gölbaşı depresyonunun kuzeydoğusunda Kom yakınlarında Göksu'nun önemli kollarından biri olan Sürgü Çayı (Kapı deresini) yer alır. Soyören köyü sınırları içerisinde Sofraz Çayı'nı da alan Göksu, Şambayat-Akpınar nahiyeleri arasında Aksu ve Doyuran derelerinin suyunu alarak Kızılın' de Fırat Nehri' ne karışır. İl sınırları içindeki uzunluğu 90 km.'dir. Kar ve yağmur suları ile beslenen Göksu; birçok kol alması yanında yaz kuraklığının neden olduğu şiddetli buharlaşmadan dolayı suyunun büyük bir kısmını kaybetmesine rağmen yıllık ortalama akımı yüksektir ($7.49 \text{ m}^3/\text{sn}$ veya km^2 ' de 14,1 litre su). (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Elektrik İşletmesi ve Etüt İdaresi Genel Direktörlüğü 1964 s.283 Ankara). Göksu, yaz mevsiminde tarım alanlarının sulanmasında önemli rol oynar; ancak teknik bir sulama yöntemi uygulanmadığı için Göksu'dan yeterince faydalanılmamaktadır.

Çakal Çayı: Güneydoğu Toroslar üzerindeki Kandırak köyünün kuzeyinden tabii. Çevresinden birçok küçük kol alan Çakal Çayı, güneyde Fırat Nehri' ne suyunu boşaltır. Kar, yağmur suları

ile beslenen Çakal Çayı, yaz kuraklığı ve buharlaşmadan dolayı suyunun büyük bir bölümünü kaybeder. Bundan dolayı sulamaya pek elverişli değildir uzunluğu 37 km. dir.

Eğri Çayı: Adıyaman şehrinin batısından geçen bu çay, kuzeyde Tucak Dağı eteklerinden tabii. Güneydoğu Torosları diskordans kesen Pilo-Kuaterner dolgusu içinde derin vadiler çizer; şehrin güneyindeki Rızvak, Avnipaşa, Tabakhane ve Çiftlik derelerinin suyunu alarak Fırat Nehri' ne karışır. Uzunluğu 32 km. dir. Kar ve yağmur suları ile beslenen Eğri Çayı, her ne kadar yaz kuraklığı ve buharlaşmadan dolayı suyunu kaybetse de ilkbaharda taşmaktadır.

Ziyaret Çayı: Adıyaman şehrinin 5 km. doğusundan geçen bu çay, Güneydoğu Toroslar' ın güney eteklerinden tabii. Kor, Cebel ve İndere (Zey) köylerinin karstik sularını alarak İpekli civarında Fırat Nehri' ne suyunu boşaltır. Yazın buharlaşmadan dolayı su kaybına uğramasına rağmen çevresindeki tarım alanlarının küçük bir bölümünün sulanmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Kalburcu Çayı: Güneydoğu Toroslar üzerinde Kuyucak bucağının kuzeyinden kaynağını alan Kalburcu Çayı, dar ve derin vadiden Pilo-Kuterner dolgusuna kavuşmaktadır. Çay, Kahta ilçesinin batısından geçerek Fırat Nehri'ne suyunu boşaltır. Yaz kuraklığının ve buharlaşmanın neden olduğu olumsuzluklara rağmen tarım alanlarının sulanmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Adıyaman'ın yakın çevresindeki akarsular, şehrin kuzeyindeki Güneydoğu Torosların devamı olan Karadağ'ın güney ve doğu eteklerinde meydana gelen selinti suların birleşmesinden doğmaktadır İndere (Zey) ve Örenli (Pirin) çevresindeki karstik kaynaklardan da kısmen beslenmektedir. Pilo-Kuaterner düzlüğünde yüzeysel olarak akan bu akarsuların bazısı, yaz kuraklığı ve şiddetli buharlaşma nedeniyle yazın kurumaktadır.

Adıyaman şehrinin güney sınırını oluşturan Rızvak, Avnipaşa, Tabakhane ve Çiftlik dereleri selinti sularının ve taban sularının beslenmesinden doğmuştur. Rızvak, Avnipaşa, Tabakhane ve Çiftlik dereleri suyunu, güneyde Ziyaret Çayı ile birleşerek Fırat Nehri' ne boşaltmaktadır.

3.5.5. Toprak Özellikleri

İklim, topografya ve ana madde farklılıkları nedeniyle Adıyaman'da değişik topraklar oluşmuştur. Bu değişik toprakların dışında toprak örtüsünden yoksun bazı arazi tipleri de bulunmaktadır. İlin genel toprak yapısı $\frac{3}{4}$ oranında Killi-Tınlıdır. Nehir ve çay kenarlarında alüvyonlu sahalara rastlanmaktadır.

3.5.6. Arazi Varlığı

Toprak Varlığı ve Dağılımı	Alanı (Hektar)	Payı (%)
İşlenebilir Arazi	240.412	31,57
Çayır-Mer'a Arazisi	53.659	7,05
Orman Alanı	178.007	23,38
Yerleşim Alanları ve Tarıma Elverişsiz Arazi	289.323	38,00
TOPLAM	761.400	100

Kaynak: İstatistik Veri Ağı (İVA) 2013 Yılı II. Tahmini Verileridir.

Adıyaman rakımı 669 m olup, Yüz Ölçümü 761.400 ha'dır. Bunun 2.404.119 dekarını Tarım Arazileri oluşturmaktadır. Tarım alanlarının %80.87'lik bölümü olan 1.944.180 da alan Kuru Tarım, %19.13'lük bölümü olan 459.939 da alanda Sulu Tarım yapılmaktadır. Meyvecilik alanında Antep Fıstığı ve Bağ Yetiştiriciliği önemli bir paya sahip olup, son yıllarda Zeytin ve Nar Yetiştiriciliği önem kazanmaya başlamıştır.

3.5.7. Orman Varlığı

Ülkemiz ormancılığında olduğu gibi Adıyaman'da da ormancılık gerilemeye başlamıştır. Ormanların uzun yıllar bilinçsiz kullanımı sonucu, bugün ormanlarla kaplı olması gereken alanlar çorak toprak görünümündedir. Adıyaman ormanlarının büyük bir kısmı meşelikten oluşmakta, çok az kısmı ise bozuk korulardan oluşmaktadır.

Adıyaman İli Orman Varlığı

İlçeler	Orman Köyü Sayısı	Ormanlık Alan Toplamı (Ha)
Merkez	29	19,514
Besni	14	17,131
Çelikhan	13	14,967

Gerger	31	17,908
Gölbaşı	19	30,570
Kahta	16	11,095
Sincik	16	1,583
Tut	1	9,816
Toplam	139	122,548

3.5.8. Flora-Fauna ve Hassas Yöreler

Flora: Adıyaman ili, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri arasında geçit bir il hatta kısmen Akdeniz bölgesi özelliklerini de taşımaktadır. Bu nedenle bitki örtüsü de söz konusu üç bölgenin özelliklerini göstermektedir. Yüksek rakımlı yerler genelde meşe ağaçları ile kaplanmış olmakla birlikte, bu alanların yer yer muhtelif nedenlerle çolak hale geldiği görülür. Tarla alanlarının bulunduğu alçak rakımlı arazilerdeki bitki örtüsü ise büyük tahribe uğradığından hemen hemen yok olmuştur. Yaz mevsiminin uzun ve kurak geçmesi dolayısıyla orman içi bitki örtüsü yok denecek kadar azdır. Tarım yapılmayan alanlar çayır, mera, yabani ağaçlar ve makilerle kaplıdır. Bitkinin yetişmesi, kendisi için elverişli bir ortama bağlıdır. Bunlar iklim, toprak ve topografya gibi faktörlerdir.

Adıyaman şehri, Güneydoğu Torosların güney eteğinde (Güneydoğu Torosların duldasında) ortalama 678 m. yükseklikteki bir düzlük alanda yer almaktadır. Buna göre, tabiat bitki örtüsü ile ortam ilişkisinde öncelikle iklim faktörünü ele almak gerekmektedir. Çünkü bitkilerin yetişmesi, büyümesi ve gelişmesinde en etkili faktör, iklim faktörüdür. İklim faktörünün içinde, güneşten gelen radyasyon (insalasyon), sıcaklık, yağış, havadaki nispi nem ve rüzgâr yer alır. Bunların en önemlisi ise sıcaklık, nem ve yağıştır. Zira bitkinin topraktan suyu alabilmesi (emebilmesi) ve fotosentez yapabilmesi için sıcaklığı, terleme yapabilmesi içinde topraktaki suya ihtiyaç bulunmaktadır. Topraktan suyu alabilmesi için de yağış gereklidir. Bu bağlamda söz konusu unsurların (elemanların) birbirini tamamlaması gerekirken, bunlardan biri eksik olursa bitkinin yetişmesi, büyümesi ve gelişmesi de söz konusu olmamaktadır.

Adıyaman'da sıcaklık ve yağışın yıl içindeki dağılışı genel itibarıyla; yağışın, sıcaklık değerinin düşük olduğu kış mevsiminde % 53.8 (414.0 mm)'nin düştüğünü buna karşılık Eylül dahil 4-5

ay kurak geçen yaz mevsiminde nispi nemin en az değerine (% 27) kavuştuğu bir ortamda güneşlenme radyasyon süresinin arttığı (12 saati geçer), sıcaklık değerinin ort.29.0 C dolaylarında ve yüksek olduğu, buna bağlı olarak da yıllık ortalama buharlaşmanın %66'sının (117.9mm) gerçekleştiği görülmektedir. Diğer yandan kurak aylar sayısının 4'ün üzerinde olduğu yerlerde ağaçlık alanın az olduğu bilinmektedir. Başka ifadeyle orman vejetasyonu çok zayıftır. Bitki ile yağış ilişkisinin ortaya konulmasında ayrıca kurak devre süresinin tespitinde Thortntwaite metoduna göre indis değeri I: 14,3 olan Adıyaman, yarı nemli iklim bölgesinde yer alır ve bitki örtüsü steptir.

Familiya ve Taxon Adı	Milli Park İçindeki Dağılımı	Bölgedeki Dağılımı	Habitatı	Tehlike Sınıfları	Türkçe Adı
ADIANTACEAE <i>Adiantum capillus-veneris</i> L.	Değirmenbaşı		Nemli kaya yarıkları		Venüssaçı
ASPLENIACEAE <i>Ceterach officinarum</i> DC.	Cendere		Kaya üzerleri		Pul eğrelti
SINOPTERIDACEAE <i>Cheilanthes fragrans</i> (Lii.) Sw.	Cendere 500-550m. Kaya yarıkları		Kaya yarıkları		Dudak eğrelti
EQUISETACEAE <i>Equisetum arvense</i> L.		Adıyaman: Malatya ve Kâhta arasında 1600 m	Ruderal alanlar, Akarsu kıyıları		Tarla atkuyruğu
CUPRESSACEAE <i>Juniperus oxcedrus</i> L.	Eski Kale		<i>Quercus infectoria</i> altı		Katran ardıcı
FAGACEAE <i>Quercus libani</i> Olivier Syn : <i>Q. Rcipia</i> Lindley, <i>Q. carduchorum</i> C. Kocli, <i>Q. Tchihatclwwii</i> Kotschy	Damlacık N10 Gedik mevki 1400-1500.m.	Adıyaman-Kâhta	<i>Quercus brantii</i> ile karışık		Meşe
<i>Quercus brantii</i> lindl	Arsemia, Damlacık, N10, Gedik Mevki 1400-1500 m, Bey pınar köyü 1280-1400 m, Horik yol ayrımı		<i>Quercus libani</i> ile karışık		Meşe
<i>Q. cerris</i> var. <i>cerris</i> L.	Damlacık, N10, Gedik mevki 1400-1500.m.		Yol kenarları		Anadolu meşesi
<i>Quercus ilicifolia</i> Olivier ssp. Boissieri (Ruter) G. Schwarz.	Arsemia, Ziyaret Sityan Karadut yolu 1030.m. Damlacık,		Sarp yvaziyetler		Yeşil Himalaya Meşesi

	N10 gedik mevki 1400-1500.m				
<i>Q. libani</i> x <i>Q. Cerris</i> hvhrid	Nemrut Zirve 1860- 1700.m Tüm tümölüs çevresi		Çıplak vaziyetlerde birey halinde		Meşe
ULMACEAE	Yassı Kaya Mahallesi		Harabeler içi		Çitlenbik ağacı
<i>Celtis glabrata</i> Staveno x Planchon	Harabe				
MORACEAE <i>Morns alba</i> L.		Adıyaman: Besni-Kâhta	Tarla kenarları		Ak Dut
CHENOPODIACEAE <i>Aelitenia galuca</i> (liich.) <i>Aellcn</i> <i>suhsp. cinerescen</i> (Moq) <i>Aellen</i>	Diyarın Pınarı R7 1350 m. Zeus Otel S8		Ağaçlandırma sahası içi	V	
CARYOPHYLLACEAE <i>Arenaria unınervia</i> Mc. Neill ENDEMİK		Adıyaman: Malatya ve Kâhta arasında, Ak Dağ 2500- 2670 m	Ağaçlandırma sahası içi Kayalık vaziyetler	R	Kum otu, Arenarya
<i>Arenaria drypida</i> Boiss. ENDEMİK	Nemrut Dağı Zirve 1960- 2170 m Tümölüs çevresi		Step Taşlı vaziyetler	nt	Kum otu, Arenarya
<i>Holosteum umbellatum</i> L. var. <i>umbellatum</i>	Çingil Ağaçlandırma alanı içi 800-850 m., Yeni kale 600- 620m. H7		Ağaçlandırma alanı içi		Holesteum
<i>Mimartia dlanthifolia</i> subsp. <i>cataonica</i> Mc. Neill ENDEMİK		Adıyaman: Ak Dağ ile Malatya ve Kâhta arasında, 2500- 2670m.	Kayalık alanlar		Koru otu, Minuatya
<i>Silene armena</i> Boiss. var. <i>armerta</i>	Nemrut Zirve 1860- 1700.m Tümölüs çevresi		Step		Bahçe nakili
ILLECEBRACEAE <i>Habrosia spinuliflora</i> <i>SynAreneria spinuflora</i>	Eski Kâhta 600 m.	Adıyaman: Kâhta			Kum otu
RANUNCULACEAE <i>Delphnum peregrinum</i> L.	Arsamia 770 m. I8	Adıyaman: Tschermsch N of Kâhta (Kâhta'nın kuzeyi)	<i>Quercus</i> <i>infectoria</i> açıklıkları		Hezeran, Süvari Mahmuzu
<i>Nigella unguicularis</i> (Lam.) Spenner		Adıyaman: Kâhta	Bağlar, üzüm bahçesi	K	Çörek otu
<i>Ranunculus repens</i> L., Sp.		Adıyaman: Ak Dağ 2350 m.	Islak alanlar		Sürünücü düğün çiçeği
<i>Ranunculus ficaria</i> L.	Kan Deresi		Nemli yerler		Basur otu
<i>Ranunculus comotüs</i> DC.	R8		Islak çayırlar, Hendekler		Düğün çiçeği

<i>Eranthis hiemalis</i> Saüsb.	Nemrut Dağı		Çıplak step alanlar	V	Kış boynuz otu
PAEONIACEAE <i>Paeonia mascula</i> iL.) Miller subsp. <i>mascula</i>	Horik Deresi 1700 m O5		<i>Quercus infectoria</i> altı		Şakayık
BERBERIDACEAE <i>Bungardia crvsogonum</i>	Dişarın pınarı R71350m. Zeus Otel S8		Nemli çayırılık		
PAPAVERACEAE <i>Papaver tauricola</i> Boiss.	Kutizer 1510 m. N2 çingil ağaçlandırma alanı 800-850 m.		Kaya yarıkları		Haşhaş
CRUCIFERAE <i>Alyssum condensatum</i> Boiss & Hausskn. Syn: <i>Odontarrhena lycia</i> Jord & Fourr.		Adıyaman: Malatya ve Kâhta arasında	Eğimli alanlar		Kuduz otu
<i>Heldreichia alayi</i>		Adıyaman			
<i>Erophilla minima</i> C.A. Mev.	Çingil Ağaçlandırma alanı içi 800-850 m		Ağaçlandırma içi		
<i>Fibigiamacrocarpa</i> (Boiss.) Boiss.	Horik Deresi 1700 m O5, Belli Yayla Güneş Otel S3 1950- 2000 m		Kayalık ve çakıllı sahalar		
<i>Isatis aucheri</i> Boiss.	Nemrut, 2000 m				Civit otu
<i>Thlaspi perfoliatum</i> L.	Çingil Ağaçlandırma alanı içi 800-850 m		Nemli alanlar, terkedilmiş alanlar ve ruderal alanlar		Kulakçıklı akça çiçeği
ROSACEAE <i>Amygdalus trichamygdalus</i>		Adıyaman 1200-1400 m.			
<i>A. Ivcioides</i> Spach Syn. <i>P.lycioides</i>	Ziyaret Sityan- Karadut Yolu 1030 m	Adıyaman Kâhta, 700m.	Yol kenarlarında çit halinde		
<i>A. arabica</i> Olivier S-vn: <i>A.</i> <i>spardoides</i>	Şeytan deresi 620 m. G9		Erozyonlu çıplak vaziyetler		
<i>Amvgladus trichamwclacius</i> (Hand.-Maz.) Wronowi var. <i>trichmygladus</i>	Nemrut Zirve 1860- 170 m. Tümölüs çevresi		Step		
<i>Amygladus orientalis</i>	Cendere 500-550 m		Eğimli, kalkerli, Kayalıklar		
<i>Crateagusaronla</i> var, <i>aronia</i> (L)DC	Arsamia 770.m18		<i>Quercus infectoria</i> vce <i>Quercus brantii</i> topluluğu içi		Akdiken Yemişgen
<i>Cotoneaster mummularia</i> Fish & Mey	R8		Zirve vaziyetleri		Dağ muşmulası

<i>Cerasus brachypetalq Boiss. var. bornmulleri</i>	Belli Yayla Güneş Oteli S3 1950-2000m.		Sübalpin bölge		
<i>Crataegus aronia Syn: C.azarrolus L. var aronia L</i>			Meşe çalılıkları, eğimli,kireçtaşlar ı,kayalıklar		Akdiken, Yemişgen
ASTRAGALEAE LEGUMINOSAE <i>Astragalus cephalotes Banks. & Sol, var. brevicalyx / ENDEMİK</i>		Nemrut Dağı Büyük öz Köyü üstü 1400 m	Step	R	Tavşancıl tırnağı, Keven
<i>Astragalus campylosema Boiss. subsp campylosema ENDEMİK</i>	Kaya dibi köyü 1250- 1300 m. M8		Step		Tavşancıl tırnağı, Keven
<i>Astragalus lamarckii Boiss. ENDEMİK</i>	R8		Step	Nt	Tavşancıl tırnağı, Keven
<i>Hedysarum kotschvi Boiss</i>	Arşemia 770 m. 18		Yol kenarları	R	Tatlı tırfil
<i>Onobrychis caput-galli (L.) Lan. Syn:Hedysarum caput- galli (L)</i>		Adıyaman: Kâhta	Kayalık vaziyetler, nadasa bırakılan alanlar		Korunga Evliya otu
<i>Onobrychis cornuta fl') Desv</i>	Nemrut Zirve 2000- 2095 m. P3		Step		Korunga Evliya otu
<i>Onobrychis galegifolia Boiss. Syn: O. aurantiaca Boiss., O. Trichocalycina Boiss., O. nisibena Mouterde</i>	Nemrut Dağı Büyüköz Köyü Üstü 1400 m.	Adıyaman: Kâhta	<i>Quercus infectoria</i> orman içi		Korunga Evliya otu
<i>Psoralea jaubertina Fenzl</i>		Adıyaman.	Nadas, 810- 1420 m		Asfalt tırfili
<i>Trifolium subterraneum L.</i>	Cendere 500- 550m	Nemli çayırliklar	Nemli çayırliklar		Tırfil ,Üçgül
T.Stellatum L.	Cendere 500- 550m	Nemli çayırliklar	Nemli çayırliklar		Tırfil ,Üçgül

GERANIACEAE <i>Erodium cicutarium</i> L.	Çingil Ağaçlandırma Alanı içi 800- 850m.		Yol kenarları		Dönbaba
<i>Erodium cicutarium</i> subsp. <i>cicutarium</i> L.	Yeni Kale 600- 620 m H7, Cendere 500- 550m.		Çayırliklar		Dönbaba
<i>Geranium tuberosum</i>	Kan Deresi		Taşlı vaziyetler ve nadasa bırakılan alanlar, 2500 m		Yumrulu jeranyum
LINACEAE / <i>Linum mucronatum</i> subsp. <i>mucronatum</i>	Nemrut Zirve 2000- 2095 m.P3		Ağaçsız dağ stepleri		Keten
EUPHORBIACEAE <i>Euphorbia gaillardotii</i> Boiss & Blanche Syn: <i>E. guestii</i> Blakelock.		Adıyaman	Ruderal alanlar, çayırklar, killi topraklar		Sütleğen
<i>E. oxyodonta</i> Boiss & Hausskn.		Adıyaman: Nemrut Dağı Kâhta yakınları 600 m.		K	Sütleğen
<i>E. herniariifolia</i> Willd var. <i>herniariifolia</i> Syn: <i>E. pumila</i> Sm.	Nemrut Dağı, 2000- 2200 m.		Ağaçsız dağ stepleri		Sütleğen
<i>E. cheiradenia</i> Boiss & Hohen Syn: <i>E. schizadenia</i> Boiss & Hohen, <i>E.</i> <i>bothrios perma</i> Boiss & Kotschy	Nemrut Dağı 1600- 2250m, Nemrut Zirve 1860-1700m. Tümölüs Çevresi		Ağaçsız dağ stepleri		Sütleğen
POLYGALACEAE <i>Polvgalapapilionacea</i> Boiss.	Sevi tepesi 1700 m.) Kaya dibi köyü arası (1330m.)		<i>Quercus</i> <i>infectoria</i> çalılığı açıklıkları		Hac çiçeği, Süt otu
ANACARDIACEAE <i>Cotinus coggygria</i> L. Syn: <i>Rhus cotinus</i> L.	Arsamia, kayadibi arsamia arası 800 m. K8		<i>Quercus</i> <i>infectoria</i> topluluğu içi		Kotinus
<i>Pistacia terebinthus</i> L.	Arsamia		Kaya dipleri		Menengiç
<i>Rhus coriaria</i> L.	Değirmenbaşı, kaya dibi arsemia arası 800 m. K8.		Yol kenarları		Sumak ağacı
RHAMNACEAE <i>Paliurus spina-christi</i> Mill.	Karakuş Tepe, Kaya dibi- Arsemia arası 1070 m. K8.		Tarla kenarları, nehir vadileri, ruderal alanlar		Güney karaçalısı
MALVACEAE	Kayadibi-Arsamia arası		Kayalık vaziyetler	V	
<i>Alcea guestii</i> Zoharv	1070 m. K8.				
<i>Althaea officinalis</i> L.	Kan Boğazı V 10		Kaya yarıkları		Hatmi

THYMELAEACEAE <i>Thymelaea gussonei</i> Boreau		Adıyaman: Kâhta, Karamuraba 650m	Nadasa bırakılan alanlar, kalkerli, kayalık vaziyetler		
<i>T. tauricum</i> Boiss & Hausskn. ENDEMİK	Nemrut Dağı 2250m				
GUTTIFERAE <i>Hypericum cardiophyllum</i> Boiss.	Cendere 500- 550m., Sincik 640m. D8		Uçurum kayalıklar	R	Koyun kıran, Kuzu Kıran, Kılıç otu, Yara Otu
<i>Hypericum ambrysepalum</i> Hochst.	Kaya dibi köyü 1250- 1300 m M8		Tarla kenarları		Koyun kıran, Kuzu Kıran, Kılıç otu, Yara Otu
<i>Hypericum ludiwn</i> Boiss.	Belli Yayla Güneş Otel S3 1950- 2000m		Ağaçlandırma sahası içi, Kayalık vaziyetler ve Pinus ormanları		Koyun kıran, Kuzu Kıran, Kılıç otu. Yara Otu
<i>Hypericum scabrum</i> L.	Sevi tepe (Horik yol ayrımı-Verici) 1700m N7		Step, Kuru kayalık vaziyetler, açık ormanlar ve stepler		Kaba kılıç otu
VIOLACEAE <i>Viola odorata</i> L., 'Sp.		Adıyaman: Malatya ve Kâhta arasında 1600 m	Gölgeli alanlar		Kokulu menekşe
<i>Viola acculta</i> Lehn.	Çingil Ağaçlandırma alanı içi 800-850 m		Ağaçlandırma sahası içi Tarım alanları		Menekşe
PUNICACEAE <i>Punica granatum</i> L.'	Şeytan deresi 620 m G9		Tarla kenarları		Adi nar ağacı
ARALIACEAE <i>Hedera helix</i> L.	Değirmenbaşı		Kaya yüzeyleri		Duvar sarmaşığı
UMBELLIFERAE <i>Kundmanniana svriaca</i> Boiss. ENDEMİK	Nemrut Zirve 1960- 2170 m. Tümülüs çevresi		Ağaçsız dağ stepleri	R	
PLUMBAGINACEA <i>Acanthalimon venustum</i> Boiss var. <i>assyriacum</i> (Boiss) Boiss. Syn: <i>A.</i> <i>assyricwn</i> Boiss.	Nemrut Dağı				Kar diken
<i>Acanthalimon dianthifolium</i>	Belli Yayla Güneş Otel S3 1950- 2000m		Ağaçsız dağ stepleri	R	Kar diken
<i>A. halophilum</i> Bokhari var. <i>acersum</i> Syn: <i>A.assyriacum</i> Boiss. var. <i>micracme</i> Nab & Bomm.	Nemrut Dağı		Tuzlu stepler, Açık P. nigra ormanları		Kar diken

<i>Rumex conglomeratus</i> <i>Murav</i>	Şeytan deresi 620 m G9		Yol kenarları		Yumak labada
OLEACEAE <i>Fontenesia philliraeoides</i>		Adıyaman: Kâhta'dan Koti'ye	Kayalık alanlar, maki, P.brutia ve karışık yaprak döken ormanlar		Fontenasia
<i>Jasminum fruticans</i>		Adıyaman: Kâhta'dan Koti'ye	Kayalık, maki, P. brutia veya meşe fındıklı alanlar		Yabani yasemin
<i>Olea europaea</i>		Adıyaman	Maki, kayalık vaziyetler		Adi zeytin ağacı
GENTIANACEAE <i>Blackstonia perfoliata</i>		Adıyaman: Kâhta 800 m	Orman içi nemli alanlar, yol kenarları		Yaz Blakstonyası
<i>Centarium tenuiflorum</i>		Adıyaman: Kâhta	Maki, terk edilmiş açıklık alanlar		
<i>Centarium spicatum</i>		Adıyaman: Kâhta, 800 m	Tarım alanları		
APOCYNACEAE <i>Nerium oleander</i>		Adıyaman: Kâhta 800 m	Nehir yatakları, kuru su yatakları		Adi zakkum
RUBIACEAE <i>Asperula laxiflora</i> Boiss Syn: <i>Crucianella galioides</i> Boiss , <i>A. prostrata sensu auct.</i> Ross. Non (Adam) C.Koch,	Nemrut Dağı, 2100- 2300m.		Dağ stepleri, kayalık vaziyetler, yarıklar, 1300- 3900 m		Asperula
<i>Asperula aspera</i> (Bieb) Boiss var. <i>brachystegia</i> Boiss, <i>Asperula sensu auct. ross.</i> Non (Bieb) Boiss.	Nemrut Dağı 2100- 2300m		Dağ stepleri, kayalık vaziyetler, yarıklar, 1300- 3900 m		Asperula
<i>Asperula glomerata</i> (Bieb) Griseb subsp. <i>Eriantha</i> (Hausskn. Ex Bomm) Ehrend Syn: <i>A. glomerata forma</i> <i>eriantha</i> Hausskn		Adıyaman: Malatya ve Kâhta arasında Ak Dağ	Kayalık vaziyetler ve dağ Stepleri, 790-2130 m		Asperula
<i>Asperula xylorrhiza</i> Nob.	Kaya dibi, Nemrut Dağı 1600m.		Kayalık vaziyetler		Asperula
<i>Crucianella gilanicola</i> Trin subsp. <i>kotschy</i> (Ehrend) Syn: <i>C. glauca</i> A. Rieh subsp. <i>kotschy</i>	Nemrut Dağı, 1950m.		Kayalık vaziyetler		
<i>Gallium Incanum</i> subsp. <i>Pseudocomigrum</i> ENDEMİK	Arsamia 770 m. 18		Kaya yarıkları	nt	Yoğurt otu
<i>Galium humifusum</i> Bieb.Syn: <i>Asperula hum (fusa)</i> (Bieb) Basser, <i>A. pycnantha</i> Boiss, <i>A.</i> <i>dissitiflora</i> Post, <i>A. ghautensis</i> Post, <i>A. humifusa</i> Besser var. <i>pyracantha</i> (Boiss) Post, <i>A.</i> <i>humifusa</i> (Bieb) Besser f. <i>Glaberrima</i> Nab. et f. <i>hirsuta</i> Nab.	Cendere, Şeytan Köprüsü, Gümüşkaya Mahallesi	Adıyaman: Adıyaman çevresindeki kayalıklar	Kayalıklar		Yoğurt otu

<i>Galium Incanum</i> Sm. subsp. <i>elatus</i> (Boiss) Ehrend Syn. <i>G. orientale</i> Boiss var. <i>cinereum</i> Boiss, <i>G. orientale</i> Boiss var. <i>elatus</i> Boiss <i>G. incanum</i> Sm. var. <i>alpinum</i> auct.	Nemrut dağı 2140 m.		Ağaçsız dağ stepleri		Yoğurt otu
<i>Galium lasiocarpum</i> Boiss. Syn. <i>G. incanum</i> Sm. var. <i>alpinum sensu</i> Hand-Mazz. ENDEMİK	Nemrut Dağı 2140 m.		Ağaçsız dağ stepleri	R	Yoğurt otu
<i>Galium canum</i> Reg subsp. <i>ouatum</i> Ehrend. Syn. <i>G. lanuginosum</i> Post, <i>G. incompletum</i> Barbey G. <i>autrcmi</i> Post,		Adıyaman; Kâhta'nın güneyi, Çermiş yakınlarında 600 m.	Kireç taşlı dik vaziyetler, büyük mağara yarıkları ve duvarları		Yoğurt otu
<i>Putoria calabrica</i> (L. fil) DC. ,, Syn: <i>Asperula calabrica</i> L. fil		Adıyaman: Kâhta 800 m.	Kayalık vaziyetler		
CONVOLVULACEAE <i>Convolvulus corduchorum</i>	Kaya dibi	Adıyaman: Beki Kara ile Adıyaman arası 1900 m.	Alpin çayırlar, Astragalu stepleri, bozulmuş stepler		Sarmaşık, Gündüz sefa
<i>C. betonicifolius</i> subsp. <i>peduncularis</i>		Adıyaman Kâhta'nın 7 km. doğusu	Kuru kayalık vaziyetler, nadasa bırakılan ve işlenen tarım alanları		Sarmaşık, Gündüz sefa
<i>C. scammohia</i>		Adıyaman: Kâhta yakınları, 650 m.	Quercus çalılıkları, maki çalılıkları, tarım alanları		Surya sarmaşığı
CUSCUTACEAE <i>Cuscuta kurdica</i>	Kaya dibi	Adıyaman: Kâhta yakınları, 1200-1400 m	Tarla kenarları		Küsküt, elfimon. Çin saçı
<i>Custuca babylonica</i>	Kaya dibi aşağısı	Adıyaman: Kâhta yakınları	Kayalık vaziyetler		Küsküt, Elftimon , Çin saçı
BORAGINACEAE <i>Anchusa aucheri</i>		Adıyaman, Kara çar, Kâhta'nın kuzeyi	Çayırlar		Sığırdili
<i>Nonea melanocarpa</i>		Adıyaman: Kâhta ve Eski Kâhta arası, 600 m.	Çayırlar, yol kenarları, otlak alanlar (mera)		Nonea
<i>Nonea stenosen</i>	Nemrut Dağı, 2140 m.		Zirve çayırlıkları		Nonea
<i>Onosma sericeum</i> Willd.	Belli Yayla Güneş Otel S3 1950- 2000 m.		Ağaçsız dağ stepleri		İpek tüylü yalancı havaciva
<i>Omphalodes sorgerae</i>	Nemrut Dağı				

<i>Onosma mutabile</i>	Nemrut Dağı, Kâhta yakınları				Yalancı havaciva, Sincar
<i>Onosma albo-roseum</i> Fish & Mey Subsp. <i>albo-roseum</i> var. <i>albo-roseum</i>	Nemrut Dağı 1600- 2250, Cendere 550	Adıyaman: Kâhta yakınları	Uçurum kaya vaziyetleri		Beyaz kırmızı yalancı havaciva
<i>Onosma sorgeraea</i> var.subsp. <i>glabriflorum</i> .	Nemrut Dağı		Taşlık sahalar		Yalancı havaciva, Şincar
<i>Rindera lanata</i> var. <i>lanata</i>	Nemrut Dağı, 2140 m		Ağaçsız dağ stepleri		
<i>Rindera lanata</i>	Nemrut Zirve 1960- 2170m.Tümülüs çevresi		Ağaçsız dağ stepleri		
<i>R. lamata</i> var. <i>cartescens</i>	Nemrut Dağı, 2140m.		Çayırlar, volkanik vaziyetler		
<i>Solenanthes stamineus</i>	Nemrut Dağı		Volkanik taşlık alanlar, kayalık veya çim alanlar, yol kenarları		Solenanthes
LABIATAE <i>Ballota latibracteolata</i> Davis & Doroszenko ENDEMİK	TRT Vericisi- (1800m.) Kaya dibi köyü arası (1330m), SEVİ TEPE (Horik Yol ayrımı- Verici) 1700mN7		Kaya üzeri vaziyetler	R	
<i>Ballota saxatilis</i> subsp. <i>saxatilis</i> . Syn: <i>Marrubium</i> <i>ruposum</i> Banks & Sol.		Adıyaman: Mamuretul Aziz	Kireç taşı kayalıklar ve Ravine		
<i>Cyclotrichium niveum</i> (Boiss.) M oden & Sehene ENDEMİK	Diyarın Pınarı R7 1350 m Zeus Otel S8, Damlacık N10 Gedik Mevki		Ağaçlandırma sahası içi, Kayalık ve kireçli vaziyetler, stepler ve taşlık	nt	
<i>Lamium aleppicum</i> Boiss & Hauskneckii	Çingil Ağaçlandırma alanı içi 800-850 m, Yeni Kale 600-620 m. H7		Ağaçlandırma alanı, Kayalık kireç taşı vaziyetler		Ballıbaba
<i>Lamium garganicum</i> subsp. <i>lasioclares</i> (Stapf) R. Mill. Syn: <i>L. lasioclares</i> Stapf, <i>L.</i> <i>striatum</i> Sm. Var. <i>minus</i> auctt. Non Boiss	Nemrut Dağı, 2100 m.		Gölgeli, kireç taşlı kayalıklar, maki		Ballıbaba
<i>Marrubium globosum</i> subsp. <i>globosum</i> . Syn: <i>M. Faucidens</i> Boiss & Bal, <i>M. Condensatum</i> Boiss & Noe ex Boiss, Rocky slopes	Nemrut Dağı, 2140 m		Kayalık vaziyetler		İt sineği

<i>Micromeria conpesta</i> Boiss & Hausskn. Ex Boiss Syn: <i>Nepeta shepardii</i> Post, <i>Micromeria shepardii</i> Post.		Adıyaman: Akdağ, Malatya, Adıyaman	Kayalık, kalkerli alanlar ve çayır		Mikromery, Güvercin otu
<i>Micromeria myrtifolia</i> Boiss & Hohen Syn: <i>M. lycia</i> Slapf in Donksohr	Eski Kâhta		Kayalık vaziyetler, açık Pinus brutia ormanı, maki, Frigana		Mikromerya, Güvercin otu
<i>Moluccella laevis</i> L.		Adıyaman	Nadasa bırakılan ve tahıl tarlaları, nemli alanlar		Müdafaasız molukkendod ağı, (Dikensiz)
<i>Nepeta nuda</i> L. subsp. albiflora (Boiss) Syn: <i>N. sulphurea</i> C. kock, <i>N. Marruboides</i> Boiss & Heldr., <i>N. nuda</i> L. var. albiflora Boiss, <i>N. nawaschini</i> Bordz., <i>N. tolypantha</i> Stapf var. bithynica Borm., <i>N. nuda</i> L. subsp. marruboides Hubmor & Davis	Nemrut Dağı 1950 m	Adıyaman Malatya: Ak Dağ, Malatya'dan Kâhta'ya kadar, 2200m . Adıyaman/ Malatya: Göktepe, kumik (Malatya'dan Kâhta'ya), 2000.m	Konifer ve yaprak döken ormanlar, çayır, kireçtaşı, kayalık vaziyetler, çayır		Çıplak kedi otu
<i>Nepeta aristata</i> Boiss & KotschyexBoiss. ENDEMİK	Nemrut Dağı 1900m		Eğimli kayalıklar, kaya yarıkları	R	Kedi otu, Kedi nanesi
<i>Origanum haussknechtii</i> Boiss. Syn: <i>Amaracus haussknechtii</i> (Boiss), Briq. ENDEMİK		Akdağ Cataoniae supra Adıyaman. 1525m.	Dağ kuşağı		
<i>Phlomis kurdica</i> Rech. Syn: <i>P. orientalis</i> Boiss.		Adıyaman: Adıyaman'da n itibaren 16 km, Samsat'a kadar	Stepler-tahıl ve nadasa bırakılan alanlar, tarlalar		Kudus adaçayı, Alevdudak
<i>Phlomis linearis</i> Boiss & Bal. ENDEMİK	Nemrut Dağı 2200 m.		Stepler, volkanik kaya ve vaziyetler	nt	Kudus adaçayı, Alevdudak
<i>Satureja boissieri</i> Hausskn.		Ak Dağ Cataonia e Malatya	Volkanik kayalık vaziyetler,		Satureja

		ve Adıyaman	Quercus fundalıkları		
<i>Satureja hortensis</i> L. Syn. <i>S. laxiflora</i> C. Koch, <i>S. hartensis</i> L. var. <i>grandiflora</i> Boiss, <i>Å hortensis</i> L. var. <i>speciosa</i> Nab., <i>S. Postii</i> Aznav.		Adıyaman: Kâhta	Kayalık veya aşınmış vaziyetler, yol kenarları, nadasa bırakılan alanlar		Bakla otu
<i>Stachys cretica</i> L. subsp. <i>garana</i> (Boiss) Rech.	Nemrut Dağı, Kaya dibi, 1200-1400 m.				Karabaş, Çin enginarı Kestre
<i>Stachys rupestris</i> Aucher. ENDEMİK	Kaya dibi- Arsamia arası 1070 m. K8		Kaya yarıkları	nt	Karabaş, Çin enginarı Kestre
<i>Teucrium migricus</i> Klokov & Des.-Shost. Syn: <i>T. kotschyanus</i> Boiss & Hohen var. <i>mipricus</i> (Klokov & Des.-Shost) Ronniger ex Rech.	Nemrut Dağı				Kekik
<i>Teucrium chamaedrys</i> L. subsp. <i>svspirens</i> (C. Koch) rech. Fil.	Belli Yayla Güneş Oteli S3 1950-2000m		Step		Yer meşesi
<i>Teucrium polium</i> L.	Dişarın Pınarı R7 1350.m. Zeus Otel S8		Kaya dipleri gölgeli yerler		Yer meşesi, Kısa Mahmut
<i>Thymus kotschyensis</i> Boiss. & Hohen, var. <i>kotschyensis</i>	TRT Vericisi- (1800m.) Kaya dibi köyü arası (1330m.)		Çıplak kayalık vaziyetler		Kekik
<i>Thymus leucotrichus</i> Hal var. <i>leucotrichus</i> Syn: <i>T. hirsutus</i> Bieb. subsp. <i>heucotrichus</i> (Hal) Maire & Petitmengin in Bull., <i>T. pseudohirsutus</i> Klokov., <i>T. ciliolopubescens</i> sensu Hand., <i>T. pulvinatus</i> sensu Barbas		Adıyaman: Ak Dağ ile Malatya ve Kâhta arasında	Dağ stepleri, kayalık vaziyetler		Kekik
<i>Ziziphora clinopodioides</i> Lam.	Belli Yayla Güneş Oteli S3 1950-2000m		Ağaçsız dağ stepleri		
SOLANACEAE <i>Hesperis matronalis</i> L.	Yeni kale, Şeytan Köprüsü, Cendere 500- 550m.		Uçurum kayalıklar üzerinde		
<i>Solanum alatum</i>		Adıyaman Karkesch Çayı, Kâhta'nın güneyi	Nehir kenarları, nemli alanlar, tarım alanları		Gece gölgesi
SCROPHULARIACEAE <i>Linaria chalcidensis</i>		Adıyaman: Kâhta'dan Eski Kâhta'ya, 600 m.	Maki, kayalık vaziyetler, ruderal alanlar		Nevruz, Keten otu

<i>Linaria kurdica</i> Boiss. var. <i>kurdica</i>	Belli Yayla Güneş Otel S3 1950-2000m.		Step		Nevruz, Keten otu
<i>Linaria kurdica</i> subsp. <i>kurdica</i>	Nemrut Zirve 1860- 1700m Tümülüs Çevresi		Step		Nevruz, Keten otu
<i>Linaria simplex</i>		Adıyaman Kâhta'dan Eski Kâhta'ya, 600m.			Nevruz, Keten otu
<i>Scrophularia libanotica</i> subsp. <i>armena</i>	Nemrut Dağı, 1600- 2200 m.	Adıyaman	Step		Sıraca otu, Esmer Kök
<i>Veronica panormitana</i>	Çingil Ağaçlandırma alanı içi 800-850 m., yeni kale 600-620xn. H7		Ağaçlandırma sahası Stepler		Veronika, Yavşan Otu
<i>Veronica anagalloides</i>	Nemrut Dağı 1500m.		Nemli alanlar		Suluk yavşan otu
<i>Veronica cinerea</i>	Nemrut Dağı, 2140 m.		Step		Kül renkli yavşan otu
<i>Veronica hederi folia</i> L.	Çingil Ağaçlandırma Alanı içi 800-850 m., Yeni kale 600-620m. H7		Nemli alanlar		Divar sarmaşığımsı Yavşan otu
<i>Veronica orientalis</i> s«6s/7. <i>carduchorum</i>	Urfa'nın 30 km. Batısı	Nemrut Dağı yukarısı	Ormanlar fundalıklar, stepler çayırlar, Kalkerli volkanik vaziyetler ve taşlık alanlar, nadasa bırakılan alanlar		Doğu yavşan otu
<i>Veronica orientalis</i> subsp. <i>nimrodi</i>	Kâhta yakınları Nemrut				Doğu yavşan otu
ACANTHACEAE <i>Acanthus dioscoridis</i> var. <i>dioscoridis</i> Syn: <i>A. dioscoridis</i> L. var. <i>grandiflorus</i> Bomm., <i>A. dioscoridis</i> L. var. <i>boissieri</i> Freyn & subsp. <i>Longistylis</i> Freyn in Buil, <i>A. dioscoridis</i> L. var. <i>boissieri</i> Bomm & var. <i>straussii</i> Hnsskn vc Bomm.	Kayadibi'nden aşağıda Kâhta yakınlarında		Kayalık volkanik vaziyetler, nadasa bırakılan alanlar, stepler, tepeler		Akantis. Ayı pençesi
OROBANCHACEAE <i>Orobancha oxyloba</i> (Reuter) G. Beck in L. Koch.		Adıyaman: Malatya ve Adıyaman arasında 1100 m.	Kompositlerde		Oronbanş canavar otu, Bakla kurutan
<i>Orobancha alba</i> Stephan in Willd. Syn: <i>O. epithymum</i>	Nemrut Dağı		Labiatae		Ak canavar otu

DC., <i>O. tenerli sensu Boiss</i> , <i>O. Cuprea</i> Boiss & Ball, <i>O. Wiedemartnii</i> Boiss					
<i>O. anatolica</i> Boiss & Reuter in DC. Syn: <i>O. alba sensu C. koch</i> , <i>O. Leucopogon</i> Boiss & Hausskn.	Nemrut Dağı, Kaya dibi, 1200-1400 m		Salvia		Oronbanş canavar otu, Bakla kurutan
CAPRIFOLIACEAE <i>Lonicera nummulariifolia</i> subsp. <i>Mummulariifolia</i> Jacob. Spac.	Nemrut Zirve 1960- 2170 m Nemrut Zirve 1860-1700m Tümülüs çevresi, Sevi Tepesi (Horik yol ayrımı- Verici) 1700m N7		Bodur çalılıklar		Hanımeli
VALERIANA CEAE <i>Centranthus lomiiflorus</i> Stew. Subsp. <i>longişorus</i>	Bey pınar köyü 1280- 1400m.		Taşlık alanlar, kayalık vaziyetler		Sentrans.Mah muz çiçeği
DIPSALACEAE <i>Cephalaria se tosa</i> Boiss.	Kaya dibi-Arsamia arası 1070 m K8		Steple karışık meşelikler içi		Pelemir.Mele mir, Orum
CAMPANULACEAE <i>A. lobelioides</i>	Nemrut Dağı 2200- 2250 m.		Açık <i>J. excelsa</i> ormanı, stepler, eğimli kayalıklar		
<i>A. rigidum</i>		Adıyaman: Malatya'dan Kâhta'ya nr. Kory, 1950 m.	Ormanlar, makiler, stepler, kayalıklar		
<i>Asyneuma amplexicaule</i>		Adıyaman; Kâhta'dan Malatya'ya Göktepe Kumik arası			

IUCN (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources) Kriterlerine Göre Bitki Türlerinin Tehlike Altında Olma Kategorileri (Ekim ve Aralık, 1989).

TÜKENMİŞ Extinct (Ex)	Bu gruba giren bitkiler yurdumuzda geçen asır içerisinde yaşamış, görülmüş veya toplanmış olan, yani varlığı bilinen ancak daha sonra yapılan çalışmalarla zamanımızda bulunamayan veya bulunamadığı düşünülen bitkilerdir.
TEHLİKEDE Endangered (E)	Bu gruptaki bitkiler yurdumuzda oldukça azalmış ve baskı altında olup, gerekli önlemler alınmadığı sürece nesilleri tükenebilecek olanlardır

ZARAR GÖREBİLİR Vulnerable (V)	Bu grup bitkiler üzerindeki mevcut baskılar devam ederse ve gerekli koruma önlemleri alınmazsa bundan önceki sınıflara alınabilecekleri düşünülmektedir. Bunlar da, bundan önceki grup (E) gibi daha çok insan etkisi altındaki endüstrileşme, kirlilik, kentleşme, aşın otlatma ve tarla açma gibi olayların yaygın olduğu yerlerde yetişmekle birlikte popülasyonlar şimdilik o gruba göre daha iyi durumda olanlardır.
NADİR Rare (R)	Bunlar şu anda sınırlı bir yayılışa da sahip olsalar pek fazla tehdit altında değildirler. Çoğunlukla insan ve diğer faktörlerin etkisinden oldukça uzak yüksek dağlarda, taşlık ve kayalık ortamlarda yetişmektedir. Bazıları ise ülke düzeyinde geniş yayılışa sahip gibi görünmekte iseler de küçük ve zayıf popülasyonlarla temsil edilirler. Yurdumuzdaki endemik bitkilerin çoğu bu gruba girmektedir.
MEÇHUL Indeterminate (I)	Bundan önceki 4 sınıfa da konabilecek olmalarına rağmen, şu andaki bilgi eksikliği nedeniyle herhangi bir sınıfa konamamış olan bitkiler bu gruba alınmışlardır. Yeni bulguların elde edilmesiyle bu gruptaki bitkiler hemen diğer gruplara alınabilirler.
YETERSİZCE BİLİNENLER Insufficiently Known (K)	Bu kategorideki bitkilerin hemen hepsi ya geçen asrın sonlarında veya bu asrın başlarında toplanmıştır. Bu bitkilerin pek azı eski tarihli iki veya üç kayıttan bilinmektedir.
TEHLİKE DIŞI Out of Danger (O)	Bunlar daha önce yukarıdaki sınıflardan birine konmuş olan veya korunması gerektiği halde, alınan etkili koruma önlemleri ile nesilleri garanti altına alınmış bitkilerdir.
NADİR VE TEHDİT ALTINDA OLMAYANLAR Rare or undangered (nt)	Bu sembol, bütün endemik türlerin verildiği, yaygın ve bol olarak yetişen, herhangi bir tehdidin söz konusu olamadığı endemik bitkiler için kullanılmaktadır. Bunların neslinin tehlikeye girmesi gibi bir durum şu anda söz konusu olmadığı gibi, gelecekte de değildir.

Fauna: Türkiye faunası üzerindeki çalışmalar büyük oranda taksonomi ağırlıklı olup, yöre ve havza bazında yapılmış fauna çalışmaları oldukça azdır. Bu bölgede verilen vertebrate faunası, belirli lokalitelerden toplanan örneklerle dayanmaktadır. Faunayı oluşturan canlıların gözlenmemesi, farklı mevsim ve saatlerde faal olmaları, göçmen hayvanlar, vb. unsurlar dikkate alındığında fauna çalışmaları dar bir alanda bile birkaç yıl alabilmektedir. Bölgedeki fauna türleri Sürüngenler, Yumuşakçalar, Memeliler ve Böcekler olmak üzere dört başlık altında incelenmiştir.

Milli Parklar alanı ve çevresinde kuşlarla ilgili olarak milli park içerisinde muhtelif zamanlarda yapılan gözlemler, konu ile ilgili literatürlerden edinilen bilgiler (Bkz: Kızıroğlu,1989), yörede yapılan alan araştırması ve yerel halk ile yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre bölgede 41 familyaya ait 126 kuş türünün varlığı ortaya çıkmaktadır.

Milli Parkta Varlığı Saptanan Önemli Kuş Türleri ve Yaşam Alanlarına Ait Çizelge

Kuşun Familyası ve Türü	Türkçe Adı	Göçmen	Yerleşik	Kış Ziyaretçisi	Yaz Ziyaretçisi	Kuluçkaya Yatma
PODICIPEDIDAE	LOPLU DALGIÇGİLLER					
<i>Podiceps nigricollis</i>	Karaboyun Batağan		X			X
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Bahri		X			X
PELECANIDAE	PELİKANGİLLER					
<i>Pelecanus crispus</i>	Tepeli Pelikan	X		X		
PHALACROCORACIDAE	KARABATAKGİLLER					
<i>Phalacrocorax cabro</i>	Karabatak		X			X
ARDEIDAE	BALIKÇILLAR					
<i>Ardea cinerea</i>	Gri Balıkçıl		X			X
<i>Ardea purpurea</i>	Erguvani Balıkçıl	X			X	X
<i>Egretta alba</i>	Büyük Akbalıkçıl		X			X
<i>Egretta garzetta</i>	Küçük Akbalıkçıl	X			X	X
<i>Ixobrychus minitus</i>	Cüce Balaban	X			X	X
<i>Botaurus stellaris</i>	Balaban		X			X
CICCONIDAE	LEYLEKGİLLER					
<i>Cicconia cicconia</i>	Leylek	X			X	X
THRESKIORNITHIDAE	KELAYNAKGİLLER					
<i>Platalea leucorodia</i>	Kaşıkçıl	X			X	X
<i>Plegadis falcinellus</i>	Çeltikçi	X			X	X
ANATIDAE	ÖRDEKGİLLER					
<i>Anser anser</i>	Boz Kaz	X		X		
<i>Anas platyrhynchos</i>	Yeşilbaş ördek		X			X
<i>Aristia crecca</i>	Kirik Ördek	X		X		
<i>Anas acuta</i>	Kılkuş	X		X		
<i>Anas querquedula</i>	Bağırtlak	X		X		
ACCIPITRIDAE	ATMACAGİLLER					
<i>Haliaeetus albicilla</i>	Akkuyruk		X			
<i>Circus gallicus</i>	Yılan Kartalı	X			X	X
<i>Accipiter nisus</i>	Doğu Atmacası	X		X		
<i>Buteo buteo</i>	Kızıl Şahin		X			X
<i>Hieraaetus pennatus</i>	Küçük Kartal	X		X		
<i>Gypaetus barbatus</i>	Sakallı Akbaba		X			

<i>Neophoron percnopterus</i>	Küçük Akbaba	X		X		
<i>Gyps fulvus</i>	Kızıl Akbaba		X			
<i>Aguilla chrysaetos</i>	Kaya Kartalı		X			
<i>Aguilla heliaca</i>	Şah Kartalı		X			
<i>Pernis apivorus</i>	Arıcıl	X		X		
FALCONIDAE	TABIATNGİLLER					
<i>Falco tinnunculus</i>	Kerkenez		X			X
<i>Falconaumannii</i>	Küçük Kerkenez	X			X	X
<i>Falco peregrinus</i>	Gezginci Tabiî		X			X
<i>Falco biarmicus</i>	Bıyıklı Tabiî		X			X
<i>Falco subbuteo</i>	Delice Tabiî	X			X	X
TETRANOIDAE	URKEKLİKLER					
<i>Tetrargoallus caspius</i>	Urkeklik		X			X
PHASIANIDAE	TAVUKSULLAR					
<i>Alectoris chukar</i>	Kınalı Keklik		X			X
<i>Perdix perdix</i>	Çil Keklik		X			X
<i>Coturnix coturnix</i>	Bıldırcın	X			X	X
GRUIDAE	TURNAGİLLER					

<i>Grus grus</i>	Turna	X		X		
<i>Grus leucogeranus</i>	Rahibe Turnası	X		X		
CHARADRIID AE	YAĞMURKUŞUGİLLER					
<i>Charadrius dubius</i>	Kolyeli Yağmurkuşu	X			X	X
<i>Charadrius alexandrinus</i>	Kesik Kolyeli Yağmurkuşu	X		X		
<i>Pluvialis squatarola</i>	Gri Yağmurkuşu	X		X		
SCOLOPACIDAE	ÇULLUKGİLLER					
<i>Tringa totanus</i>	Kızıl bacak	X		X		
<i>Tringa glareola</i>	Orman Kızıl bacağı	X		X		
<i>Scolopax rusticola</i>	Çulluk	X		X		
LARIDAE	MARTIGİLLER					
<i>Larus ridibundus</i>	Gülen Martı	X		X		
<i>Larus argentatus</i>	Gümüşi Martı		X			X
<i>Larus camis</i>	Küçük Martı	X		X		
STERNIDAE	DENİZKIRLANGICIGİLLER					
<i>Sterna albifrons</i>	Akalın Denizkırlangıcı	X			X	X
<i>Sterna hurindo</i>	Adi Denizkırlangıcı	X		X		
PTEROCLIDAE	STEPTAVUĞUGİLLER -					
<i>Pterochles orientalis</i>	Kara karın Step tavuğu	X			X	X
<i>Syrhaptes paradoxus</i>	Bağırtlak	X			X	X
COLUMBUDAE	GÜVERCİNGİLLER					
<i>Columba livia</i>	Kaya Güvercini		X			X
<i>Columba palumbus</i>	Tahtalı		X			X
<i>Columba oenas</i>	Mavi Güvercin	X			X	X
<i>Streptopelia turtur</i>	Üveyik	X			X	X
CUCULUDIAE	GUGUKKUŞUGİLLER					
<i>Cuculus canorus</i>	Gugukkuşu	X		X	X	
STRIGIDAE	BAYKUŞGİLLER					

Bubo bubo	Puhu		X			X
Otus scops	İshakkuşu		X			X
Athena noctua	Kukumav		X			X
Strix aluco	Alaca Baykuş		X			X
CAPRIMULGIDAE	ÇOBANALDATANGİLLER					
Cprimulgus europeus	Çobanaldatan	X		X	X	
APODIDAE	EBABİLGİLLER					
Apus apus	Ebabil	X			X	X
Apusmelba	Akkarın Ebabil	X			X	X
ALCEDINIDAE	YALIÇAPKINIGİLLER					
Alcedo atthis	Yalıçapkını		X			X
MEROPIDAE	ARIKUŞUGİLLER					
Merops apiaster	Arıkuşu	X		X	X	
CORACIIDAE	KUZGUNGİLLER					
Coracias garrulus	Gökkuzgun	X		X	X	
UPUPIDAE	ÇAVUŞKUŞUGİLLER					
Upupa epops	İbibik	X		X	X	
PICIDAE	AĞAÇKAKANGİLLER					
Dendrocopus syriacus	Alaca Ağaçkakan		X			X
Dendrocopus minor	Küçük Ağaçkakan		X			X
ALAUDIDAE	TARLAKUŞUGİLLER					
Melanocorypa calandra	Boğmaklı Tarlakuşu		X			X
Calandrella rufescerts	Bozkır Tarlakuşu	X			X	X
Galerida cristata	Tepeli Toygar		X			X
Eremophila alpestris	Kulaklı Tarlakuşu		X			X
HIRUNTİNDINIDAE	KIRLANGIÇGİLLER					
Hirundo rustica	İs Kırlangıcı	X			X	X
Hirundo daurica	Kızıl Kırlangıcı	X				X
Riparia riparia	Kum Kırlangıcı	X				X
Delichon urbica	Pencere Kırlangıcı	X				X
MOTACILLIDAE	KUYRUKSALLAYANGİLLER					
Anthus campestris	Kır İncir kuşu	X			X	X
Anthus trivialis	Ağaç İncir kuşu	X		X		
Anthus spinoletta	Dere İncirkuşu	X		X		
Motacilla flava	San Kuyruksallayan	X		X	X	X
Motacilla citreola	Karanse Kuyruksallayanı	X		X		
Motacilla cinerea	Dağ Kuyruksallayan		X			X
Motacilla alba	Ak kuyruksallayan					
TURDIDAE	ARDIÇKUŞUGİLLER					
Erithacus rubecula	Kızıl gerdan		X			X
Luscinia luscinia	Bülbül	X			X	X
Irania gutturalis	Ak gerdan		X			X
Phoeniculus phoeniculus	Bahçe Kızılkuşu		X			X
Phoeniculus ochnuos	Ev Kızılkuşu	X			X	X

<i>Saxicola torquata</i>	Taş Kuşu		X			X
<i>Oenanthe oenanthe</i>	Kuyrukkakan		X			X
<i>Oenanthe hispanica</i>	Karakulak Kuyrukkakan	X			X	X
<i>Monticola saxatilis</i>	Kaya Ardıcı	X			X	X
<i>Turdus merula</i>	Karatavuk		X			X
<i>Turdus viscivorus</i>	Ökseotu Ardıcı		X			X
<i>Turdus pilaris</i>	Ardıç	X		X		
SYLVIDAE	ÖTLEGENGİLLER					
<i>Cettia cetti</i>	Setti Bülbülü		X			X
<i>Lucustella luscinioides</i>	Dere Ardıkuşu	X			X	X
<i>Hippolais pallida</i>	Gri Mukallit	X		X		
<i>Sylvia communis</i>	Çalı Ötleğeni	X			X	X
PARIDAE	BAŞTANKARAGİLLER					
<i>Parus major</i>	Büyük Baştankara		X			X
<i>Parus caeruleus</i>	Mavi Baştankara		X			X
<i>Parus lugubris</i>	Mahsun Baştankara		X			X
REMIZIDAE	ÇULHAKUŞLARI					
<i>Remiz pendululus</i>	Çulhakuşu			X		X
ORIOLOIDAE	SARIASMAĞİLLER					
<i>oriolu oriolus</i>	Sarı asma	X			X	X
LANIDAE	ÇEKİRGEKUŞLARI					
<i>Anius callurio</i>	Çekirge Kuşu	X			X	X
CORVIDAE	KARGAGİLLER					
<i>Pica pica</i>	Saksağan		X			X
<i>Garrulus glandarius</i>	Meşe Kargası		X			X
<i>Pyrrhocorax graculus</i>	Sarı Gaga Dağ Kargası		X			X
<i>Corvus monedula</i>	Cüce Kargası		X			X
<i>Corvus corone cornix</i>	Leş Kargası		X			X
<i>Cavus corax</i>	Kara Karga		X			X
STURNIDAE	SİĞİRCIKGİLLER					
<i>Sturnus vulgaris</i>	Sığircık	X		X		
PASSERIDAE	SERÇEGİLLER					
<i>Passer montanus</i>	Dağ Serçesi		X			X
<i>Passer domes ti cus</i>	Ev Serçesi		X			X
<i>Petronia petronia</i>	Kayalık Serçesi		X			X
ER1NGILLIDAE	İSPİNOZGİLLER					
<i>Fringilla coelebs</i>	İspinoz		X			X
<i>Serimis serinus</i>	Kanarya		X			X
<i>Carduelis chloris</i>	Florya		X			X
<i>Carduelis carduelis</i>	Saka		X			X
<i>Carduelis cannabina</i>	Ketenkuşu		X			X
EMBERIZIDAE	KIRAZKUŞUGİLLER					

<i>Emberiza cineracea</i> <i>Emberiza melanocephala</i>	Anadolu Kirazkuşu Karabaştı Kirazkuşu	X			X	X
<i>Emberiza calandra</i>	Tarla Kirazkuşu	X			X	X

Çizelgeden de görüldüğü gibi bölgede varlığı saptanan kuş türlerinden 61 tanesi bölgede yerleşik durumda, 66 kuş türü ise bölge için göçmen durumundadır. Göçmen kuşlardan 25 tür kış ziyaretçisi, 41 tür ise yaz ziyaretçisidir. Nemrut Dağı Milli Parkı ve yakın çevrede varlığı saptanan 126 kuş türünün 96'sı master plan çalışma alanında kuluçkaya yatmaktadır.

Uluslararası ve ulusal ölçekte bilim adamları tarafından belirli bölgelerde yaşayan soyları tükenen ve tükenme tehlikesi ile karşı karşıya olan kuş türlerinin ya da geniş anlamda bitki ve hayvan türlerinin karşı karşıya bulundukları tehlikeleri belirlemek ve gereken önlemleri alabilmek için kırmızı listeler (Rote üst) hazırlamaktadırlar. Kırmızı listede bulunan tehlike dereceleri Atmaca (1994) ve Kızıroğlu (1989)'dan yararlanılarak Çizelgede yer verilmiştir.

Milli park alanında kuşlar üzerine yapılan araştırmada varlığı saptanan 41 Familyaya ait 126 kuş türünden 84'ü Kırmızı Liste içinde görünmektedir. Bunlardan 8 tür (A. 1.2), 25 tür (A.2), 23 tür, A.3), 22 tür (A.4), 2 tür (B.2) ve 4 tür de (B.3) tehlike sınıfına girmektedir. Planlama alanında saptanan kuş türleri arasında kırmızı listeye giren kuş türleri ve tehlike dereceleri de Scop et Ali (1978)'den yararlanılarak aynı çizelgede yer almıştır verilmiştir.

3.5.9. Yerleşim Alanları ve Nüfus

Adıyaman'ın 2011 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre toplam nüfusu 593.931'dir. Bu nüfusun % 60,04'ü il ve ilçe merkezlerinde, % 39,96'si de belde ve köylerde yaşamaktadır. Adıyaman il merkezi ise 2011 yılındaki 211.789 kişilik nüfusuyla ildeki toplam şehir nüfusunun % 59,4'ünü, toplam il nüfusunun da % 35,66'sını oluşturmaktadır. Merkez dışında İl'e bağlı bulunan 8 ilçeden Kahta ilçesi 117.378 kişilik nüfusu ile en fazla nüfusa, Samsat ilçesi ise 9.519 kişilik nüfusu ile en az nüfusa sahip olan ilçelerdir.

	İl/ilçe merkezi			Belde/Köy			Toplam		
Adıyaman	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Merkez	211.789	107.391	104.398	58.328	29.291	29.037	270.117	136.682	133.435
Besni	28.516	14.085	14.431	50.927	25.404	25.523	79.443	39.489	39.954

Çelikhan	8.213	4.189	4.024	6.992	3.502	3.490	15.205	7.691	7.514
Gerger	3.189	1.599	1.590	20.637	9.998	10.639	23.826	11.597	12.229
Gölbaşı	28.204	14.175	14.029	19.356	9.797	9.559	47.560	23.972	23.588
Kahta	64.441	32.368	32.073	52.937	26.439	26.498	117.378	58.807	58.571
Samsat	4.216	2.096	2.120	5.303	2.629	2.674	9.519	4.725	4.794
Sincik	4.179	2.101	2.078	15.610	7.508	8.102	19.789	9.609	10.180
Tut	3.848	1.933	1.915	7.246	3.699	3.547	11.094	5.632	5.462
Toplam	356.595	179.937	176.658	237.336	118.267	119.069	593.931	298.204	295.727

3.6. TARIM VE HAYVANCILIK

3.6.1. Tarım

2013 Yılı İtibari İle Tarım Alanlarının Dağılımı

Arazi Kullanım Biçimi	Sulu Arazi (da)	%	Kuru Arazi (da)	%	Toplam Arazi (da)	%
Tarla Toplamı	360.066	14,98	1.546.245	64,32	1.906.311	79,29
Meyve Toplamı	41.834	1,74	368.152	15,31	409.986	17,05
Sebze Toplamı	58.039	2,41	15.333	0,64	73.372	3,05
Nadas			14.450	0,60	14.450	0,60
Toplam Tarım Alanı	459.939	19,13	1.944.180	80,87	2.404.119	100

Kaynak: İstatistik Veri Ağı (İVA) 2013 Yılı II. Tahmini Verileridir.

İlçeler Bazında Sulanan Alanların Sulama Biçimleri

İLÇELER	Toplam Sulanabilir Tarım Alanı (ha)	Devlet Sulamaları (ha)			Halk Sulamaları (ha)	Toplam Sulanan Alan (ha)
		DSİ	Özel İdare	Toplam		
Merkez		3.382	4.671	8.053	2.647	10.700
Besni		1.780	1.949	3.729	14.872	18.601
Celikhan		895	1.075	1.970	214	2.184
Gerger		0	924	924	22	946
Gölbaşı		0	763	763	1.397	2.160
Kahta		0	2.180	2.180	4.547	6.727
Samsat		1.070	0	1.070	826	1.896
Sincik		0	818	818	-22	796
Tut		0	1.379	1.379	602	1.981
Toplam	120.102	7.127	13.759	20.886	25.106	45.992

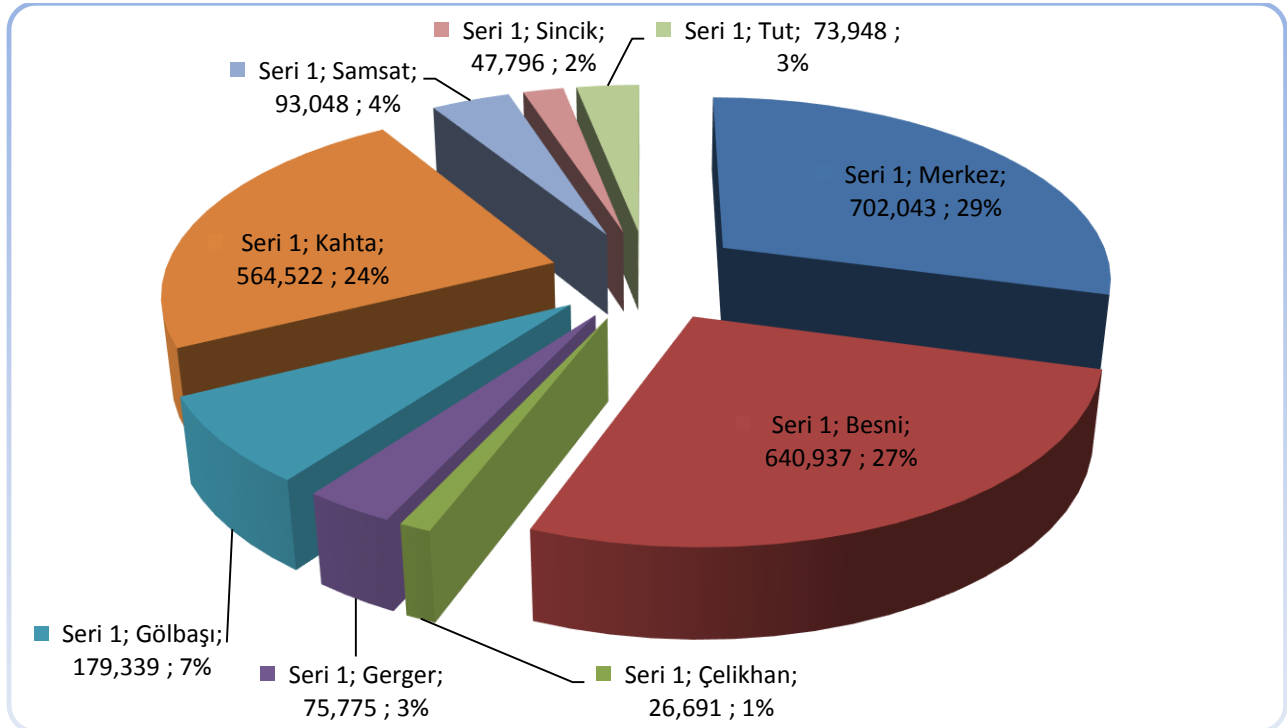
Kaynak: D.S.İ. ve Ö.İ. İstatistik Veri Ağı (İVA) 2013 Yılı II. Tahmini Verileridir.

2013 Yılı İlçeler Bazında Tarım Alanlarının Dağılımı (da)

İlçeler	Tarla Bitkileri		Meyve		Sebze		Nadas ve Diğer		Toplam	
	Alan(da)	%	Alan(da)	%	Alan(da)	%	Alan(da)	%	Alan(da)	%
Merkez	649.035	92,45	32.678	4,65	19.330	2,75	1.000	0,14	702.043	29,2
Besni	404.420	63,1	221.418	34,55	13.094	2,04	2.000	0,31	640.937	26,66
Çelikha	20.860	78,15	5.570	20,87	260	0,97	-	0	26.691	1,11
Gerger	65.380	86,28	7.089	9,36	2.906	3,84	400	0,53	75.775	3,15
Gölbaşı	88.200	49,18	84.879	47,33	2.760	1,54	3.500	1,95	179.339	7,46
Kâhta	518.345	91,82	20.850	3,69	24.327	4,31	1.000	0,18	564.522	23,48
Samsat	83.300	89,52	4.688	5,04	5.060	5,44	-	0	93.048	3,87
Sincik	42.771	89,49	3.275	6,85	200	0,42	1.550	3,24	47.796	1,99
Tut	34.000	45,98	29.539	39,95	5.409	7,31	5.000	6,76	73.948	3,08
Toplam	1.906.311	79,29	409.986	17,05	73.346	3,05	14.450	0,6	2.404.099	100

Kaynak: İstatistik Veri Ağı (İVA) 2013 Yılı II. Tahmini Verileridir.

İlçelere Göre Tarım Arazilerinin Dağılımı

3.6.2. Hayvancılık

Adıyaman İli Sığır varlığı; Yerli, melez ve kültür ırkı kompozisyonundan oluşmaktadır. Son yıllarda Kültür ırkı ve melez hayvan sayısında artış görülmektedir. Bu artış ıslah çalışmalarında uygulanan suni ve tabi uygulama faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır.

Akrep ve Yılan Serumı Üretimi

- ⇒ Mevcut Yılan Adedi : 40
- ⇒ Mevcut Akrep Adedi :1.000

Akrep Serumu ruhsatı alınmış, yılan serum ruhsatı yapım aşamasında yıllık üretim kapasitesi:

- ⇒ Akrep Serumu : 100.000 doz
- ⇒ Yılan Serumu : 50.000 doz

Söz konusu üretimlerin denetimi Sağlık Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Üretilen Serumlar yurt içinde ve yurt dışında özellikle de Ortadoğu ülkelerinde satılmaktadır. 2013 yılında 10.000 doz yurtdışına, 10.000 doz da yurt içine sevk edilmiştir.

İlçeler Bazında Hayvan Mevcutları (2012)

İlçe Adı	Büyük Baş			Küçükbaş			Tek Tırnaklı			Kedi Köpek	
	Sığır	Buzağı Dana	Toplam	Koyun	Keçi	Toplam	At	Katır	Eşek	Köpek	Kedi
Merkez	12.500	3.600	16.100	26.557	18.585	45.142	370	75	165	292	85
Besni	4.000	2.000	6.000	38.000	40.000	78.000	300	35	75	90	10
Çelikhan	1.600	700	2.300	2.285	2.515	4.800	24	73	52	25	35
Gerger	10.500	1.000	11.500	6.500	14.600	21.100	720	270	585	80	20

Gölbaşı	3.800	3.700	7.500	12.965	22.425	35.390	680	70	500	110	200
Kahta	9.000	5.000	14.000	27.000	13.000	40.000	400	110	460	190	120
Samsat	1.068	232	1.300	3.503	680	4.183	5	0	30	20	25
Sincik	6.203	1.811	8.014	5.001	5.001	10.002	355	420	140	50	70
Tut	1.200	600	1.800	4.800	2.229	7.029	590	95	270	115	75
Toplam	49.871	18.643	68.514	126.611	119.035	245.646	3.444	1.148	2.277	972	640

Arıcılık

Adıyaman ili genelinde mevcut bitki florası ve faunasına bakıldığında bal üretimi için ciddi potansiyel arz etmektedir. Adıyaman ili bölgeler bazında tabiat bitki florası bakımından çok zengin olup değişik ekolojilere sahiptir. Özellikle kekik ve keven balı tüketiciler tarafından tercih edilmektedir.

İlimizde arıcılıkla uğraşan (ilçeler dâhil) Arı Yetiştiriciler Birliği'ne üye olan toplam 723 arıcı bulunmakta olup, bunlardan AKS (Arıcılık Kayıt Sistemi)'ye kayıtlı 686 adet işletme bulunmaktadır. Kayıtlı toplam arılık sayısı 683, kayıtlı toplam koloni (kovan) sayısı 61.679 adet olup bunun 56.058 adedi aktif durumda, 5.653 adedi ise pasif durumdadır.

İlde 2012 yılında kayıtlı 46.817 kovan varlığıyla 513 ton bal, 28 ton bal mumu üretimi yapılmış olup ortalama bal üretimi kovan/kg başına 10-11 kg olarak gerçekleşmiştir.

Olumsuz iklim şartlarından dolayı 2013 yılı tahmini kayıtlı kovan varlığının 62.000 civarında, ortalama bal veriminin de kovan başına 9-10 kg olacağı tahmin edilmektedir.

3.6.3. Bitkisel Ürün Sertifikasyon Çalışmaları

Sertifikalı Fidancılık: İlimizde 4 adet sertifikalı fidancılık yapan üretici bulunmaktadır. Bu üreticilerimizin 2012 yılı fidan üretimleri toplam 435.000 adettir. Bu üretimin büyük bir kısmını bağ (207.500 adet) ve badem (107.500 adet) çeşitleri oluşturmaktadır. Kalan kısmı ise nar, elma, armut, kiraz, erik, kayısı, şeftali, nektarin ve Antep fıstığı çeşitleri oluşturmaktadır. Söz konusu üretim yerlerinden her yıl toprak numuneleri alınarak Diyarbakır Zirai Mücadele Araştırma Enstitülerine gönderilerek Nematod tahlilleri yenilenmektedir. Bu 4 firmanın 2012 yılı üretim miktarları ile üretilen fidan tür ve sayıları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Fidan Üretim Miktarları

Sıra	Üretimi Yapılan Fidan Türü	Üretim Miktarı (adet)
1	Bağ	17.500
2	Bağ (Amerikan Asma Anacı)	190.000
3	Nar	30.000
4	Armut	8.000
5	Kiraz	20.000
6	Nektarin	4.500
7	Elma	20.500
8	A.fıstığı	2.000
9	Erik	10.500
10	Kayısı	18.000
11	Badem	107.500
12	Şeftali	5.500
13	Vişne	1.000
TOPLAM		435.000

Nar: Nar yetiştiriciliği yaklaşık 12000 dekar alanda yapılmakta olup, yaklaşık 4500 ton ürün elde edilmektedir. narın işlenmesi, değerlendirilmesi çalışmalarının yapılması ve mevcut bahçelerin korunması açısından önemli olup, narın işlenmesi ve paketlenmesi konusunda çalışmalar yapılması, ayrıca nar üreticilerinin örgütlü bir yapıya kavuşturularak her türlü sorunun birlik tarafından takip edilmesinin sağlanması, ürün çeşitliliğinin geliştirilmesi için

ilgili kuruluşlarca araştırma çalışmalarının yapılması nar üretiminin gelişmesinde önem arz etmektedir. Halen ilimizde nar suyu üreten 1 tesis bulunmaktadır.

Zeytin: Dünya zeytin alanlarının kısıtlı olması nedeniyle ilimizde yetiştiriciliği yapılan zeytin alanlarının çeşitli teşviklerle artırılması gerekmektedir. Pazar sorunu olmayan zeytin bitkisinin, ülkemizin yağ açığının kapanması ve tarımsal sanayiye alt yapı oluşturması açısından desteklenmesi gereken çok önemli bir ürün olduğu düşünülmektedir. Şu anda 20.000 dekar alanda zeytin üretimi yapılmaktadır.

Antepfıstığı: İlimizin önemli meyve türleri arasında olan Antepfıstığında 240.000 dekar alan ile üretim alanları bakımından Türkiye üçüncüsü, üretim miktarında ise dördüncü sırada yer almaktadır. Ayrıca 2 milyon civarında aşılınması mümkün olan melengiç ağacı bulunmaktadır.

Bağcılık: Besni kuru üzümü veya Gölbaşı Peygamber üzümü olarak bilinen kuru üzüm çeşidinin yıllık yaklaşık 7000–8000 ton üretimi yapılmakta olup ülkemizde hemen hemen her bölgede pazarlanması yapılmaktadır. Son yıllarda üzümün işlenmesi ile birlikte Pekmez, Köme ve pestilde markalaşma yönünde ciddi çalışmalar yapılmaktadır. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından verilen % 50 hibe desteği sayesinde Merkez ve Gölbaşı ilçemizde 2 tesisimiz mevcut olup her geçen gün kapasitelerini artırarak, üretime devam eden bu tesislerimiz Balkarlı ve Balzade isimleriyle ürün üretmekte olup 2013 yılında Ankara ilimizde düzenlenen Adıyaman tanıtım günlerinden sonra arz ve talepleri artmıştır.

Biber Yetiştiriciliği ve İşlenmesi: İlimizde son yıllarda biber üretimi artarak devam etmektedir. Biberin işlenmesi ile ilgili olarak OSB’de 2 adet fabrika mevcuttur. Bu fabrikalarda işlenen Adıyaman biberi Türkiye’de marka olmaya adaydır. Özellikle bol güneş alan ilimizin biber yetiştiriciliği yönünden her geçen gün Şanlıurfa ve Kahramanmaraş’a rakip olacağı, kaliteli biberi ile Türkiye’de nam salacağı düşünülmektedir.

Sertifikalı Tohumculuk: İlimizde sertifikalı tohum yetiştiren 10 adet üretici bulunmaktadır. Bu üreticilerimizce Adıyaman ili ve ilçelerinde buğday, arpa, mercimek, nohut, patates ve pamuk olmak üzere 6 üründe sertifikalı tohum üretimi yapılmaktadır. Müdürlüğümüzce 2012 yılı içerisinde şu ana kadar 347 adet tohum yetiştirici belgesi verilmiştir. Ayrıca Sertifikalı Tohum Yetiştiriciliği için 10 firma tarafından 555 adet sertifikalı tohum beyannamesi (toplam 47.391,50 da. alan için) alınmış olup, toplam üretim miktarı 15.091.005 kg’dır. Bu ürünlerin

tarla kontrolleri de tamamlanmıştır. Biralık arpa üretiminde ilimiz ülke genelinde ilk sıralarda yer almaktadır.

! İlimizde en fazla üretimi yapılan tohum çeşitleri:

Buğday: Tüten, Ege 88,wefa 2002,Pehlivan, Kaşifbey, Adana 99

Arpa: Akhisar 98,Şahin 91,Vomikhoca 98, Atılır, Fırat

Nohut: Azkan, Yaşa 05

Mercimek: Çağıl, Şakar

Pamuk: 468,Nazilli 845

Patates: Hermes

Ters Lale: Soğan, rizom ve yumru kök yapısına sahip olan bu süs bitkisi, daha çok 1200-2500 metre arasındaki rakımlardaki dağların eteklerinde tabiat bir şekilde yetişmektedir. Soğuk iklim bitkisi olan ters lale, karların erimesiyle birlikte baharın ilk aylarında (Nisan ve Mayıs) kırmızı, sarı ve turuncu renklerinde çiçekler açmaya başlar. Parlak mızrak şeklindeki yeşil yaprakları ve ortalama olarak 70-100 cm boyuna kadar büyüyeabilen ters lale bitkisinin her dalında 5-8 adet yüzü toprağa dönük lale bulunmaktadır.

Son yıllarda, ticari olarak büyük rağbet görmesinden dolayı kültüre alınarak yetiştiriciliği yapılmaktadır. Sonbahar aylarında dikimi yapılmaktadır. Soğanların büyüklüğüne bağlı olarak farklı derinliklerde dikimi yapılabilen ters laleler yine soğan büyüklüğüne göre dekara ekilecek yaklaşık sayıda belirlenebilmektedir. Suya son derece hassas olan bu soğanların büyüklüğü fiyatını belirleyen en önemli etmenlerden biridir. Sahip olduğumuz birçok tabiat kaynak ve güzellik gibi, ters lalenin de farkına çok geç varılmıştır. Bu süs bitkisi ülkemizde yetiştiği fark edilmesinin ardından lale memleketi olan Hollanda'da büyük ilgi görmüş ve çok büyük miktarlarda bu ülkeye ihracatı yapılmıştır. İhracat yapılırken bu bitki köklerinin ülkemizde tabiatan sökülerek toplanması tabiat olarak yetişen bu süs bitkilerinin büyük miktarlarda azalmasına neden olmuştur.

Günümüzde özellikle park ve bahçelerin vazgeçilmez bir süs bitkisi haline gelen ters lale bitkisinin yetiştiriciliği birçok bölgemizde ticari vaziyeti yapılmaktadır.

Ters lale, Gerger Sincik ilçelerindeki dağlarda, Merkez, Kayatepe ve Ulubaba köylerindeki dağlarda tabiat olarak yetişmekte olup, aşağıdaki tabloda yer alan üreticiler tarafından kültürel olarak yetiştirilmektedir. Ters Lale üretimi yıllık olarak ortalama 60.000 adet ile 100.000 adet arasında değişmektedir.

Adıyaman İli Lale Soğanı Üretimi Yapan İşletme Sayısı				
Firma/Üretici Adı	Türü	Dikim Yeri	Dikim Alanı (m2)	Yılı
Abdurrahman KELEŞ	F.İmperialis	Merkez Kavaklı	1.000	2013
Abdullah KAÇAR	F.İmperialis	Merkez Kayatepe	700	2013
Abdulkadir ASLAN	F.İmperialis	Gerger Merkez	400	2013
Abdulselam ACAR	F.İmperialis	Gerger Merkez	1000	2013

! Ters Lale Konusunda Önemszenmesi Gereken Hususlar:

- a. Bölgemiz florasındaki genetik çeşitlilik tespit edilmeli
- b. Kaçak sökümler engellenerek tabiatla biyolojik çeşitlilik korunmalı
- c. Tabiat Çiçek Soğanları Yönetmeliği çerçevesinde üretimi yasal bir çerçeveye oturtulmalı
- d. Yerli üreticilere üretim izni verilerek yöre halkına yeni iş imkânları sunulmalı
- e. Tabii tahribatının engellenmesi ve biyolojik çeşitliliğin korunması amacıyla üretim doku kültürü ile yapılmalı
- f. Üretimde kalite ve kantite sağlanmalı
- g. Programlı üretim yapılmalı
- h. Pazar ağı kurulmalı

Seracılık: İlimiz de 2013 yılı itibari ile 117 da'lık alanda 1.283 ton örtü altı üretimi gerçekleştirmiş olup, 117 da'lık alanın 29 da'lık alanı Kâhta İlçemizde jeotermal ısıtma sistemi ile ısıtma yapılarak üretim gerçekleştirilmektedir. Desteklerin devam etmesi halinde yaklaşık 250 dekar daha jeotermel sera kurulma kapasitesi mevcuttur.

! Coğrafi İşaretler ve Patent Çalışması: İle has ekonomik değeri olan ürünlerin patentlerinin alınması için gerekli çalışmanın yapılması (Şambayat Biberi, Çelikhan-Sincik Balı, Tut Sarımsağı, Besni Üzümlü gibi) gerekmektedir.

3.6.4. Su Ürünleri Yetiştiriciliği

Adıyaman 761.400 hektarlık yüz ölçümüne sahip olup bunun 52.561 hektarlık kısmı suyla kaplıdır. Bu ise toplam alanın %14.5lik kısmını oluşturmaktadır. İlimiz genelinde 2009 yılına kadar Su Ürünleri Yetiştiriciliği yok denecek kadar az iken 2009, 2010, 2011, 2012 ve 2013 yıllarında toplam aktif 14 tesisin kapasitesi 4.776 ton/yıl ve halen işlemleri devam eden hali hazırda 14 işletmenin ise toplam kapasitesi 4.208 ton/yıl'dır.

Su Ürünleri Avcılığı

Şabut Balığı: Yerel ismi SORE olan bu balık türü Cyprinidae familyasından tor grypustur. İlimizde avcılığı yapılan lezzetli bir balıktır. Ekonomik olarak bu balık endemik bir tür olup Türkiye'de sadece Fırat nehrinde yaşar. Ortalama ağırlığı 6-10 Kg. Ortalama uzunluğu ise 50-60 cm. olarak avlanmaktadır. Üreme dönemleri Nisan- Mayıs ayları olup oldukça çevik bir yapısı vardır. Soğuk suları sever. Adıyaman'da yıllık üretimi 20 ton civarındadır. Tüketimi ilimizde yapıldığı gibi Türkiye'nin çeşitli illerine de gönderilmektedir. İlimiz sınırları dâhilinde Atatürk Baraj Gölünde 11 ve Çat baraj gölün de de 1 avlak sahası olmak üzere 12 avlak sahası mevcut olup bunlardan 9 avlak sahasının kiralaması yapılmış 11,12 ve 13. Avlak sahaları ise henüz kiralanmamıştır

3.7. SANAYİ VE TEKNOLOJİ

3.7.1. İlin Sanayi Yapısı

Adıyaman'da ticaretin yeterince geliştiğini söylemek mümkün değildir. Ancak, mevcut tarım ağırlıklı potansiyeli ve son yıllarda sanayisinde gösterdiği performans ile birlikte tarımsal ürün çeşit ve verimliliğinde beklenen artışların gelecekte ticari hayatı olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesinin diğer illeri gibi Adıyaman'da da iç ticaret ağırlıklı olarak tarıma dayanmaktadır. Mevcut sanayi yapısı da tarımsal kaynak potansiyeline bağlı olarak gelişme göstermiştir. Temel gıda maddelerinin büyük çoğunluğu ile dayanıklı tüketim mallarının hemen hemen tamamı başta Gaziantep ve Adana illeri olmak üzere diğer merkezlerden temin edilmektedir.

El sanatlarına yönelik olarak kilim, savan ve el dokuma halıları üretilmekte ve çevre illerle birlikte diğer illere gönderilmektedir. Bunların dışında tekstil sektöründe üretimi gerçekleştirilen iplik de diğer illere gönderilmektedir.

Tarım ürünleri içerisinde buğday, arpa, nohut, mercimek, pamuk, tütün, fıstık ve üzüm gibi ürünler özellikle komşu illere gönderilmektedir. Büyük yatırım ve sermaye gerektirmeden yapılan el sanatlarına yönelik ürünlerin pazarlanması, ticari hayata canlılık kazandırmakla birlikte bu sanatların gelişimine de katkıda bulunmaktadır.

Ticari ve ekonomik hayatı meydana getiren kuruluşlar olarak; Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Borsaları, Meslek Odaları ile Esnaf ve Sanatkarlar Odaları bulunmaktadır. Ticaret borsasında; buğday, arpa, mısır, çavdar, yulaf, buğday kepeği, buğday unu, kuru fasulye, nohut, mercimek, ayçiçeği, yer fıstığı, tereyağı, sadeyağ, badem, ceviz, et, canlı hayvanlar, beyaz ve kaşar peynir, pamuk ipliği, keçi kılı, yapağı, hayvan derileri, bağırsak, çeltik, pirinç, bulgur, razmol, bal, tavuk ve piliç eti, yumurta, antepfıstığı, kuru üzüm ve muhtelif özelliklerdeki pamuk kotaya dâhil ürünler olarak değerlendirilmektedir. 2011 yılında 27.441 yapılan işleme karşı 376.226.307,20 TL'lik ürün tescili gerçekleştirilmiştir.

⇒ Özetle Adıyaman Sanayisi;

- ❖ Ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma dayalı olup, özellikle tekstil sektörü yatırımlarında sanayileşme eğilimi görünmektedir.
- ❖ Sanayi büyük, orta ve küçük ölçekli işletmeler şeklinde şekillenmiştir.
- ❖ GSYİH'si içerisinde sanayi sektörü tarım sektöründen sonra ikinci gelmektedir.
- ❖ Sanayi yatırımları içerisinde Tekstil sektörüne yapılan yatırımların yoğunluğu dikkati çekmektedir.
- ❖ Adıyaman'da, gıda sanayi, maden- taş ve toprağa dayalı sanayi, pamuk işleme ve tekstil sanayi ile genel imalat sanayisine yönelik üretimler yapılmaktadır.
- ❖ Sanayi işletmelerinin büyük bir çoğunluğu il merkezindedir.
- ❖ Özel sektör kamu sektörüne göre daha fazla katma değer meydana getirmiştir.
- ❖ Sanayi sektörü içerisinde tekstil sanayisinin gıda sektörüne göre daha fazla katma değer meydana getirdiği görülmektedir.

- ❖ Darboğazda olan tesisler genellikle ham madde, pazar noksanlığı ve ağırlıklı olarak da işletme sermayesi yetersizliği nedeniyle problemler yaşamaktadır.
- ❖ En önemli yer altı zenginliği petroldür.
- ❖ Özel sektör üretimleri ile birlikte ülkemiz ham petrolünün %28,13'sinden fazlası Adıyaman bölgesinde üretilmektedir.
- ❖ Maden kaynakları bakımından oldukça zengin potansiyele sahiptir.

3.7.2 İlin Ticaret Yapısı

Adıyaman'ın sanayi ile tanışma tarihi 1955'tir. Tekstil sektörü ile ilgili entegre bir tesisin kurulması amacıyla 1955 tarihinde "Adıyaman Pamuklu Dokuma Sanayi Türk Anonim Şirketi" kurulmuş ve 1967 yılında üretime geçmiştir. 1973 –1975 tarihleri arasında Çimento, Süt ve Yem Fabrikası tesislerinin Adıyaman'da kurulması ile ilgili etüt proje bazında birtakım çalışmalar başlatılmıştır.

Kalkınmada öncelikli yörelerde uygulanan devlet yardımları ve teşvikler ile temin edilen uzun vadeli ucuz maliyetli kredilerle sanayide ve yatırımlarda gözlemlenebilir bir hareketliliğin olduğu ancak, alınan kredilerin iyi değerlendirilememesi ve yatırımcıların yönlendirilememesi nedeniyle arzulanabilir bir yatırım hamlesinin atılamadığı görülmektedir.

Adıyaman'ın Bugünkü Sanayi Durumu

5084 ve 5350 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile ilgili Yasaların yürürlüğe girmesiyle yatırım artışlarında ve istihdamda büyük artışlar olmuştur. Zamanında ve rasyonel kararlarla Türkiye genelinde gelen taleplerin değerlendirilmesi ve yatırıma dönüşmesi bakımında il çok iyi bir performans göstermiştir. 100'ün üzerinde gelen taleplerin tamamı değerlendirilerek, öncelikli olarak en fazla istihdam, en yüksek katma değer yaratacak ve ileri teknoloji gerektiren sektörler öncelikli olarak değerlendirmeye alınarak arsa tahsis işlemleri yapılmış, tahsisi yapılan parseller üzerinde fabrikalar yapılarak birçoğu faaliyete geçmiştir.

Genel olarak il ve ilçelerinde Sanayi Sicil Belgesi almış 239 tesis bulunmaktadır. Bu tesislerin tamamı fiili olarak üretim yapmakta, Sanayi yatırımları içerisinde tekstil sektörüne yapılan yatırımların yoğunluğu dikkati çekmektedir.

⇒ Özetle Adıyaman Sanayisi:

- ❖ Ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma dayalı olup, özellikle tekstil sektörü yatırımlarında sanayileşme eğilimi görünmektedir.
- ❖ Sanayi büyük, orta ve küçük ölçekli işletmeler şeklinde şekillenmiştir.
- ❖ GSYİH'sı içerisinde sanayi sektörü tarım sektöründen sonra ikinci gelmektedir.
- ❖ Sanayi yatırımları içerisinde Tekstil sektörüne yapılan yatırımların yoğunluğu dikkati çekmektedir.
- ❖ Adıyaman 'da, gıda sanayi, maden-taş ve toprağa dayalı sanayi, pamuk işleme ve tekstil sanayi ile genel imalat sanayisine yönelik üretimler yapılmaktadır.
- ❖ Sanayi işletmelerinin büyük bir çoğunluğu il merkezindedir.
- ❖ Özel sektör kamu sektörüne göre daha fazla katma değer meydana getirmiştir.
- ❖ Sanayi sektörü içerisinde tekstil sanayisinin gıda sektörüne göre daha fazla katma değer meydana getirdiği görülmektedir.
- ❖ Darboğazda olan tesisler genellikle ham madde, Pazar noksanlığı ve ağırlıklı olarak da işletme sermayesi yetersizliği nedeniyle problemler yaşamaktadır.
- ❖ En önemli yer altı zenginliği petroldür.
- ❖ Özel sektör üretimleri ile birlikte ülkemiz ham petrolünün %28,13'ünden fazlası Adıyaman bölgesinde üretilmektedir.
- ❖ Maden kaynakları bakımından oldukça zengin potansiyele sahiptir.

3.7.3. Sanayi Sicil Kayıtlarına Göre İl Sanayisinin Değerlendirilmesi

3.7.3.1. Türkiye Sanayisi ve Adıyaman İli Sanayisi

Kayıtlara göre sanayi işletmelerinin, başta İstanbul (%31) olmak üzere, Bursa (%8), Ankara (%7), İzmir (%5), Konya (%4), Gaziantep (%3), Denizli (%3), Kocaeli (%2), Adana (%2), Tekirdağ (%2), Kayseri (%2), Mersin (%2) olmak üzere, toplam %71'i, on iki ilimizdedir.

Bölgelere göre bir değerlendirme yaptığımızda, sanayi işletmelerinin %48 Marmara Bölgesinde, %17 İç Anadolu Bölgesinde, %14 Ege Bölgesinde, %8 Akdeniz Bölgesinde, %6 Karadeniz Bölgesinde, %5 Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, %2 Doğu Anadolu Bölgesinde olduğu görülmektedir.

Adıyaman İlinde sanayi siciline kayıtlı sanayi işletmesi sayısı 243'tür. Toplam sanayi işletmesi içerisinde %0,3'lük bir oran ile sanayisi gelişmekte olan iller arasında yer almaktadır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki İllerin sanayisine göre bir değerlendirilmesi yapıldığında, %65'lik bir oran ile Gaziantep İli bölge illeri arasında birinci sırada yer alırken, %10 Şanlıurfa, % 9 Diyarbakır, % 6 Adıyaman, % 4 Batman, % 3 Mardin, %1 Kilis, %1 Siirt, %1 Şırnak yer almaktadır.

3.7.3.2. Adıyaman İlinde Sanayi İşletmelerinin Sektörel Dağılımı

Adıyaman İlinde bulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda, %24 ile Gıda ürünleri imalatı, %16'lık bir oran ile tekstil ürünleri imalatı sektörlerinin ilk iki sırada olduğu görülmektedir.

⇒ Diğer sektörler sırasıyla:

- % 14 Giyim eşyası imalatı; kürkün işlenmesi ve boyanması
- % 10 Diğer madencilik ve taş ocaklığı;
- % 8 Diğer metalik olmayan mineral ürünleri imalatı,
- % 5 Ham petrol ve tabiat gaz,
- % 3 Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (Makine ve teçhizatı hariç)
- % 3 Kauçuk ve plastik ürünleri imalatı,
- % 3 Mobilya imalatı,
- % 2 Kok kömürü rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıt imalatı
- % 2 İçecek İmalatı,
- % 2 Elektrik, gaz, buhar ve havalandırma sistemi üretimi ve dağıtımı,
- % 1 Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı,
- % 1 Bilgisayarların, elektronik ve optik Ürünlerin İmalatı
- % 1 Ana metal sanayi
- % 1 Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı
- % 1 Deri ve ilgili ürünlerin imalatı,
- % 1 Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı
- % 2 Diğer (Kömür ve Linyit Çıkartılması, Kâğıt ve kâğıt ürünleri imalatı, Ağaç ve mantar ürünleri imalatı (Mobilya hariç) saman ve benzeri malz. Örül. yapılmış, Bilgisayarların elek. ve optik ürünlerin imalatı, Motorlu Kara taşıtı, Treyler (Römork) ve yarı treyler (yarı römork)

Çalışan sayısı ve AR- GE

Sanayi sicil kayıtlarına göre, Adıyaman ilinde kayıtlı işletmelerde çalışan personel sayısı toplam 9.230'dur. Ar-Ge birimi bulunan firma sayısı 13, çalışan sayısı 17'dir. Toplam personelin %1'i Ar-Ge biriminde çalışmaktadır.

❖ Genel Değerlendirme

Adıyaman ilinde lider sektör Tekstil ürünleri sektörü ve Giyim sektörüdür. Sanayi çalışanların,%2'si Tekstil Ürünleri Sektöründe istihdam edilirken, %24'ü Giyim Eşyası ürünleri imalatı sektöründe istihdam edilmektedir. İstihdamın %84'ü işçi, %3'ü mühendistir. Adıyaman ilinde bulunan sanayi işletmelerinin %28'i mikro ölçekli, %58'i küçük ölçekli, %12'si orta ölçekli, %2'si büyük ölçekli işletmelerdir.

⇒ Personel Büyüklüğüne Göre Firmalar

- Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) Adıyaman Bölge Müdürlüğü
- SANKO Tekstil İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Adıyaman Şubesi
- BETAŞ Mensucat Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- ÇİMKO Çimento ve Beton Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- İnternet Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş.

⇒ Potansiyeli Değerlendirmeye Yönelik Yatırımlar

- ❖ Tarım ve Hayvancılığa Yönelik Sanayi Sektörü
- ❖ Tekstil Sanayi Sektörü
- ❖ Gıda Sanayi Sektörü
- ❖ Turizm Sanayi Sektörü
- ❖ İnşaat Sanayi Sektörü
- ❖ Yer Altı Kaynaklarına Dayalı Maden, Petrol Sanayi Sektörü
- ❖ Orman Ürünlerine Dayalı ve Mobilya Sanayi Sektörü
- ❖ Yedek Parça Sanayi Sektörü
- ❖ Genel İmalat Sanayi Sektörü

⇒ Talebi Karşılamaya Yönelik Yatırımlar

Yukarıda sıralanan sektörler bağlamında talebi karşılamaya yönelik ilde tavsiye ettiğimiz başlıca yatırım konularını şöyle sıralamak mümkündür:

- ❖ Pamuk yağı üretimi
- ❖ Tarım alet ve makineleri imalatı
- ❖ Organik Gübre üretimi
- ❖ Zirai ilaç üretimi
- ❖ Ambalaj
- ❖ Sentetik çuval üretimi
- ❖ Karton ve mukavva kutu üretimi
- ❖ Baskılı kâğıt ve plastik ambalaj
- ❖ Asansör kabini imalatı
- ❖ Ayakkabı imalatı
- ❖ Dikişli çelik boru imalatı
- ❖ Elektrik panosu imalatı
- ❖ PVC üretimi
- ❖ Kilitli beton üretimi
- ❖ Panel radyatör imalatı
- ❖ Çeşitli filtre imalatı
- ❖ Elyaf üretimi
- ❖ Değişik tür iplik imalatı
- ❖ Baskı, boya ve apreleme
- ❖ Kumaş dokuma imalatı
- ❖ Penye örme imalatı
- ❖ Muhtelif hazır giyim imalatı
- ❖ Elektrik ve elektronik
- ❖ Sarma tütün paketlenme
- ❖ Çelik hasır üretimi
- ❖ Pamuk saplarından yonga levha üretimi
- ❖ Dikişsiz ve dokumasız kumaş üretimi
- ❖ Tuğla Üretimi
- ❖ Soğuk Hava Deposu

3.7.4. İlin Dış Ticareti

Adıyaman İline Ait İhracat Bilgileri

Yıl	İhracatçı Firma Sayısı	İhracat Değeri (1.000 USD)
2008	31	58.466
2009	35	58.125
2010	36	71.580
2011	50	61.014
2012	38	68.146
2013	32	72.564

Kaynak: TÜİK (2013)

Adıyaman İline Ait İthalat Bilgileri

Yıl	İhracatçı Firma Sayısı	İhracat Değeri (1.000 USD)
2008	29	29.226
2009	35	33.308
2010	42	85.471
2011	42	88.929
2012	38	28.946
2013	46	30.755

Kaynak: TÜİK (2013)

⇒ Adıyaman İlindeki Organize Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanayi Siteleri İle İlgili Özet Bilgiler

ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ

a) Tamamlanan Organize Sanayi Bölgeleri

Adıyaman Organize Sanayi Bölgesi: (Sicil No: 92)

- ❖ 232 hektar büyüklüğündedir
- ❖ 2001 yılında tamamlanmıştır.
- ❖ Üretime geçen parsellerde yaklaşık 4.080 kişi istihdam edilmektedir.
- ❖ Ağırlıklı sektör grubu; dokuma, gıda ve plastik sanayidir.

Adıyaman- Gölbaşı Organize Sanayi Bölgesi: (Sicil No: 237)

- ❖ 50 hektar büyüklüğündedir.
- ❖ 2011 yılında tamamlanmıştır.
- ❖ Üretime geçen parsellerde yaklaşık 60 kişi istihdam edilmektedir.
- ❖ Ağırlıklı sektör grubu; gıda sanayidir.

b) Devam Eden Organize Sanayi Bölgeleri

Adıyaman Organize Sanayi Bölgesi: (Sicil No: 92)

- ❖ 2011 yılı Yatırım Programında “Arıtma (177 hektar)” olarak ve 8.000.000.- TL ödenekle yer almaktadır.

Besni Organize Sanayi Bölgesi: (Sicil No: 230)

- ❖ 2011 yılı Yatırım Programında “124 hektar” olarak ve 8.750.000. - TL ödenekle yer almaktadır.
- ❖ Üretime geçen parsellerde yaklaşık 540 kişi istihdam edilmektedir.
- ❖ Ağırlıklı sektör grubu; gıda, dokuma ve petrol ürünleri sanayidir.

Adıyaman-Kahta Organize Sanayi Bölgesi: (Sicil No: 259)

- ❖ 2011 yılı Yatırım Programında “155 hektar ilk etapta 89 ha” olarak ve 6.750.000.- TL ödenekle yer almaktadır.
- ❖ Üretime geçen parsellerde yaklaşık 20 kişi istihdam edilmektedir.

KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİ

Devam Eden Küçük Sanayi Siteleri

Merkez II Küçük Sanayi Sitesi: 2011 yılı Yatırım Programında “94 işyeri altyapı” olarak ve 4.200.000.- TL ödenekle yer almaktadır (2012 tarihi itibarıyla)

⇒ İlde Sanayi Sektörüne Yönelik Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri

1. Besni, Kahta ve Gölbaşı Organize Sanayi Bölgelerinin altyapı çalışmalarının desteklenmesi (OSB'lerde kamulaştırma bedellerinin hızlı artması nedeniyle, tüm alanda birden kamulaştırma yapılarak daha az kredinin kullanılması)
2. Adıyaman Organize Sanayi Bölgesi arıtma tesisi inşaatının tamamlanması ve desteklenmesi. Merkezde 2. OSB'nin kurulması
3. İhtisas Besicilik (Hayvancılık) Organize Sanayi Bölgesinin kurulması
4. Jeotermal Termal Seracılık Organize Sanayi Bölgesi kurulması
5. Enerji Desteği Teşvikinin yeniden uygulamaya alınması
6. Mevcut Teşvik Desteğinden daha fazla yararlanması için istenilen kapasite oranının ve yatırım tutarlarının düşürülmesi
7. Tekstil ve her çeşit tarıma dayalı sektörlerin teşvik kapsamına alınması
8. Çeşitli teşvik ve devlet yardımına esas olan bölge düzey belirlemelerin yeniden değerlendirilerek Adıyaman ilinin kalkınmada öncelikli yöre olması hesabıyla bu illerle aynı düzeyde belirlenen bölgeye dâhil edilmesi
9. Bölgesel Asgari Ücretin uygulanması
10. İşletme sermayeleri yetersiz olan işletmelere ham madde temini güçlüğüne öncelikli giderilmesi
11. Daha önceki yıllarda olduğu gibi Yatırım Teşvik belge ve işlemlerinin taşrada İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğüne yürütülmesi
12. Teşvik ve KOBİ kredileri için bankalarca istenilen teminatların iki kat istenilmemesi yani, kredi miktarı kadar teminat istenilmesi, işletmenin demirbaş, bina, makine ve donanımlarının da teminat olarak gösterilmesi, hem kefil hem de teminat istenilmemesi
13. Tarıma dayalı sanayinin canlanması ve altyapısının oluşması için acilen Adıyaman için planlanan sulama projelerinin başlatılması baraj ve pompaj istasyonlarının devreye konulması
14. Adıyaman'da görece avantaj durumuna göre uygun görülen sanayi profillerinin ilgili bakanlıkça revize edilip sektör maliyetlerinin yeniden değerlendirilerek illere gönderilmesi

15. İhracat yapan işletmelere daha düşük tarifeli enerji ve nakliyat giderlerinin devletçe karşılanması
16. Tekstil sektöründe, fason iş yapmaktan vazgeçilerek ihracata yönelmeli ve gerekli altyapı ve pazar araştırmaları için ilgili kuruluşların öncü olmaları
17. Gölbaşı İlçesine kadar gelen Devlet Demir Yolunun Adıyaman ve Kâhta OSB'lerine bağlanması
18. Büyük mağazaların bundan böyle şehir merkezinde kurulmalarının önlenmesi, faaliyette bulunan mağazaların belirli bir süre içinde İl merkezi dışına çıkarılmaları için yasal düzenlemelerin yapılması
19. İç piyasa daralması ve tüketicinin alım gücü sıkıntısını giderecek yasal düzenlemelerin yapılması
20. 2004 yılında yürürlüğe konulan 5084 Sayılı Yasa ile ilde canlanan sanayileşme hareketinin daha da kökleşmesi için teşvik yasası kapsamında yer alan enerji desteği kaldırıldığından yeniden uygulamaya konulması ve Tarımda kullanılan enerjinin de destek kapsamına alınması
21. Nitelikli Sanayi Bölgelerinin kurulması
22. Kamu kuruluşlarının ellerinde bulunan atıl tesislerin bedelsiz olarak yatırımcılara tahsis edilmesi
23. İhracat yapan firmalara daha ayrıcalıklı enerji tarifesi uygulanması, nakliyat giderlerinin devletçe desteklenmesi
24. İşçi maliyeti yükünün en aza indirilmesi
25. GAP'ın yatırım ortamının iyileştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması,
26. Devlet tarafından sağlanan teşvikler yeterli gelmediği takdirde devletin bazı yatırımları üstlenmesi
27. Üniversitemiz bünyesinde Teknoparkın kurulması

3.7.5. Altyapı, Ulaşım, Haberleşme ve Konaklama

3.7.5.1. Altyapı - Su Sistemi

Adıyaman ilinde su kaynaklarının kullanılmasında kentsel teknik altyapı, diğer Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerinde olduğu gibi oldukça yetersizdir. Kentleşmenin hızlı gelişmesi ve

yetersiz mali kaynaklar, yol, su, kanalizasyon ve çöp hizmetlerinin yeterli ölçüde verilmesini engellemektedir. Su kaynakları ve dağıtım şebekeleri oldukça yetersizdir. Adıyaman İl'indeki yeraltı su kaynaklarının genellikle kuzeydeki dağ vaziyetleri ya da civarında yoğunlaşması sebebiyle, 1998 yılı itibariyle, İl'deki köylerin 586'sı yeterli suya sahip olmakla birlikte, suyun yetersiz olduğu köy sayısı 82, hiç suyu olmayan köy sayısı ise 305'tir. Adıyaman İl merkezinde kanalizasyon şebekesi tamamlanmıştır.

Adıyaman İli Kanalizasyon Yatırımları

Yerleşme	Başlangıç Yılı	Bitiş Yılı
Adıyaman Merkez	-	1993
Samsat	-	1985
Gölbaşı	1992	2000
Adıyaman Merkez (Arıtma)	1979	1999
Kahta	1992	2000
Besni	1996	1999
Çelikhan	1996	1999

Adıyaman İli İçme suyu Yatırımları

Yerleşme	Başlangıç Yılı	Bitiş Yılı
Adıyaman Merkez	-	1995
Besni-Gölbaşı -Harmanlı -Suvarlı	-	1994
Çayırhöyük	-	1995
Çelikhan	-	1993
Gerger	-	1997
Kâhta	-	1991
Pınarbaşı	-	1994
Samsat	-	1993
Tut	-	1996
Bölükyayla	-	1994
Kömür	-	1996
Sincik	-	1996

Tut (İlave)	1993	2000
Adıyaman Merkez (ilave)	1997	2000
Kahta (İlave)	1997	1999
Eskiköy	1997	1999
Besni	1998	2000
Balkar	1998	2000

Kaynak: GAP Bölgesi Turizm Envanteri ve Turizm Geliştirme Planı

⇒ Adıyaman İli su kaynakları olarak, Göksu Irmağı, Değirmen Çayı, Gölbaşı Gölleri, Abdülharap Gölü, Kotur İçmesi, Besni İçmesi, Çelikhan İçmesi sayılabilir. Söz konusu su kaynaklarından Kotur İçmesi, Besni İçmesi, Çelikhan İçmesi il sınırları içindeki şifalı su kaynaklarıdır.

3.7.5.2. Atık Su Sistemi, Kanalizasyon ve Arıtma Sistemi

Adıyaman İl ve ilçe genelinde atık su arıtma tesisleri de mevcut değildir. Atık sular gelişigüzel olarak uygun olmayan şartlarda belirlenen yerlere deşarj edilmektedir. İl merkezinde merkez kanalizasyon sistemine ait iki adet atık su arıtma tesisi mevcut olup, merkez Eğri çayında bulunan küçük kapasiteli arıtma tesisi çökertme havuzlarından ibaret olup tam kapasite ile çalışmaktadır. Bu arıtma tesisi Sanko Dokuma Sanayi, Üniversite, Küçük Sanayi Sitesi Altınşehir, Karaali ve Sümerevler mahallesinin bir kısmına hitap etmekte, bu da Adıyaman merkez nüfusunun % 10'una tekabül etmektedir.

Adıyaman İl merkezi Atatürk barajına en fazla kirliliğe neden olan yerleşim yeridir. İl merkezindeki nüfus 245 bin olup, yerleşim alanının baraj gölünün önemli kolları arasında yer almaktadır. Adıyaman İlinin topoğrafyasından ve kod farkından dolayı kanalizasyon iki ayrı noktada toplanmıştır. Bunlardan İl nüfusunun %10'luk kesimi bir arıtmaya bağlanmış geri kalan %90'lık kesim ise herhangi bir arıtmaya tabi tutulmadan deşarj edilmektedir. Arıtma tesisi yapımı için İller Bankası ile Proje başlatılmış ancak daha sonra işletme ve yapım maliyetinin yüksek olmasından dolayı projeden vaz geçilmiştir. Arıtması olmayan ve ilimizin %90'nın kanalizasyonunu topladığı bu kısımda gözlemsel akım debisi yaklaşık 5 Lt/sn'dir ve atık sular İncesu deresi ile birleşerek direk baraj gölüne deşarj edilmektedir. Yine aynı şekilde Adıyaman İlinin %90'lık kısmına hitap eden Sitilce mevkiinde bulunan büyük atık su arıtma tesisinde 6 adet havuz mevcut olup, 2 adet havuzun kaba inşaatı bitmiş diğer 4 adet havuz

çukurdan ibarettir. Kış aylarında tabiat olarak havuzlarda biriken yağmur sularına gerekli emniyet tedbirleri alınmadığından tehlike arz etmektedir. Yaz aylarında ise bu sular koku ve sivrisinek yatağını oluşturmaktadır. Konu ile ilgili olarak Çevre Koruma Vakfı ve Müdürlüğümüz işbirliği ile bu havuzların etrafına uyarı ikaz levhaları hazırlanmış ve yerleştirilmiştir.

Şu anda mevcut kanalizasyon atıkları hiçbir arıtmaya tabi tutulmadan Açık Cezaevi batısından, Eski mezarlık yeri 150 metre güneyinden, Eski Mezbahana çıkışından, Vartana Yolu Köprüsü ve Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü doğusundan olmak üzere 5 noktadan dereye direk olarak deşarj edilmektedir. Bu atık sular ile civarda bulunan halk tarafından sebze ve meyve bahçeleri sulanmakta ve geri kalan atık sular direk olarak Atatürk baraj gölüne akıtılmaktadır.

Yukarıda bahsedilen bu durumlardan dolayı özellikle yaz aylarında artan koku ile birlikte mevcut durum sivrisinek, karasinek ve çeşitli haşerelerin üremesine uygun bir ortam teşkil etmekte, insan ve çevre sağlığı sorunlarına ve telafisi zor çevre kirliliğine neden olmaktadır.

3.7.5.3. Ulaşım

İlin ana bağlantısı Gaziantep-Malatya Karayolu'ndan Gölbaşı üzerinden doğuya sapan karayoluyla gerçekleştirilmektedir. Bu yol güneyden Şanlıurfa'dan gelen karayolu ile Adıyaman İl'inin 13 km batısında birleşmektedir. Adıyaman-Çelikhan-Malatya yolu ikinci dereceli bir yoldur ve asfalttır. Aynı şekilde ilçeleri birbirine bağlayan yollar genelde asfalttır.

3.7.5.4. Madencilik

Adıyaman Maden kaynakları bakımından zengin bir ildir. Bu kaynaklardan ham petrol, kömür, çimento, mermer, tuğla-kiremit ham maddeleri, manganez, demir, bakır cevherleri, fosfat, maden suyu ve kaplıca suyudur.

⇒ Madencilik Durumu

❖ İlden Bulunan Maden Sahası	: 39
❖ İşletme Ruhsatlı Maden Sahaları	: 39
❖ Arama Ruhsatlı Maden Sahaları	: 39

Maden Cinsleri:

1. Mermer
2. Kömür

3. Krom
4. Tras
5. Fosfat

⇒ Adıyaman ili maden sahaları ile ilgili 130 adet ÇED görüşü verilmiştir. Bunların sektörlere dağılımı şöyledir: Mermer: 57, Kömür: 1, Krom: 26, Taş: 12, Kum-çakıl: 10, Manganez: 15, Bakır: 1, Demir: 6, Tras:2

Madenin Adı	Maden Yatağı	Miktar (Ton)
Tuğla Kiremit	Merkez İlçe Hasancık Beldesi	24.000.000
Demir	Çelikhan İlçesinde	31.000.000
Bakır-Kömür-Çinko	Çelikhan İlçesinde	55.000
Kireç Taşı	Gölbaşı ve Merkez Börgenek Köyü	403.000.000
Kil	Gölbaşı ve Merkez Börgenek Köyü	190.000.000
Tras	Gölbaşı ve Merkez Börgenek Köyü	420.000.000
Manganez	Gölbaşı ve Meryemüşağı Köyü Yatağı	4.500
Kömür	Gölbaşı İlçesinde	53.094.000
Fosfat	Tut İlçesinde	8.370.260
Genel Toplam		1.129.523.760

Sanayi Madenleri	Miktar (Ton)
Tuğla-Kiremit Hammaddesi (Kil/Merkez-Büyükkavaklı)	8.000.000
Samsat-Kızılpınar ve Zurha Bayırı	6.000.000
Kahta-Çınarcık ve Kırac	8.000.000
Gölbaşı -Göksu Alüvyonlar	3-5 Milyon
Tuğla ve Kiremit Toprağı Gölbaşı	300.000

⇒ Enerji Madenleri

- ❖ Kömür (linyit) - Gölbaşı -Peveri-Akyer mevkii-300.000 (Gör)
- ❖ Orijinal Kömürde; % 28,5 C, %21,25 Kül, %50,25 Su, Aşağı Kalori 1.747 Kcal/kg

! Adıyaman İlinde en önemli yeraltı zenginliği petroldür. Özel sektör üretimiyle birlikte ülkemiz ham petrolün % 50'sinden fazlası Adıyaman bölgesinde üretilmektedir. Toplam 15 sahada bulunan 155 kuyudan günlük ortalama 16.000 varil/gün ham petrol üretimi gerçekleştirilmektedir. Üretilen ham petrol BOTAŞ kanalı ile TUPRAŞ 'a satılarak değerlendirilmektedir. Adıyaman Bölgesinde ham petrolün dışında tabiat gaz üretiminin de gerçekleştirildiği 1 adet kuyu bulunmakta ve günlük 400 m³/gün gaz üretilmektedir. Üretilen gaz Adıyaman istasyonunda ve TPAO Bölge Müdürlüğü tesislerinde kullanılmaktadır. Yıllar itibariyle ham petrol üretiminde azalmalar görülmektedir.

Taş Ocakları Nizamnamesine Tabi Olan Tabiat Malzemeler

! Adıyaman İlinde Taş Ocakları Nizamnamesine tabi olarak yaklaşık 33 adet Taş-Kum-Çakıl ocağı mevcuttur.

3.7.5.5. Enerji

Güneş Enerjisi

Enerji fiyatlarının hızla tırmandığı, fosil yakıt rezervlerinin tükenmekte olduğu ve özellikle bütün dünyada gelişmek için gereksinilen enerji miktarının arttığı bir dönemde güneş enerjisinde yararlanmayı sağlayacak bir programın belirlenerek uygulanması konusu önem kazanmaktadır. İlimizde güneş enerjisinden genellikle sıcak su sağlamak amacıyla yararlanılmaktadır.

Rüzgâr Enerjisi

Atmosferde bol ve serbest olarak bulunan yenilenebilir ve temiz bir enerji kaynağı da rüzgâr enerjisidir. İldeki ortalama rüzgâr hızı 2,4 m/sn.dir. Bu konuda Adıyaman ili Sincik ilçesinde RES yapılmıştır.

Odun

Adıyaman'da sanayi ve ısıtmada kullanılan odun miktarı 30.000-32.000 ton civarındadır. İlimizde odun ihtiyacı bozuk meşeliklerin budanması ile bir kısmı elde edilirken, büyük bir kısmı çevre illerden temin edilmektedir. Bunun haricinde kavak ve diğer meyve ağaçlarının budanması ile ilin odun ihtiyacı temin edilmektedir.

Kömür

Adıyaman'da linyit cinsinde bir adet işletme olup toplam rezervi 201.000 ton/y 1 l olarak hesaplanmış, kalori değeri oldukça düşük olup 1500 cal civarındadır. Adıyaman ili sınırları içerisinde çok sayıda kömür rezervi olup ekonomik olmadıklarından işletilmemektedirler. Üretilen soykan kömürleri daha çok sanayide kullanılmaktadır. İlde kullanılan kömürler linyit cinsinden olup, toplam 32.000 ton civarındadır. İlde tüketilen kömürlerin ısı değerleri 6 000-7500 kcal/kg arasında değişmektedir.

Petrol (Fueloil, Motorin, Asfalt, Benzin, Lpg)

Ülkemiz genelinde çıkarılan ham petrolün % 60'ına yakın kısmı Adıyaman'daki kuyulardan elde edilmektedir. Ancak son yıllarda yeni petrol kuyularının açılması yavaşladığından üretimde de buna paralel bir düşme gözlenmiştir. Petrol üretimi sadece TPAO tarafından değil, bölgede faaliyette bulunan özel sektöre ait işletmeler tarafından da yürütülmektedir.

Tabigaz Enerjisi

Adıyaman TPAO da günlük 400 m³ gaz üretilmektedir üretilen gaz Adıyaman istasyonlarında ve bölge tesislerinde kullanılmaktadır.

⇒ İkincil Enerji Kaynakları

Hidrolik Enerji: Adıyaman'ın (aynı zamanda ülkemizin) en önemli hidroelektrik santrali Atatürk barajı üzerinde kurulmuş olup kurulu güç 2400 MW, enerji üretimi 8900 GWh'dır. Atatürk barajı GAP projesi kapsamında düşünüldüğünde proje tamamlandığında, yılda toplam 52.94 milyar metreküpten fazla su akıtan Fırat ve Dicle nehirleri üzerindeki tesislerle, Türkiye toplam su potansiyelinin % 28,5'i kontrol altına alınacak, Çukurova'nı n 4,5 katı olan 1,7 milyon hektarın üzerinde arazinin sulanması ve yaklaşık 7500 megavatlık kurulu güç kapasitesiyle yılda 27 milyar kilovat saatlik hidroelektrik enerjisi üretilmesi sağlanacaktır. Planlanan toplam sulama alanı, Türkiye'de ekonomik olarak sulanabilir toplam alanın %20'sine

ve toplam yıllık elektrik üretimi, Türkiye’de ekonomik olarak gerçekleştirilebilir elektrik enerjisi potansiyelinin % 22’sine eşdeğerdir

Ülkemiz enterkonnekte sistemine giren enerjinin önemli bir bölümünü üretmekte olan Karakaya ve Atatürk Barajları ile birlikte 1999 ve 2000 yıllarında işletmeye alınan Kralkızı, Karkamış, Dicle ve Birecik barajlarında gerçekleştirilen toplam hidroelektrik üretimi, tesislerin açılışından 2001 sonuna kadar (kümülatif olarak) yaklaşık 184 milyar kilowat saat olmuştur. Bu miktar üretim değeri olarak yaklaşık 11 milyar dolara eşittir. Alternatif kaynaklar cinsinden ifade edilecek olursa, GAP’ın toplam elektrik üretimi yaklaşık 46 milyon ton fueloil veya 35,5 milyar m³ tabi gaza eşdeğerdir.

2001 yılı içinde GAP barajlarının ürettiği hidrolik enerji (yaklaşık 11,5 milyar kilowat saat), Türkiye’nin toplam hidrolik enerji üretiminin de yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. Aynı dönemde Türkiye’nin 123 milyar kilowat saatlik toplam enerji üretiminde (termik, hidrolik ve rüzgâr) GAP’ın payı ise % 9,3 olmuştur.

BÖLÜM 4

ADIYAMAN TABİAT TURİZMİ ARZI

4. Adıyaman'ın Tabii Turizmi Değerleri (Tabii Turizmi Arzı)

Kırsal Yerleşmenin tipik özellikleri Adıyaman için örtüşmektedir. İlde toplam 28 ilçe ve belde ile 428 köy ve 593 mezra bulunmaktadır. İl'in toplam nüfusu 590.935 iken, belde ve köylerin nüfusu 243.699'dur. Buradan kırsal nüfusun % 41 düzeylerinde olduğu görülmektedir. Türkiye kırsal nüfus ortalaması ise, %35'tir (TÜİK, 2010). Dolayısıyla Adıyaman kırsal nüfusu ülkemiz kırsal nüfus ortalamasının üzerindedir. Adıyaman kırsal nüfusunun bu değerlerde yoğunlaşması, kırsal kalkınma uygulamaları açısından dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

Kırsal alanlar birçok açıdan turistlere çekicilik sunmaktadır. Bu kapsamda dünyanın farklı ülkelerinde; çiftlik evlerinde konaklama, buna bağlı olarak üretilen ürünlerin anı, süs ve hediyelik eşyaların satılması, turistlere; kamp yapma, atlı gezi, tabii yürüyüşü ve dağ bisikleti gibi olanaklar sunulması, bağ bozumunun, yöreye özgü yemeklerin ağırlık kazandığı, yöredeki halkın gelenek ve göreneklerinin yaşatılması vb. şekillerde kırsal turizmin çeşitli uygulamaları söz konusu olmaktadır. Kırsal alanların sahip olduğu bu potansiyelin turizm yoluyla değerlendirilmesi geri kalmış kırsal yerleşim birimlerinin kalkınmasına yardımcı olmaktadır.

Adıyaman, pek çok kültüre merkezlik etmiş olan bir kültür ve turizm kentidir. İlin coğrafi özellikleri ve iklimsel faktörleri kırsal turizm çeşitliliği yönünden zenginlik taşımaktadır. Sanayisi sınırlı, başlıca geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olan Adıyaman, gelir düzeyi en düşük iller arasında bulunmaktadır. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralamasına göre 65. sırada yer almaktadır. Yakın gelecekte de bu yapısının değişimi yönünde herhangi bir işaret bulunmamaktadır. Bu nedenle geri kalmışlık yapısının ortadan kaldırılmasında turizm sektörü önemli bir unsur olarak görülmelidir. Yapılan bir çalışmada Adıyaman'a gelen turistlerin 5 milyon dolar civarında döviz bıraktıkları hesaplanmıştır. Bunun yanında av turizmi için elde edilen gelir yıllar içerisinde artış göstererek 2010 yılında 260.000 TL'nin üzerine çıkmıştır. Bu değerler Adıyaman'ın potansiyeli düşünüldüğünde oldukça yetersizdir. Adıyaman'ın marka kent olarak tescillenmesi, Kâhta'nın "Kâhta Turizm Kenti" ilan edilmesi, diğer ilçe, belde ve köylerin taşıdığı potansiyel, turizm sektörü kapsamında özellikle de kırsal turizm için eşsiz fırsatlar yaratmaktadır. Adıyaman; tarihsel, kültürel ve tabii varlıkları bakımından oldukça

zengin bir dokuya sahiptir. 81 adet arkeolojik SİT alanı, 4 adet tabiat sit alanı yanında tabiat varlıkları bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Nemrut Dağı Milli Parkı

Kommagene Kralı 1. Anticeos'a anakaya üzerinde bir anıt mezar yapılmış ve üzerine kırma taşlar yığılarak büyük bir tepe biçiminde tümülüs oluşturulmuştur. 1988 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile Milli Park olarak ilan edilmiştir. Milli Park sahası 13850 hektardır. Kaynak yerleri ve değerlerini tarihi ve kültürel Kommagene Ören yerleri oluşturmaktadır. Nemrut Dağı Milli Parkına Karadut köyünden, Arsamia Örenyerinden ve Malatya Belliyayla tarafından olmak üzere üç girişi bulunmakta olup yerli ve yabancı olmak üzere yıllık ortalama 100.000 (yüz bin) turist ziyaret etmektedir.

(Eski Kale) Arsamia: Milli Park'ın ikinci önemli ören yeri, Arsamia'daki Antik kültür kalıntılarıdır. Kommagene'nin başkenti olan Arsamia'da oyma kaya odası ile 157 m. Uzunluğundaki oyma Galerî yol (tünel) ile kaya kitabe, Antiochos Herakles tokalaşma steli, Mithradates kaide I. Stelli Mithras – Apollon kaide II. Stelli bulunmaktadır.

Cendere Köprüsü

Kahta çayının bir kolu olan Cendere Çayı üzerinde en dar noktasında ve görkemli kanyon ağzında ayakları ana kaya üzerine kurulmuş tek kemerli ve bir savaklı olan köprü kemer yanaklarından 92 dev kesme taştan yapılmıştır. Kahta İlçesi merkezine 20 km. uzaklıkta ve Karakuş Tümülsü'nün kuzeydoğusundadır.

Karakuş Tepesi

Adıyaman'ın 49 km. doğusunda, Kahta (Nymphaios) Çayı'nın açtığı dere yatağının batısında tepe üzerinde, kırma kalker ve çakıl taşlarının yığılmasıyla oluşturulmuş 21 m. yükseklikte bir Tümülsü'tür.

Eski Kahta Kalesi

Kâhta'nın 26 km. kuzeyinde Kocahisar (Eski Kahta)'da yer almaktadır. Kahta Çayı kenarında, kayalık bir tepe üzerinde bulunan kalenin yapım tarihinin Hitit dönemine kadar indiği düşünülmektedir. Kale Osmanlı döneminde I. Mahmut zamanında ve Cumhuriyet döneminde de onarım görmüştür.

⇒ **Nemrut Dağı Milli Parkı Tur Güzergâhları**

- ❖ Kocahisar Köyü- Arsamia Yaklaşık 3 Km.
- ❖ Arsamia-Kayadibi Köyü Yaklaşık 7 Km.
- ❖ Kayadibi-Nemrutdağı Yaklaşık 10 Km.

⇒ **Manzara Seyir Noktası:**

Uzun Devreli Gelişim Planında 3 Noktada seyir noktası planlamıştır:

- ❖ Nemrut Dağı (Mevcut Kafeterya yeri)
- ❖ Yolaltı Köyü doğusu
- ❖ Karakuş(Yokuşlu Mah.) Kahta ve Cendere Çayları yatakları ile Nemrut dağı zirvesi seyredilebilmektedir.

⇒ **Tanıtım ve Uyarı Levhaları**

Milli Park alandaki tüm tarihi eserleri, Yol Kavşakları, Köy isimleri, Pansiyon, Hizmet binaları gösterir levhalar yapılmıştır.

⇒ **Yangın Kulesi**

Kocahisar Köyü sırtı, Kayadibi Köyü sırtına 2 Ad. Yangın gözetleme kulesi yapılması öngörülmektedir.

⇒ **Günübirlik Kullanım Alanı**

- ❖ Arsamia(Mevcut)
- ❖ Burmapınar Köyü, (Yapılacak)
- ❖ Karadut Köyü,
- ❖ Milli Parkı Günübirlik kullanım alanı(Piknik ağırlıklı) amacıyla yılda 20.000-25.000 Kişi arasında olduğu belirlenmiştir.

⇒ **Organize Kamp Alanları**

Günübirlik kullanıma uygunluğu ile birlikte gerek tüm arkeolojik değerleri görmek, gerek ilginç tabiat unsurlardan yararlanabilmek, gerekse de birkaç gün konaklama yapmak için

elverişli olması önemlidir. Millî Park bünyesinde 120 Kişilik organize kamp alanı düşünülmektedir:

- ❖ Burmapınar Köyü Mevkii
- ❖ Gülüveren Mahallesi Mevkii

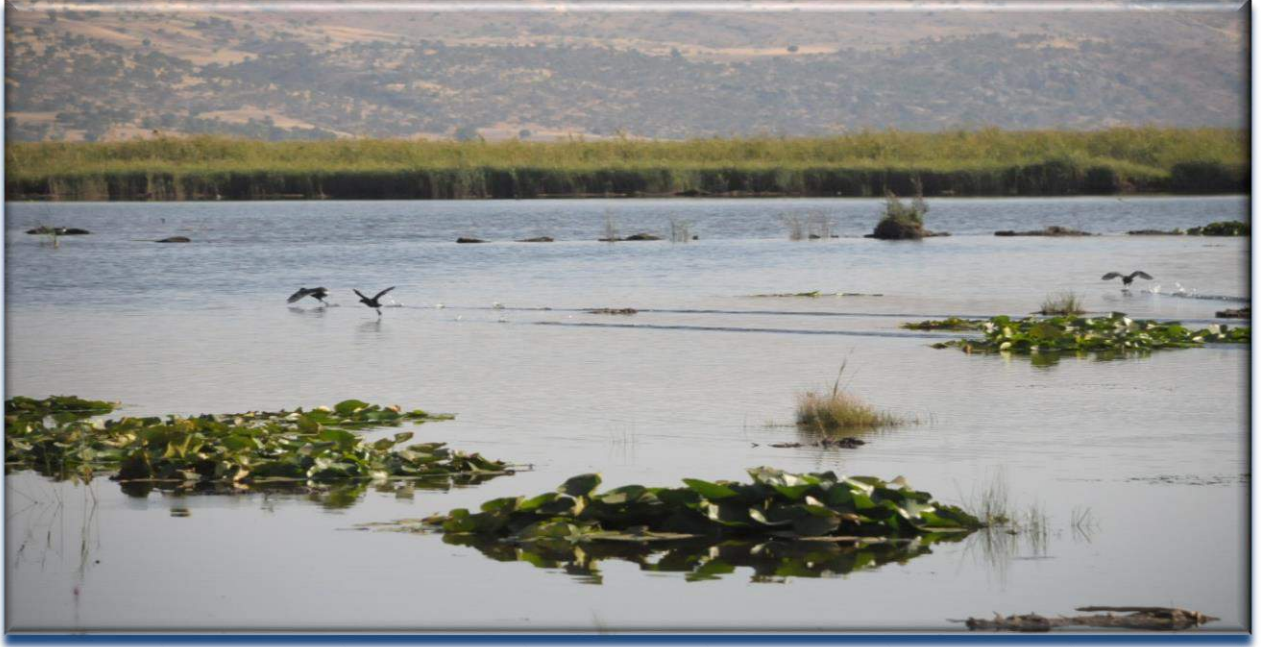
Tabiatı Çınar Tabii Anıtı

Adıyaman ili Çelikhan İlçesi, Doğanlı Köyü, Meydan tepe Mevkii'nde bulunan tahmini 550 yaşında olduğu sanılan çınar Adıyaman-Çelikhan karayolu üzerinde olup, Adıyaman'a 40 km. uzaklıktadır. Anıt ağaç hakkında bilgiler:

İLİ : ADIYAMAN															
İLÇESİ : MERKEZ						AĞAÇ TÜRÜ: PLATANUS ORİENTALIS(DOĞU ÇINARI)									
KÖYÜ : DOĞANLI						PAFTA NO: ŞANLIURFA M40-b-1									
MEVKİİ: MEYDAN TEPE						ÖLÇME TARİHİ: 20.08.2008									
ENLEM: Y: 439500 X: 4203190						ÖZELLİĞİ: YAŞLI, YAYVAN, GÖVDEDEN İTİBAREN KALIN ÇATALLI									
KAPLADIĞI ALAN: 1000 M2						ÇEVRESİ: 12 m BOYU: 40 m				GÖVDE ÇAPI: 4 m					
DOĞAL DEĞERİ: YAŞLI YAYVAN GÖVDEDEN İTİBAREN KALIN ÇATALLI						TEPE YARIÇAPLARI (cm):									
						KUZEY: DOĞU: GÜNEY: BATI:									
ÇEVRE PEYZAJI: ORMANLIK ALAN BOZUK MEŞE						1700 1600 1400 1500									
İKLİM ÖZELLİKLERİ: KIŞLARI SERT, YAZLARI SERİN						TAHMİNİ YAŞ: 550									
TOPOĞRAFİK YAPI: DAĞLIK						GENEL GÖRÜNÜM: DÜZGÜN									
TOPRAK YAPISI: KUMLU, KİLLİ BALÇIK						GÖVDE ÖZELLİĞİ: ÇATAL									
						SAĞLIK DURUMU: SAĞLAM									
						MÜLKİYET DURUMU: DEVLET									

Gölbaşı Gölleri Tabii Parkı

Adıyaman ili Gölbaşı İlçesi'nde Gölbaşı, İnekli ve Azaplı göllerini de kapsayan 2080 hektarlık bir alana sahip olup, Milli Parklar kanununa göre 2008 yılında tescil edilmiştir. Tabii Parkında hizmet binası ve kuş gözlem kulesi bulunmaktadır.

⇒ Oturakçı Pazarı ve Adıyaman'da Geleneksel El Sanatları

Yörede halı, kilim ve keçe genellikle köylerde dokunmaktadır. Halılar, bazı köylerde tabiat kök boyalarla, bazı köylerde ise sentetik boyalarla boyanmaktadır. Üretilen bu halılar başta ABD olmak üzere yurtdışına ihraç edilmektedir. Bunun yanı sıra keçe işçiliği de oldukça gelişmiştir. Ayrıca, kilim dokumacılığı, heybe, eldiven, çorap, poşu, yemeni, bakırcılık, dericilik ve ahşap işçiliği de yörede üretim yapılan el sanatlarıdır. Yöreye özgü bu ürünler Oturakçı pazarında satılmaktadır.

⇒ Adıyaman İnanç Turizmi Değerleri

Ulu Cami: Adıyaman merkezinde bulunmaktadır. Dulkadiroğulları (M.S. 1137-1522) zamanında yapılan cami daha sonraları birçok kez onarım görmüştür. Caminin bugünkü şekli ile 1863 tarihinde yaptırıldığını bildiren bir kitabe minare kaidesinin doğuya bakan üst yüzeyinde bulunmaktadır. Aynı yerde altta kemer içinde bulunan bir başka kitabede caminin 1902 yılında tamir gördüğü anlaşılmaktadır.

Çarşı Cami: Hacı Abdulgani isimli bir kişi tarafından 1550 yılında yaptırılmıştır. Dikdörtgen planlı caminin payandalarla desteklenen beden duvarları kesme taştan yapılmıştır.

Eskisaray Cami: İlimiz merkez Eskisaray mahallesinde bulunan Saray camii (İbrahim paşa) Hicri 1148'de İbrahim paşa tarafından yaptırılmıştır. Cami birçok defa onarım görmüştür. Son onarımda camii kuzeye doğru genişletilmiştir.

Kap Cami: Kendi adıyla anılan mahallede bulunan Kap camii kitabesine göre hicri 1182 (1768) yılında yapıldıktan sonra Hicri 1342 (1923) Hacı Mehmet Ali tarafından yeniden yaptırılmıştır.

Yenipınar Cami: İlimiz Yenipınar mahallesinde bulunmaktadır. Düz bir alan üzerine kurulmuştur. Minare kaidesinde yer alan kitabeye göre Hicri 1133 (1720) senesinde Hacı Mahmut Atlı tarafından yaptırılmıştır.

St. Paul Kilisesi: Adıyaman Merkez Mara Mahallesindedir. 1905 tarihli kitabesinden kilisenin oldukça eski bir yapı olduğu anlaşılmaktadır. St.Paul ismiyle anılan bir Süryani kilisesi olup, tescilli bir yapıdır. Bugün için küçük bir Süryani cemaati tarafından kullanılmaktadır.

Abuzer Gaffari Türbesi: Adıyaman'ın 5 km doğusunda Ziyaret köyündedir. Kapısındaki yazıt H. 1136 tarihlidir. Türbe Bağdat seferi dönüşünde IV. Murat'ın emriyle yaptırılmıştır.

Mahmut Ensari Türbesi: Adıyaman'ın 7 km doğusunda Alıdağı üzerindedir. Türbe duvarında H. 1126 tarihli bir onarım kitabesi bulunmaktadır.

Şeyh Abdurrahman-i Erzincan-i Türbesi: Adıyaman'ın 7 km kuzeyinde İndere köyündedir. Türbenin içinde aslen Erzincanlı olup Adıyaman'a yerleşen Şeyh Abdurrahman-i Erzincan-i ile eşi ve kızının sandukası bulunmaktadır.

Hacı Yusuf Türbesi: Türbe, Kahta İlçesi Hacıyusuf köyünde olup, 1260 tarihinde vefat etmiştir.

Sahabe Safvan Bin Muattal: Samsat İlçesinin 8 Km kuzeyinde Taşkuyu Köyü yakınındadır. Kayıtlarda Yermük savaşına katıldığı, Samsat'a kadar geldiği ve şehit düştüğü belirtilirken Safvan Bin Muattal'ın Anadolu'da kabri kesin olarak bilinen iki sahabeden biri olduğu düşünülmektedir.

Menzil Köyü: Adıyaman'a 85 km, Kahta'ya 50 km uzaklıktadır. Köyün adı "son durak" manasındaki Menzil'dir. Adıyaman'ın Kahta ilçesine bağlı, resmi adı Durak Köyü olan Menzil'e Türkiye'nin her yerinden tevbe turları düzenleniyor. Kimi alkol ve kumardan kurtulup "Allah yolunda" yeni bir hayata başlamak umuduyla, kimi meraktan her yıl 500 bin kişi Menzil Dergâhı'nı ziyaret ediyor. Durak Köyü yada milyonlarca insanın aşına olduğu adıyla Nemrut Dağı'nın eteklerindeki "Menzil Dergâhı" (Hz. Muhammed'in (SAV) soyundan gelen) Erol ailesinin yaşadığı, Anadolu'nun en büyük Nakşibendi cemaati Menzil'e ev sahipliği yapan bu küçük köye, Türkiye'nin her yerinden otobüslerle her yıl ortalama 500 bin insanın tövbe etmek için ya da meraktan geldiği söyleniyor. Dergâh özellikle yeni bir hayata başlamak isteyen alkol ve kumar bağımlılarının "tevbe kapısı" olarak biliniyor. Nüfusu ortalama bin civarında olan 130-140 hanelik köyün günlük ziyaretçi sayısı 1000-1500'ün altına düşmüyor. Bu sayı hafta sonunda 10 bine, bayram ve kandillerde 15 bine çıkıyor. Ziyaretçilerin çoğu cumadan gelip cumartesi ikindi namazından sonra "Şeyh" Abdülbaki Erol'dan tevbe alıyor, geceyi Menzil' de sohbet ortamında geçirdikten sonra pazar öğlene doğru dönüyor. Sabah ve ikindi namazından sonra ziyaretçilere günde iki kez pirinç çorbası, yanında da yassı, uzun ve esmer bir ekmek ikram ediliyor. Bu çorbanın içilmesi "şifa niyetine" özellikle tavsiye ediliyor. (Hadisi Şerifte

Buyruluyor: Cömert'in malını yiyin şifadır.) Gece konaklamak isteyenler köyün yedi bin kişilik camisinin altındaki yatakhane, yetmezse caminin içinde misafir ediliyor. Konaklayacaklara bir battaniye veriliyor. Ziyaretçiler için binlerce ekmeğin çıkarılmasında, çorbanın kaynatılması ve dağıtılmasında, yatakhane hazırlanmasında ya da dergâhın öteki günlük işlerinde isteyen ziyaretçiler de gönüllü olarak görev alıyor. Bir lokma, bir hırkanın kesmediği ziyaretçiler için de alternatifler köy meydanında sıralanmış: Pastane, lokanta, lahmacun fırını, bakkal, yumurta ve tatlı satılan açık tezgâh. Ancak en çok hediyelik ya da hatıra eşya dükkânları dikkat çekiyor. 'Mehmetçik' resimli çakmaklardan 'Kurtlar Vadisi' resimli çakmaklara, ilahi CD'lerinden fotoğraf albümlerine kadar her şey mevcut. Ancak en çok rağbet görenler iğneden ipliğe üzerinde "Menzil hatırası" yazılı olanlar.

4.1. Adıyaman ilinin Tabiat Turizmi (Arzı) Değerleri ve Bilinirlik Değerlendirmesi

4.1.1. Adıyaman İlinde Tabiat Turizmi Variyetli Kullanılan ve Koruma Statülü Alanlar

- **Milli Parklar** : Nemrut Dağı Milli Parkı
- **Parkları** : Gölbaşı Gölleri Tabiat Parkı
- **Tabii Anıtları** : Tabiat Çınar Tabii Anıtı
 - **Yaban Hayatı Koruma Sahaları ve Avlaklar**: 10 adet Devlet, 13 adet Genel
 - Avla tescil edilmiştir.

4.1.2. Seçkin Özellikli Diğer Sahalar

- **Çelikhan Yüzen Adalar**: Çat Barajı; Adıyaman ili Çelikhan ilçesinde bulunmakta olup, eski bir göl çanağı iken 1985 yılında baraj inşaatına başlanmış ve 1996 yılından itibaren baraj gölüne dönüştürülmüştür. Baraj sulama amacıyla yapılmış 1400 ha alana sahiptir. Baraj üzerinde yüzer durumda bulunan yaklaşık 3m kalınlığında ve farklı büyüklüklerde 120-130 adacık mevcuttur. Yüzen Adalar; Çat Barajı üzerinde bulunan ve yüzer durumda olan, tabiat yapısı gereği parçalandığı için sayı ve büyüklüğü değişen, yazın sıcak aylarda göldeki suyun azalması sonucu kıyıya oturan, yüzen torf, toprak karışımı yüzeyi çim ve benzeri örtücü bitkilerle kaplı adacıklar özgün ve tabiat oluşumları olduğu için Kültür ve Turizm Bakanlığı Şanlıurfa Kültür ve Tabii Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na, 2863 Sayılı Kültür ve Tabii Varlıklarını Koruma Kanunu gereği 23.02.2010-1061 sayılı karar ile

Tabii Varlık olarak tescil edilmiştir. Bölge Müdürlüğümüz emri ile 121ha alanda Çat Barajının Tabii Parkı ilan edilmesi için çalışmalar sürmektedir.

⇒ **Ulaşım:** Adıyaman Çelikhan arası 57 km, Çelikhan Çat Barajı arası 2,5 km mesafede olup, yol tek şeritli ve asfalttır. Ayrıca yapımına devam edilen Adıyaman-Çelikhan-Malatya yolu bulunmakta olup, bu yol Çat Barajı kenarından geçmektedir. Yeni yolun açılması ile birlikte daha da önem kazanacak olan Çat Barajı-Yüzen Adalar ziyaretçi sayısında artış olacaktır. Çat barajı üzerinde su sporları, tekne turları, tekne ve yelken yarışları ayrıca vaziyet paraşütü gibi aktiviteler yapılabilecek potansiyele sahiptir.

Çat Barajı çevresinde Çelikhan Kaymakamlığının 17 hektarlık alanda Rekreasyon Alanı çalışmaları devam etmekte olup Kamp Alanları ve Seyir Terasları yapılmaktadır.

Yüzen Adalar suların yükselmesi ve şiddetli rüzgâr ile 14km² lik (1400 ha) baraj alanında hareket ederek parçalanmakta küçük adacıklar haline gelmektedir.

Çat barajı etrafında fauna olarak; Gri balıkçıl, Ak balıkçıl, Martı, Karatavuk, Çulluk, Keklik, Leylek, Şahin, Kartal gibi kuş türleri ve Tilki, Yaban keçisi bulunmaktadır. Flora olarak; Karaçam, Meşe, Kavak, Badem, Kuşburnu, Alıç gibi ağaç ve çeşitli bitki türleri bulunmaktadır. Ayrıca baraj üzerinde alabalık üretim çiftliği bulunmaktadır.

- ⇒ **Atatürk Barajı:** Atatürk Barajı, Adıyaman ve Şanlıurfa illeri arasında, Fırat Nehri üzerinde kurulu olup, enerji ve sulama vaziyetindedir. GAP Projesi içinde, Karakaya Barajının 180 km mansabında, Şanlıurfa ilinin Bozova ilçesine 24 km uzaklıkta Fırat Nehri üzerinde kurulan barajdır.
- ⇒ **İnşası ve Baraj Yapısı:** 1983 yılında inşaatı başlamış olan baraj 1992 yılında işletmeye açıldı. 8 türbine sahip barajın yüksekliği 169 m dir. Kaya dolgu tipinde bir barajdır. Gövde hacmi 84 500 000 (84,5 milyon) m³ tür. Dış yüzeyi kaya içi kil ve topraktır. Baraj gölünün baskısı ile ilk inşasındaki yüksekliği 10m kısalmıştır. İnşaatına; 4 Kasım 1983 tarihinde başlandı. 1994 senesinde bitirilmesi planlanan baraj; sulama ve enerji vaziyettedir. 84,5 milyon m³ kaya ve toprak dolgu ile dolgu hacmi bakımından bugüne kadar dünyada inşa edilen barajlar arasında beşinci sıradadır. Meydana gelen gölalanı 817km²dir.

Temelden yüksekliği 169 m'dir. Nehir seviyesinden yükseklik bakımından minimum su kotu 513, ideal su kotu 526, maksimum su kotu ise 524 m'ye ulaşır. Barajda elektrik üretimi için derinliğin en az 133 m olması gerekir. Baraj duvarının boyu 1644, eni ise 15 m'dir.

- ⇒ **Gücü:** 2400 MW gücüyle yıllık 8.900 GWh elektrik enerjisi üretim kapasitesine sahiptir. Türkiye'deki hidroelektrik santrallerinde üretilen enerjinin yüzde 20'sini karşılayacak seviyededir.
- ⇒ **Büyüklüğü:** Atatürk Barajı, dolgu hacmi bakımından dünyanın en büyük 6. barajı durumundadır. Hidroelektrik Santrali da, dünyada halen yapımı sürenler arasında 3., inşa edilmiş olanlar arasında da 5. en büyük santraldır. Aynı zamanda Avrupa'nın ve Türkiye'nin en büyük barajıdır. Atatürk Barajı, tamamen Türk işçi ve mühendisinin emek ve alın teriyle gerçekleştirilmiştir. Bu dev barajın gövdesi 80 ay gibi kısa bir zamanda bitirilmiştir.
- ⇒ **Sulama:** Yıllık ortalama su akışı 26 654 milyar m³ tür. Toplam su depolama hacmi 48,7 milyar m³ tür. Her bir grupta; gücü 300 Megawatt olan 8 adet türbün jeneratör bulunmaktadır. 25 Temmuz 1992'de bu 8 üniteden ikisi hizmete açılmıştır. Şanlıurfa, Harran, Mardin, Ceylanpınar, Siverek-Hilvan ovaları ile beraber 1,43 milyon dönüm arazi sulanır hale gelecektir. Tüm alanların sulamaya açılması halinde, yıllık getirisi 2,5 milyar dolar olacaktır (Kaynak: DSI).

4.1.3. Şifalı sular

- **Sülüklü Göl:** Adıyaman ili Gerger İlçesi Güngörmüş Köyü'nde 1200 metre yükseklikte yer alan, 64 ha alana sahip Sülüklü Göl'ün vücuttaki yaraları iyileştirdiği, romatizmal hastalıklara ve eklem ağrılarına iyi geldiği, ameliyat izlerini giderdiği ileri sürülen göle gelenler, vücutlarına yapışan sülüklerle saatlerce suyun içinde kalıyor. Göl Adıyaman'a 74 km uzaklıkta bulunmaktadır.

4.1.4. Akarsular

- **FIRAT (Euphrates) Nehri:** Batı dillerinde Fırat nehri, Euphrates olarak geçer. Euphrates adı Yunanca'dan gelen bir sözcüktür. Fırat Nehri'nin toplam uzunluğu 2800 km kadardır. 1263 km'si Türkiye'dedir. Karasu ve Murat suyu adında iki büyük kolu vardır. Bu iki kol, Elazığ ilinin Keban ilçesi yakınlarında birleşir. Nehir kökü itibarıyla dünyanın en eski dilleri arasında yer alan Farsça olup, milattan yedi yüz yıl öncesine ait açık tarihi ve bin yıllık yazılı eserleriyle İran'ın köklü ve sağlam kültürünü komşu ülkelere kadar tanıtmıştır. Türkiye'nin en verimli ve su potansiyeli en yüksek ırmağıdır. Siverek ilçesi, Dağbaşı bucağı yakınındaki Maktalan civarında Şanlıurfa topraklarına giren Fırat nehri Adıyaman ve Gaziantep il sınırını belirledikten sonra Suriye topraklarına girer, Basra Körfezine dökülür. Nehrin en önemli kolları Murat, Karasu, Tohma, Peri, Çaltı ve Munzur çaylarıdır. Toplam uzunluğu 2.800 km olup Türkiye sınırları içinde kalan bölümün uzunluğu ise 1263 km'dir. 720.000 km² su toplama havzasına sahiptir. Fırat Nehri'nin rejimi Türkiye'deki diğer akarsulara göre daha düzenlidir.

ARZ ANALİZİ TABLOLARI

Milli Park ve benzeri sahalar		
Adı	İlçesi	Bilinirlik
Nemrut Dağı Milli Parkı	Kahta	M
Gölbaşı Gölleri Tabii Parkı	Gölbaşı	B
Akdağ Devlet Avlağı	Merkez	M
Tabiat Çınar Anıt Ağacı	Merkez	B
Sülüklü Göl	Gerger	B

Değerin bilinirliği: Bölgesel seviyede B, Ülke seviyesinde T, Milletlerarası seviyede: M

Adıyaman Milli Park ve benzeri sahalara ait SWOT Analizi	
Güçlü Yönler	Zayıf Yönler

Milli Park ve benzeri sahalara dayalı tabii turizmi uygulamalarında güçlü yönlerin daha da geliştirilmesi, **güçlü yönler ve fırsatlardan yararlanarak zayıflık ve tehditlerin önlenmesine ve tabii turizminin geliştirilmesine yönelik stratejik kararlar**

Adıyaman'ın tanıtımı için daha geniş kitlelere ulaşabilmesi yönünden yöresel ürünleri konu alan festivaller düzenlenmelidir. Ayrıca 'Nemrut Kommagene Festivali'nin düzenlenmesinde süreklilik sağlanmalı, ulusal ve uluslararası platformlara taşınması için gerekli çaba gösterilmelidir. Kırsal turizmde konaklama hizmeti, köylü ve çiftçinin kendi evinde, kırsal pansiyon veya otellerde, kırsal tatil köylerinde ya da kırsal kampinglerde verilmektedir. Ancak bu faaliyetlere katılmak isteyen kişiler için Adıyaman'da konaklama olanakları yetersizdir. Nemrut yol güzergâhında var olan tesisler kırsal turizm için uygun hale getirilmelidir. Söz konusu faaliyetlerin çeşitlendirilerek sürekliliğinin sağlanması için yeterli ve nitelikli konaklama tesislerinin (pansiyon, motel, konukevi, dağ evi vb.) kurulması gerekmektedir. Hizmetin kalitesi yönünden yöre halkına pansiyonculuk eğitimi verilmelidir.

Sonuç olarak Adıyaman'ın, kırsal turizm açısından önemli bir arz potansiyeline sahip olduğu görülmüştür. Kırsal yerleşim birimlerinde farklı turizm gibi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesiyle, orta veya uzun vadede bu yörelerin sorunlarının çözümünde ve kalkınmasında önemli aşamalar sağlanacaktır. Önemli olan turizme açılan bu yörelerde eskiden var olan bitkisel üretim, hayvancılık ve ormancılık gibi tarımsal faaliyetleri terk etmeyerek, bununla birlikte o yöreye özgü el sanatları, mimari tarz ve kültürel yapının bozulmadan korunmasıdır.

	! İl dışından yerli ve yabancı sermaye girişinin az olması ! Görünürlük ve tanıtım konularında yetersizliklerin olması
--	--

4.3. Adıyaman İlinde Tabii Turizm Çeşitleri

- Adıyaman ilinde tabii temelli turizm kapsamında şu çeşitli faaliyetler yapılmaktadır: Agro Turizm, Tabii Yürüyüşü (Trekking), Yayla ve Festival Turizmi, Av Turizmi, Sportif Olta Balıkçılığı, Akarsu Turizmi, Yaban Hayatı (Fauna) Gözlemciliği, Kültür Turizmi, Sağlık Turizmi, Kuş Gözlemciliği.

Aktivite/Değer	Besni	Gölbaşı	Tut	Gerger	Kahta	Sincik	Samsat	Çelikhán
Değerler toplamı	4	1 2	3	4	15	4	7	8
Dağ-yayla gezisi imkanı (DG)		X	X	X	X	X		X
Peyzaj güzelliği/fotosafari (PF)		X			X			X
Yaylada konaklama/kamping(YK)						X		X
Pansiyonculuk(P)					X			
Kuş gözlemciliği imkanı (KuG)		X			X		X	
Sportif olta balıkçılığı imkanı(SOB)		X		X	X		X	X
Milli park vb. sahalar(MP)		X			X			Tabii Parkı teklif edildi
Milli park vb. nde konaklama(MPK)					X			
Kış sporları potansiyeli(KSP)					X			X
Aktif kış sporları merkezi(KSM)								İlerde yapılacak
Estetik göl/baraj olan yerler(EGB)		X			X		X	
Tescilli avlak sahası (AvS)								X
Garantili yaban hayatı gözlemi(GYHG)		X						
Köy Pazarları(Orman meyvelerinden reçel marmelat,kurutulmuş meyve satılması kaydıyla) (KP)	X	X	X	X	X	X	X	X

Aktivite/Değer	Besni	Gölbaşı	Tut	Gerger	Kahta	Sincik	Samsat	Çelikhan
Yaya gezi imkanı (Y)	X	X	X	X	X	X	X	X
Tarihi eserler, sit alanı (Ts)	X				X		X	
Peyzaj değeri yüksek yerler,fotoğrafik yerler (P)		X			X			
Motorlu gezi imkânı (M)		X			X			
Atla geziye uygun (At)	X	X			X		X	

4.2. Seçkin ve Yüksek Değer Taşıyan (X) Yıldız Alanların Değerlendirilmesi ve Potansiyelini Geliştirme İmkânlarının Ortaya Konulmasına İlişkin Analizler

4.2.1. Kâhta ilçesi genel bilgiler (konum, tarihi, topoğrafik özellikler, yükselti)

Kâhta'nın geçmişi sabah medeniyetinin doğuş yeri olan Mezopotamya'ya yakın olması nedeniyle tarih öncesi dönemlere kadar uzanmaktadır. Bulunduğu coğrafi konum nedeniyle tarih öncesi dönemlerden günümüze kadar sayısız medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Yörede yapılan arkeolojik kazılardan elde edilen eser ve bulgular ile günümüze intikal eden canlı tarihi bulgular en belirgin kanıtlardır. Paleolitik, neolitik, kalkolitik dönem ve tunç devrine ait elde edilen eserler Adıyaman müzesinde sergilenmektedir. M.Ö. 2000 yıllarında Kommagene Krallığının kuruluşuna kadar (M.Ö. 69) Hititler, Mitaniler, Asurlular, Geç Hititliler, Persler, Kummurlar ile Makedonyalı büyük İskender'in hâkimiyeti ve Doğu Roma imparatorluğun egemenliği hüküm sürmüştür.

M.Ö. 69 yılında kurulan Kommagene krallığı bugün dünyanın sekizinci harikası olarak aday gösterilen Nemrut dağındaki dev heykelleri ve ilçedeki diğer tarihi eserleri bırakmıştır. 142 yıl yörede hüküm süren ve bugünlere intikal eden eserleri bırakan Kommagene krallığı M.S. 72

yılında Roma İmparatorluğu tarafından ortadan kaldırılarak Suriye eyaletine bağlanmıştır. İlçenin antik çağda ve Bizans döneminde adı bilinmemektedir. Orta çağda İslam dünyasının sınır kalelerinden biri olmuştur.

M.S. 670’de Emeviler, 758’de Bizans ve Sasaniler, 926’da Hamdaniler, 1226’da Seçuklular, 1284’e kadar Memlûklüler, Artuklular ve Dulkadiroğulları, 1393’te Timur ve 1516’dan sonra da Osmanlı İmparatorluğu bölgeye hâkim olmuştur.

Kâhta şehri şu anda bulunduğu yere Cumhuriyetin ilk yıllarında taşınmış olup daha önce şimdiki Kocahisar (Eski Kâhta) köyünün bulunduğu yerde idi. M.Ö. üçüncü yüz yılın ilk yarısında ARSEMES adlı bir kralın bu yörede hâkimiyet kurduğu sanılmaktadır. II.Selçukos’un (M.Ö. 246-225) kardeşi Arses adındaki bir kralın kendi adıyla anılan iki kent görüyoruz. Bunlardan birincisi eski Kâhta kalesinin karşısındaki yukarı Arsamia’dır. Kâhta kalesi, Selçuklu imparatoru Alparslan’ın Malazgirt zaferi (1071)’den sonra (1085) Selçuklular tarafından Bizanslılardan alınır. Yöre zaman zaman Malatya Danişmendlileri, Selçuklular ve Artuklular arasında el değiştirir. Kale daha sonra Melik’ul-Mansur tarafından onarılır. (XII.yy.) Bir süre Harput Emirliği, Danişmendler ve Selçuklular arsında el değiştirir. Kaleyi daha sonra Sultan Alaeddin Keykubad’ın seraskeri Ceyli Bey zabteder. Bölgede Selçuklu hâkimiyeti başlar. (1226) Kâhta, Baba İshak ayaklanmasında (1240-1241) yağmalanır.

Kâhta kalesinin adı Memlûklüler ile Moğollar arasında geçen savaşlarda sık sık geçer. 1283-1289 yıllarında kale Halep valisi Kara Sungur tarafından alınır. Yeniden tahkim edilir. Daha sonra Osmanlı hâkimiyetine geçer. Timur Malatya ve Kâhta’ya kadar olan kaleleri ele geçirince Yıldırım Beyazıd kalelere koyduğu muhafızları kovarak Türkmen’lerden Kara Osman’ı tahta geçirir. Timur’un çekilmesiyle Memlûklüler bölgeye hâkim olurlar. (1417-1418) Memlûklülerin hâkimiyeti Yavuz Sultan Selim’in bölgeyi ele geçirmesine kadar devam eder. 1516 yılında Yavuz Sultan Selim zamanında Osmanlı hâkimiyetine girdikten sonra diğer ilçeler gibi önce Dulkadirli Emaretine, Kanuni zamanında ise sancak merkezi haline getirilen Samsat’a bağlanarak Zülkadiriye eyaleti (Maraş)’ne bağlanır. Kâhta 1531 yılında Malatya’ya, 1349 yılında ise Hısn-ı Mansur’a (Adıyaman) bağlanır. 1859 yılında Malatya sancak olunca Kâhta’da diğer kazalar gibi yeniden Malatya’ya bağlanır. Bu durum Osmanlı İmparatorluğunun yıkılmasına kadar devam eder. 1859 yılında Kâhta’da bir Abdal ayaklansa da ayaklanma

bastırılır.

Milli mücadele döneminde M. Kemal'i yakalamak ve etkisiz hale getirmek için görevlendiren Ali Galib Malatya'da sıkıştırılınca Kâhta'ya gelir. Beraberindeki zatlarla Hacı Bedir Bey'e misafir olur. Hacı Bedir Bey'den umduğu desteği bulamayınca da 15.09.1919 günü Kâhta'dan Urfa'ya oradan da Halep'e kaçar. Kâhta cumhuriyet döneminde Malatya'ya bağlı bir ilçe olarak eski durumunu muhafaza eder. Cumhuriyetin ilk yıllarında yer değiştirerek eski Kâhta'nın 26 km. güneyindeki şimdiki yerine taşınır.

Kahta İlçesi Seçkin Tabiat Turizmi Değerlerine Ait Bilgiler

Kahta sahip olduğu tarihi, kültürel ve tabiat zenginlikler nedeniyle önemli bir turizm merkezi konumundadır. Özellikle Kommagene Medeniyetinden kalan tarihi miras, kültür turizmi için dünyanın en önemli kaynaklarından birini teşkil etmektedir. İlçemizin önemli tarihi kültürel ve tabiat zenginliklerini arkeolojik kültür varlıkları ve ören yerleri oluşturmaktadır. Bunlar ulusal ve uluslararası öneme sahip *Nemrut Dağı (Antiochos'un Anıt Mezarı – Dev Heykeller)*, *Arsamia (Eski Kale)*, *Eski Kâhta Kalesi (Yeni Kale)*, *Cendere Köprüsü (Roma Köprüsü)*, *Karakuş Tümülüsü (Kadınlar Anıt Mezarı)* ile *Şeytan Köprüsü, Kıran Köprüsü (Değirmenbaşı Köprüsü)*, *Han Yeri (Burmapınar)*, *Yassıkaya* ören yerleridir. 2206 metre yükseklikteki Nemrut Dağının zirvesinde bulunan, Kral Antiochos'un Anıt Mezarını ziyaret edenler, güneşin gizemli doğuşunu ve batışını izlemektedirler.

Kahta'nın turizm potansiyelinin artırılması, iç turizmin canlandırılması, ilçedeki istihdamın artırılması ve ilçe ekonomisine katkı sağlanması vaziyetleri doğrultusunda 1993 yılından itibaren **Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin ilk ve tek Uluslararası etkinliği olan Uluslararası Kahta Kommagene Festivali** tertiplenmeye başlanmıştır.

Kommagene Medeniyetinin adıyla tertiplenen ve geleneksel hale getirilen festival kapsamında ulusal ve uluslararası kültürel, sportif, akademik etkinliklerin sergilenmektedir. Festivalde yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde sergilenen etkinlikler ilçe, bölge ve ülke tanıtımına önemli katkı sağlamaktadır.

⇒ **Sahanın Tabiat Turizmi Potansiyelinin öne çıktığı ve sunduğu aktiviteler**

Kommagene Medeniyetinden kalan tarihi miras, kültür turizmi için dünyanın en önemli kaynaklarından birini teşkil etmektedir. İlçemizin önemli tarihi kültürel ve tabiat zenginliklerini arkeolojik kültür varlıkları ve ören yerleri oluşturmaktadır. Bunlar ulusal ve uluslararası öneme sahip *Nemrut Dağı (Antiochos'un Anıt Mezarı – Dev Heykeller)*, *Arsamia (Eski Kale)*, *Eski Kâhta Kalesi (Yeni Kale)*, *Cendere Köprüsü (Roma Köprüsü)*, *Karakuş Tümülüsü (Kadınlar Anıt Mezarı)* ile *Şeytan Köprüsü*, *Kıran Köprüsü (Değirmenbaşı Köprüsü)*, *Han Yeri (Burmapınar)*, *Yassıkaya* ören yerleridir. 2206 metre yükseklikteki Nemrut Dağının zirvesinde bulunan, Kral Antiochos'un Anıt Mezarını ziyarete gelenler, güneşin gizemli doğuşunu ve batışını izleme fırsatı yakalamaktadırlar.

Kahta'nın turizm potansiyelinin artırılması, iç turizmin canlandırılması, ilçedeki istihdamın artırılması ve ilçe ekonomisine katkı sağlanması vaziyetleri doğrultusunda 1993 yılından itibaren Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin ilk ve tek uluslararası etkinliği olan Uluslararası Kahta Kommagene Festivali tertiplenmeye başlanmıştır.

4.2.2. Gölbaşı İlçesi Genel Bilgiler (Konum, Tarihi, Topoğrafik Özellikler, Yükselti)

⇒ **Tarihi: İlçenin** tarihi önemi, coğrafi konumundan kaynaklanmaktadır. İlçemizde kayda değer Sur, Kale, Tapınak gibi benzeri tarihi yapılar az ise de çeşitli yerlerdeki Mağaralardan buranın iskân alanı olduğu görülmektedir. Gölbaşı ilçesinin en önemli tarihi yönü, yol kavşağında bulunmasıdır. Bu yol Cumhuriyetin kuruluşundan sonra İlçemizden geçen Devlet Demiryolu ve Doğu –Güneydoğu Akdeniz bağlantı yolu olan kara yolu ile pekişmiş ve özellik belirginleşmiştir. Çünkü ilk çağlarda Gölbaşı'ndan geçen transit yol “ Bağdat Yolu “ , “ Savaş Yolu” , “ Halep Yolu” , “Murat Yolu” gibi isimlerle anılmıştır. İlçe, Türkiye'mizin idari yapılanmasında değişik illerin sınırlarına (Adıyaman- Malatya) girmiştir.1958 yılında Besni (Behisni) İlçesinden ayrılarak, Adıyaman iline bağlı bir ilçe olmuştur. İlçenin tarihi durumunu incelerken, elbette Adıyaman'ın tarihi seyri içerisinde değerlendirme yapılmıştır. Çünkü çeşitli devletler bu topraklarda hâkimiyet sürerken, aynı özellik ilin diğer ilçeleri için de geçerlidir. Bu tabiat bir tarihi gelişmedir.

⇒ **Altın Köprü:** Yapılış Tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Kralın kızı tarafından yapıldığı rivayet edilmektedir. Yıkılma durumunda, eşdeğer köprüyü inşa edecek

miktarda altının, civarında gömülü bulunduğu ve ismini bu gömülü altından aldığı söylenmektedir. Köprünün büyük bir kemeri ve kademeli olarak küçülen üç kemeri daha vardır. Köprü taşları harç kullanılmadan sıkıştırma (Cendere) stiliyle yapılmıştır.

Ana kemer temelinde on dört taş, yukarıya çıkıldıkça kademeli daralma yapılarak dokuz taştan yapılmıştır. Kemerin batı kısmında 63, doğu tarafında 70 sıra taş vardır. İkinci kemerde, tabanda dokuz sıra taş ve toplam otuzüç taş vardır. Üçüncü kemerde on sıra taş ve toplam yirmi altı, dördüncü kemerde ise dokuz sıra taş ve toplam on dokuz sıra taş kullanılmıştır. Köprünün önden yüksekliği 20 metreye yakındır. Ana kemeri, azgın suya karşı korumak için, kemerin her iki tarafına koni şeklinde destek yapılmıştır. Köprü, Harmanlı Kasabası yakınındaki Göksu üzerinde yapılmış olan “ Paşa Köprüsü”, Yaylacık (Köristan) köyüne doğuda 6 km. mesafede olan ve yine Göksu Irmağı üzerine yapılan “ Vicne Köprüsü” ile yaşıttır. Köprü, kanaatimizce Selekiler zamanında yapılmıştır.

⇒ **Cumhuriyet Dönemi:** Gölbaşı, Cumhuriyet döneminde Besni ilçesine bağlı “KARAÇALIK “ olarak anılan mevkiinde konumlanmış bir köydür. 01-04-1958 yılında ilçe oldu. Besni’den ayrılarak Adıyaman iline bağlandı. Yerleşim alanının genişliği, coğrafi konumu halkın kültürel ve ekonomik yapısı ilçenin hızla gelişmesine etken olmaktadır.

⇒ **Coğrafya:** Gölbaşı, coğrafi sınırların uzandığı bölümler olarak Akdeniz, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgelerinin kesiştiği noktada yer almaktadır. Doğusunda: Besni – Tut; Batısında: Kahramanmaraş, Çağlayancerit, Pazarcık; Kuzeyinde: Besni –Gaziantep; Güney Batısında: Kahramanmaraş İli, Elbistan İlçesi; güney doğusunda: Malatya ili ile Doğanşehir ilçesi bulunmaktadır. Gölbaşı, Kuzeydoğu, güneybatı istikametinde bulunan Güneydoğu Torosların uzantıları arasında yer alan vadide kurulmuştur. Gölbaşı Vadisinin, yeri ve sınırlarını ana hatlarla şöyle çizebiliriz: Gölbaşı Vadisi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Kuzey ucu ile Doğu Anadolu Bölgesi'nin güneyinden kesiştiği yerde bulunur. Vadinin Kuzey ve güney etrafı 2300 metreye ulaşan, Güneydoğu Torosların uzantıları ile çevrilmiştir. Vadinin uzun eksenini 40-50 km. arasındadır. Eni, en geniş yerinde 10-15 km'ye ulaşmaktadır. Vadi tabanı ise, denizden 862 m. yüksekliktedir.

⇒ **Jeolojik Yapısı:** Gölbaşı ilçesinin üzerinde bulunduğu göl kıyısı ve vadisi, Kuzey ve Güneydoğu Torosların uzantılarıdır. Kuzeyinde Öksüz Dağı, Sııklı Dağı, Meydan Dağı ve Doruk Dağı adlarıyla bilinen dağlar, dış Toroslar'ın uzantılarıdır. Bu dağlar, üçüncü zamanda oluşmuş dağlardır. İlçenin üzerinde bulunduğu dar vadi, kısmen yine üçüncü zamanda tarlalardan oluşmuş birikinti düzlüklerdir. İlçenin diğer kısımları, küçük dağlar ve engebeli arazilerle kaplı % 20 'si ise düzlük ve ovalıktır. İlçenin bulunduğu vadi, morfolojik olarak tek parça olup muhtemelen eski bir göl yatağıdır. Çünkü göller, büyük oranda birikinti gölleridir.

⇒ **Yeryüzü Şekilleri:** İlçenin Kuzeydoğu, Kuzeybatı istikametinde Güneydoğu Torosların bir parçası olan sıra dağlar uzanır. Bunlar sırasıyla Öksüz Dağı, Sııklı Dağı, Meydan Dağı Boruk Dağı'dır. Bunların içerisinde en yüksek tepe Boruk Dağı'dır. Yüksekliği 2320 metreye ulaşır.

Gölbaşı ilçesi, genel olarak dağlık ve tepelik alanlardan oluşur. İlçe Merkezi, kısmen ova sayılabilecek Gölbaşı Gölü çevresinde kurulmuştur. Göl çevresinde kalan az bir kısmı ise tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Kısmen Azaplı ve İnekli Gölü'nün Güney kısımları ovalıktır. Bunlar: kuzeyde İnekli Ovası, güneyde Balkar Ovası'dır. Toprak itibari ile kum, kil ve organik maddelerden oluşur. Gölbaşı Gölü'nün Kuzey Doğusu alüvyon sahasıdır, ince taneli malzemeden ibarettir. Gölbaşı Gölü ve Azaplı Gölü alüvyon sahasında büyük bir bataklık meydana gelmiştir. Üzeri sazlık ve kamışlıklarla kaplıdır.

Gölbaşı İlçesinin, kuzey ve güneyini çevreleyen Güneydoğu Torosların üzerinde yer alan platolar, oldukça zengin bir görünüm arz etmektedir. Özellikle, Savran Yaylası ve Sııklı Yaylası platoları bunlara örnek gösterilebilir.

İlçenin tek akarsuyu Göksu Çayı'dır. Kahramanmaraş İli Nurhak İlçesi'nin güneyinden tabiin ve doğu istikametinde kar suları ile beslenerek akan Göksu Çayı, ilçenin kuzey doğusunda Maltepe köyü yakınlarında kavis yaparak tekrar doğuya yönelir. Gölbaşı-Malatya sınırında Erkenek Çayı ile birleşerek tekrar Güneye yönelir ve aşağıda Fırat'a karışır. Göksu ve Erkenek Çayı'nın çevresi ilçenin aynı zamanda en önemli piknik ve mesire yerleridir.

Gölbaşı İlçesi, yer altı suları bakımından çok zengin su kaynaklarına sahiptir. Ayrıca Göksu Çayı'nın suyu yazın azalır, kışın çoğalmaktadır. Üzerinde DSİ tarafından Çataltepe köyü civarında Çataltepe Barajı'nın etüt çalışmaları devam etmektedir.

⇒ **İklim:** Gölbaşı etrafı değişik yüksekliklerle çevrili olması nedeniyle, merkez çukur bir vadide kalmaktadır. Etrafındaki dağların ortalama yüksekliği 1000-1700 metredir. Kuzey ve Güneyinde Torosların bulunması hava kütlelerinin hareketine bir ölçüde etki etmektedir. Yaz mevsiminde, kuzeydeki dağlık alan bu durumu engeller. Güneydeki sıcak havanın gelmesini de güneydeki dağlık alan engeller. Kışın ise, genellikle soğuk havanın meydana getirdiği yüksek basınç hâkim olur. Sonbahar ve kış aylarında genel olarak Basra Körfezi'nde meydana gelen termal alçak basıncın tesirine girer. Sonuçta, subtropikal iklimin kış mevsimindeki ılıkılığı yerine soğuk ve yağış düşüklüğü hâkim olur. Vadilerde, zirvelere göre sıcaklık değişimleri daha fazladır. Dağların kuzey vaziyetleri, güneyden daha çok soğuk olur. Bu durumda bitki dağılışını yerleşme ve tarımsal faaliyetleri etkiler.

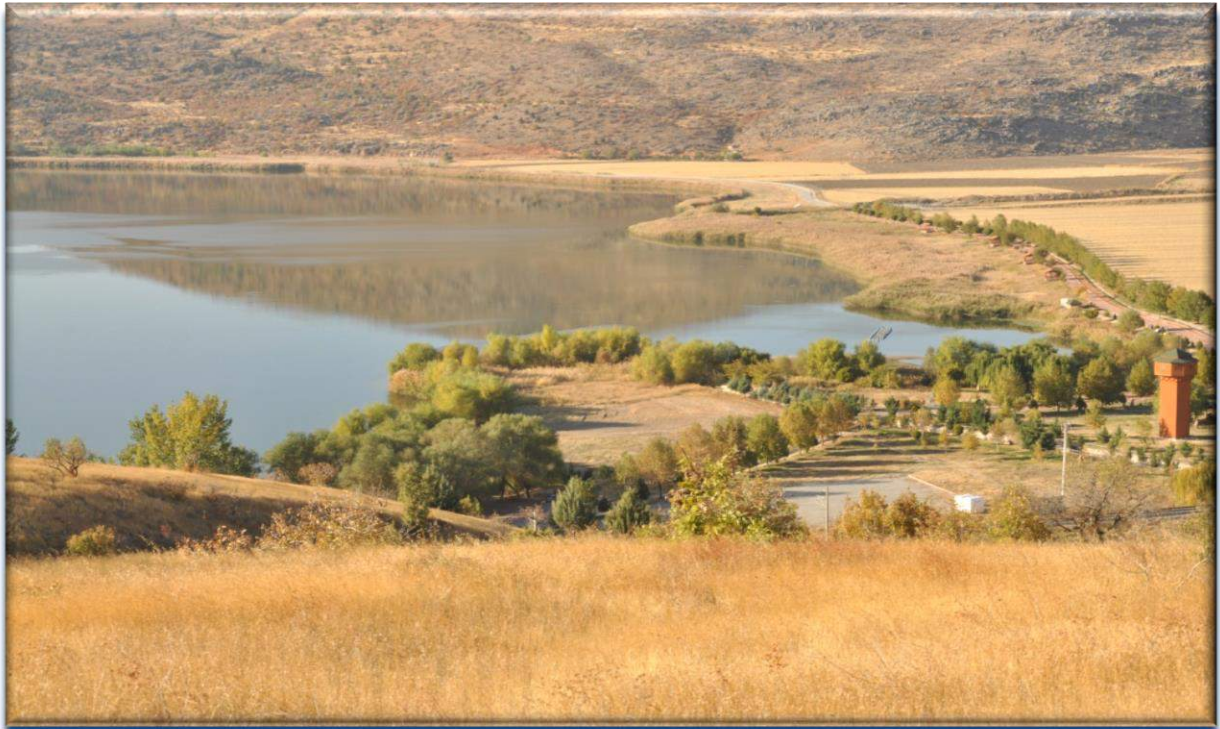
İklimi etkileyen hava kütleleri, yükselti, karasallık Gölbaşı ilçesinde kara ikliminin oluşumuna neden olur. Hatay-Kahramanmaraş çöküntü hendeğinden 500-700 metre eşikliklerle ayrılan batı kenarında, yükseltinin de az olması sebebiyle, az da olsa Akdeniz ikliminin yüksek alanlarda görülen tipi hâkimdir.

Sıcaklık: Gölbaşında en soğuk ay genellikle ocak ayıdır. Ortalama sıcaklık derecesi 1-5 derece ile 2-8 derece arasında değişir. En sıcak ay ise temmuzdur. Ortalama sıcaklık 28 –32 derece dolayındadır.

Basınç ve Rüzgârlar: Gölbaşı genel olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ni etkileyen, basınç sistemlerinin yani yazın Basra alçak basınç merkezinin, kışın ise Sibirya yüksek basınç sisteminin etkisi altına girer.

Nem ve Yağış: Gölbaşı ilçesinde yıllık nispi nem ortalama % 50'dir. Yılın yaz ayları Mayıs ve Eylül aylarında yapılan ölçümlerde yıllık ortalamanın altına düşer. Ekimden, Mayıs başlarına kadar nispi nem dereceleri yıllık ortalamanın üzerine çıkmaktadır. Gölbaşı ve çevresinin nispi nemine Gölbaşı, Azaplı ve İnekli Gölleri olumlu yönde etki eden etkenlerdir. Ortalama yıllık yağışın, mevsimlere dağılışı en çok kış aylarında % 47,8; ilkbaharda 30,5 -18,6; yaz aylarında ise 3,1 nispetinde yağış düşer.

⇒ **Gölbaşı Gölü:** Kuzeydoğu ve Güneybatı yönündeki çöküntü hendeğinin yüksekliği 863 metredir. Oluşum bakımından karstik tektonik göller grubuna dâhil edilir. Suyu tatlı, fakat elverişli değildir. Gölün uzanışı, doğu-batı yönlü olup, güneyinde bir maiktaro ovalık alan, devam ettikten sonra da platoluk alan görülür. Bazı yerlerde alüvyol saha yer alır. Göl, yağmur, kar ve küçük dereciklerle beslenir. Batı istikametinde kanalla Azaplı gölüne bağlanır.

⇒ **Azaplı Gölü:** Gölbaşı Gölü'nün bir kanalla bağlandığı Azaplı Gölü, 3 km kare alanlı, deniz seviyesinden 840 metre yüksekliği olan, kıyıları girintili-çıkıntılı olmayıp, etrafı sazlık ve kamışlıklarla kaplıdır. Suları tatlı fakat içmeye elverişli değildir. Oluşumu karstik bir yapıya sahiptir. Sazan ve yayın balığı yetiştirmek için müsaittir. Yılda, yaklaşık 20 ton sazan ve 25-30 ton yayın balığı elde edilir. Tarım için sulamadan faydalanılır.

⇒ **İnekli (Yeşilova) Gölü:** Gölbaşı'nın en batısındaki göldür. 1.09 km kare ve denizden yüksekliği 820 metredir. Etrafı sazlık ve kamışlıktır, suyu tatlı, ama içmeye elverişli değildir. Göller, akarsu ve derelerle beslenir. En yüksek seviyelerine kış ayları ile mart ve nisan da ulaşılır. En düşük seviyeye ise yaz aylarında ve Eylül ayında düşer. Gölbaşı, Azaplı ve İnekli gölleri DSİ tarafından kanallarla birleştirilmiştir.

⇒ **Gerger Kanyonu:** Adıyaman ili Gerger ilçesinde bulunan ve Atatürk Barajının sularının yükselmesiyle oluşan kanyon görülmeye değer bir tabii harikasıdır.

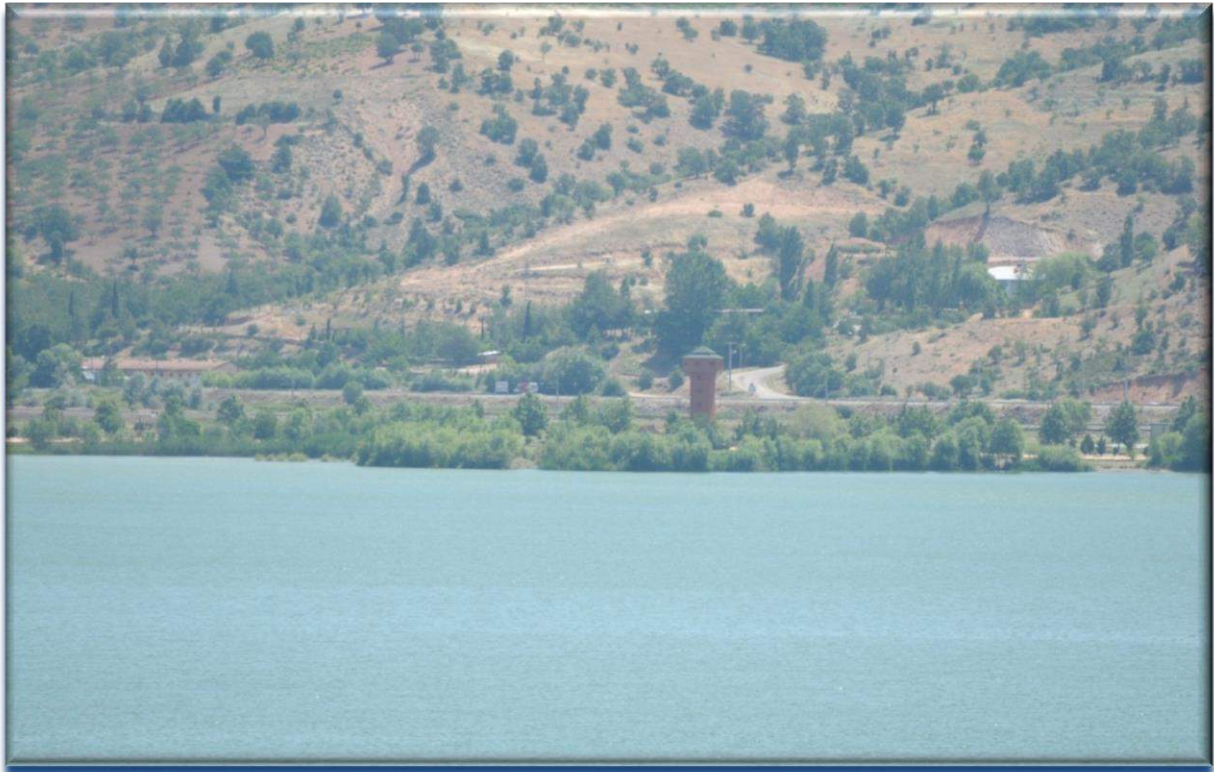
⇒ Tur Güzergâhları

- a) İnekli Gölünden Gölbaşı K.Maraş Karayolunun 10. km'sinden Çelik Köyü Tren istasyonuna yaklaşık 2 km. yaya yürünerek yaban hayatı gözlem noktasına gelinebilir. DSİ kanalı takip edilerek 7 km. boyunca yürüyüş yolu Azaplı Gölüne kadar tur güzergâhı takip edilebilir.
- b) Balkar beldesinden yaklaşık 1. km. göle doğru gelindiğinde Azaplı Gölü'nden kanal boyunca Çelik köyü tren istasyonuna yaya tur güzergâhı kullanılabilir.

⇒ **Manzara Seyir Noktası:** Azaplı Gölü sunum merkezinin üst tarafında seyir noktası mevcuttur

⇒ Yaban Hayatı Gözlem Noktası

- a) İdare, ziyaretçi ve tanıtım merkezi kuş gözlem kulesi-mevcuttur.
- b) Gölbaşı kuş gözlem kulesi-mevcuttur.

Adıyaman İli Sınırları İçinde Belirlenen Kuş Türleri

Latince Adı	Türkçe Adı
<i>Accipiter nisus</i>	Atmaca
<i>Grus grus</i>	Turna
<i>Buteo rufinus</i>	Kızılsahin
<i>Buteo buteo</i>	Şahin
<i>Gallinago gallinago</i>	Su çulluğu
<i>Ceryle rudis</i>	Alaca yalıçapkın
<i>Aquila chrysaetos</i>	Kaya kartalı
<i>Ardea cinerea</i>	Gri balıkçıl
<i>Egretta alba</i>	Büyük ak balıkçıl
<i>Podiceps cristatus</i>	Bahri
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Küçük Batağan
<i>Anas clypeata</i>	Kaşıkgaga
<i>Anas platyrhynchos</i>	Yeşilbaş
<i>Anas crecca</i>	Çamurcun
<i>Tringa totanus</i>	Kızılback
<i>Vanellus vanellus</i>	Kızkuşu
<i>Larus armenicus</i>	Van gölü martısı
<i>Anas strepera</i>	Boz ördek
<i>Gallinula chloropus</i>	Saztavuğu
<i>Fulica atra</i>	Sakarmeke
<i>Larus ridibundus</i>	Karabaş martı
<i>Phalacrocorax carbo</i>	Karabatak
<i>Aythya fuligula</i>	Tepeli patka

⇒ **Günübirlik Kullanım Alanı:** Ziyaretçiler Gölbaşı göllerinin kıyılarında kontrolsüz olarak piknik yapmaktadırlar. Söz konusu bölgelerde tabiat yapı bozmakla birlikte kirlilik yükü artmaktadır. Kontrol amacıyla Gölbaşı Gölü'nde 1 adet günübirlik alan öngörülmektedir.

Adıyaman Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğünce Türkiye genelinde Seyyah Ulu Çınar İzinde adlı Proje kapsamında ilimiz genelinde korunan alanlarda tabii turizmine yönelik 14-19 Yaş grubu yaklaşık 2800 genç ile Nemrut Dağı Milli Parkı ve Gölbaşı Tabii Parkı'na geziler düzenlenmiştir.

4.2.3. Adıyaman Av Turizmi

Her yıl düzenli olarak av turizmi kapsamında yerli ve yabancı avcılara 8 yaş ve üzeri erkek yaban keçisi avlattırılmaktadır. Adıyaman genelinde 2013 sayımına göre tahmini olarak 3190 Yaban Keçisi bulunmaktadır. 2015-2016 Av yılı, Av Turizmi kapsamında Adıyaman İl genelinde 27 adet Yaban Keçisi (*Capra aegagrus*), 13 adet Melez Yaban Keçisi (Hybrid ibex) ve 7 adet Hatalı Boynuz/Şelek Yaban Keçisi olmak üzere toplam 47 adet Yaban keçisi Kotası tahsis edilmiştir. Tahsis edilen kotalar yabancı avcıya ihale yoluyla, yerli avcıya Bakanlık

tarafından tahsis yoluyla verilmiştir. İhale yoluyla yabancı avcıya verilen kotalardan 99.485 TL yerli avcılardan ise 36.650 TL olmak üzere toplam 136.135 TL gelir elde edilmiştir. Av Turizmi kapsamında elde edilen bu gelirlerin % 60'ı 2012-1 sayılı Tamim hükümleri çerçevesinde Belde/Belediye ve Köy Tüzel Kişiliklerine katılım payı olarak verilecektir. Bu bağlamda, 2015-2016 av yılında iş birliği yapılan ve protokol düzenlenen Belde/Belediye ve Köy Tüzel Kişiliği hesaplarına Adıyaman Şube Müdürlüğümüz tarafından toplam **81.681 TL** katılım payı aktarılmıştır.

⇒ **Adıyaman İli Avlaklar:** Adıyaman il Geneli 10 Adet Devlet 13 Genel Avlak tescil edilmiştir. .

Sahanın Turizm Talebi Değerleri tablosu

Hâlihazırdaki ziyaretçi sayısı	Sahayı gezmek maksatlı gelen ve konaklayan: 61729 kişi Ziyaretçi (konaklamayanlar) : 69203 kişi
Para harcama	Konaklama, yeme-içme, yanında yöresel el sanatı ve yöresel kurutulmuş veya konserve ürünler alınarak para ödeme şekilleriyle Kişi başına ortalama en az 150 TL harcama yapılmaktadır
Ziyaretçi Profili	Bireysel gezginler : % 20 Eşler: % 60 Aileler : % 20 Tur grupları (tanıdık ve benzer talepteki kişilerin bir araya gelmesi şeklinde) : % 80 Diğerleri : % 20
Gelişlerinin İlk 5 Sebebi	1- Tabii Gezileri, 2- Foto safariler, 3- Kırsal Miras Gezileri, 4- Yaban Hayatı ve Kuş Gözlemciliği (fauna gezileri), 5- Tabii Eğitimi Programları
Kıyaslanabileceği saha	

Ulaşılabilirlik Analizi		
Sahanın Uluslararası havaalanına yakınlığı	Orta derecede yakın; 3 saat (2-4 saat arasında)	
Alana Ulaşım	Özel taşıt (X) Toplu taşıma (X) Diğerleri () (Bisiklet, motosiklet, yürüyüş, atlı vb.)	Ziyaretçinin Genel ulaşım kanaati: Ulaşımla ilgili sorunla karşılaşmıyorlar.
Ulaşım için problemler: Problem yok.		

Altyapı Analizi	Yetersiz	Yeterli	İyi	Açıklama
Taşımacılık ağı			X	Tur araçları ile veya araç kiralama yapılabilir
Yerel ağ(toprak, asfalt)		X		Yollar kilitli parke taşı ile yapılmıştır
Anayollara bağlantı		X		Bağlantılar yeterli seviyededir
Yerel genel taşımacılık			X	İyi durumdadır
Programlar		X		Güneşin doğuşunu ve batışını izlemek isteyenler için turlar düzenleniyor
Ücretler			X	Tur ücretleri ve giriş ücretleri uygundur
Ring patikaları		X		
İşaret levhaları			X	Yönlendirme levhaları var
Genel yer işaret levhaları			X	Var
Bilgi panoları		X		Yeterli seviyededir
Araçlar için park kapasitesi			X	Kilitli parke taşı ile yapılmış geniş park alanı vardır
Bilgi alma ve tercüme kolaylıkları			X	Bilgili personeller mevcuttur
Restoran sayısı		X		

Yeme içme konaklama analizi

Restoranların durumu	Kategori	Sayısı	Açıklama
	Turistik	1	Bakanlıktan işletme belgeli
	Yerel	8	
Yemek Standartları	Yüksek standartlı yemek sunanlar: Yeterli ve yöresel standartta yemek sunanlar: Kötü standartta yemek sunanlar:		
Barınma imkanları	Kategori (iyi-kötü-orta)	Kuruluş Sayısı	Yatak Sayısı
Oteller	İyi + orta	21	1533

Sahanın kendine has seçkin ve diğer önemli özellikleri			
		Var-Yok	Neler?
Sunduğu değerlerden	Tek-eşsiz olanlar var mı?	Var	Kommagene Krallığına ait Heykeller
	Biraz farklı ama değerli olanlar	Var	Çelikhan yüzen adalar
	Diğer ilgi çeken yerlere benzer olanlar	Var	Gölbaşı kuş gözlem evi
Alan turist ziyaret döngüsüne girecek şekilde turistlerin ilgisini çekecek diğer alanlara yakın mı?	Hayır	--	--
Alandaki yabanıl varlıklar	Bayrak türler	1.yok	2.yok
	Diğer ilginç yaban hayatı (fauna)	1.Yaban Keçisi	2.
	Endemik bitkiler	Ters lale	Endemik türdür.

Tatmin edici yaban hayatı izleme imkânı (Varsa)

Tatmin edici yaban hayatı izleme imkânı	Memeliler	Kuşlar	Açıklama
Garanti edilen türler var mı?	Yaban Keçisi,	Karabatak, ördek türleri, güvercin, martı, karga	Atatürk baraj gölü ve Gölbaşı göllerinde kuş türlerine rastlamak mümkün
Genellikle rastlanma ihtimali	nadiren	yüksek	-
Şans veya mevsime bağlı olanlar	-		Göçmen kuş türleri mevsiminde görülebilir
Alanda bulunan tesisler			
Sahadaki tesisler	Yetersiz	Yeterli	İyi
Rekreasyonel tesisler		X	
Spor tesisleri	X		
Diğerleri		X	

Taşıma Kapasitesi Analizi

Sosyal ve ekonomik taşıma kapasitesi Değerlendirme Şekli: 1- Tamamen Sağlanabiliyor, 2- Genel Olarak Sağlanıyor, 3- Veri Yok, 4- Çoğunlukla Sağlanamıyor 5- Hiç Sağlanamıyor					
Göstergeler	1	2	3	4	5
Tüm ilgi grupları turizmden elde edilen gelirden eşit pay alırlar		X			
Tüm ilgi grupları turizm gelişimine oranlı bir miktar para yatırımı yapabilir		X			
Yerel ekonomi için turizm faydaları açıktır	X				
Turizm gelişimiyle ilgili paydaşların ihtiyaç, istek ve önerileri ele alınıyor	X				
Tüm ilgi gruplarına önem veriliyor	X				
İlgi gruplarının birbiriyle olan ilişkileri iyi		X			
Beraber çalışmanın önemi biliniyor		X			
İyi bir işbirliği içindeler		X			
Belirli kararların alınma amacı saklanmıyor	X				
Yerel ilgi grupları karar almada söz sahibi	X				
Bölgesel ilgi grupları karar almada söz sahibi	X				
Diğer sektörler de turizm gelişimine fayda sağlıyor	X				
Turizm kırsal ekonomiye destek veriyor	X				
Geleneksel faaliyetler ve üretim türleri turizm gelişiminden sonra gelişme gösterdi		X			
Turizm gelişimi istihdamı artırma beklentilerini karşılıyor		X			
Yerel halk, özellikle gençler için yeni iş imkanı ortaya çıktı			X		
Kendi turizm işini kurmak isteyenlere yeterli destek veriliyor			X		
Turizm işi kurmak için eğitim ve öğretim veriliyor			X		
Planlı turizm uygulaması yapılıyor		X			
Yerel köyler ve kamusal alanın özelliği turizmden sonra zarar görmemiştir.		X			
Turizm temel olarak yerel mal ve hizmetlerden faydalanır		X			
Bölgemizi ziyaret eden turist sayısı yeterlidir		X			
Turizm kültürel mirasın devamına yardımcı oluyor		X			
Turizm endüstriyel mirasın sürdürülmesi için yardımcı oluyor		X			
Turizm gelişimi peyzaj dokusuna zarar vermiyor	X				
Turizm tabiatının korunmasına yardımcı oluyor	X				
Turizm kültürel manzaranın korunmasına yardımcı oluyor	X				
Turizm hayat kalitesini artırıyor		X			

Sosyal ve Ekonomik Taşıma Kapasitesi Verilerini Değerlendirme Sonuçları

Ekolojik taşıma kapasitesi analizi					
Faaliyet	Genel etkiler Müspet /menfi	Korunan alan üzerindeki etki	Etki		
			Kabul edilebilir	Kabul edilemez	Kabul edilebilir ancak;
Kamping & piknik	Müspet	Katı atıklar	X	-	Katı atıklara ait çözümler gerekir.
Ahşap Hediyeelik eşyaların satılması,	Müspet	-	X	-	Planlı ve yasal üretime dayanmalı
Su sporları	Müspet	-	X		Güvenlik tedbirleri alınmalı
Olta balıkçılığı	-	-	-	X	MP içinde balıkçılık öngörülmemektedir
Yeme içme	Müspet	-	X	-	Yöre yemekleri öne çıkarılmalı
Tabii yürüyüşü	Müspet	-	X	-	Patikalar dışına çıkılmamalıdır
Yaban hayatı gözlemi	Müspet	-	X	-	Belirlenen yerlerde kuralları dahilinde yapılmalı
Bilimsel geziler	Müspet	-	X	-	Alan kılavuzu eşliğinde olmalı

Ekolojik taşıma kapasitesinin etkileri					
Ekolojik göstergeler	1	2	3	4	5
Bitkiler turizm artışından etkilenmemektedir	X				
Yürüyüş yollarından yürümeyen turistler bitkilere çok zarar veriyor					X
Turizmden dolayı daha fazla toprak erozyonu meydana gelmektedir					X
Korunan alanın suları gözle görünür şekilde kirlenmektedir					X
Turizm gelişimi sebebi ile balık miktarı azalmıştır					X
Korunan alanın yer altı suları içme suyu olarak kullanılabilir		X			
Turistler yaban hayatı için rahatsız edici bir faktördür					X
Turizmden dolayı flora ve faunada ölümler artmıştır					X

1- Tamamen doğru, 2- Genel olarak doğru, 3- Veri yok, 4- Çoğunlukla yanlış, 5- Hiç yok

Ekolojik Taşıma Kapasitesi Verilerini Değerlendirme Sonuçları

Fiziki/İdari Taşıma Kapasitesi İncelemesi ve Değerlendirmesi

Fiziki/İdari taşıma kapasitesi							
	Yer	Kapasite	1	2	3	4	5
Altyapı	Korunan alana giriş yolları		X				
	Korunan alandaki yol ağı		X				
	Korunan alan içindeki toplu taşıma araçları		X				
Park girişi	Park etme		X				
	akış		X				
Park yeri imkânları	Yer sayısı		X				
	Biletleme		X				
	yönlendirme		X				
Bilgi imkânları	İşaret levhaları		X				
	Yetkililer		X				
	Ziyaretçi merkezi		X				
	Ofisler				X		
	Basılı ve görsel materyal			X			
Yiyecek içecek temini	Tedarik		X				
Ticaret	Seçenekler			X			
Kolaylık tesisleri	Tuvaletler		X				
	Atıkların toplanması			X			
Patika ağı	Yeterlilik durumu		X				
Yaban hayatı izleme noktaları	Sayısı ve uygunluğu				X		
Aktiviteler	seçenekler						
	Paket tabii turları			X			
	Bisiklet kiralama		-	-	-	-	-
	Araç kiralama		X				
	At-katır kiralama			X			
Çalışanlar	Yeterli sayıda		X				
	Donanımlı		X				

(1-Akıcı, yeterli 2- İyi, 3- Fena değil, 4- Kötü, 5- Çok Kötü)

Fiziki/İdari taşıma kapasitesi yönünden yapılan değerlendirme

! **Psikolojik Taşıma Kapasitesi:** Turistlerle kavga olayları yok, turistler hakkında genel kanı olumlu.

⇒ **Adıyaman İli ve İlçelerinin Kıyas Yöntemi İle Kısa Değerlendirmesi**

Kıyas Yöntemi İle Tabii Turizmi Potansiyeli Yüksek Olan Bazı İlçelerin Değerlendirilmesi			
ADİYAMAN			
İlçe	Kıyaslanan İl/İlçe	Kıyaslama Sebebi	Örnek Alınacak Deneyim
GÖLBAŞI	BALIKESİR/MANYAS	Birçok kuş türünü barındırması	Su kirliliğinin önlenmesi
ÇELİKHAN	BİNGÖL/SOLHAN	Yüzen adalar	Tanıtımının yapılması

BÖLÜM 5

ADİYAMAN İLİ SÜRDÜRÜLEBİLİR TABİAT TURİZMİ STRATEJİLERİ

5.1. Gelişme Stratejileri

Adıyaman İli Sürdürülebilir Tabii Turizmi Geliştirme Stratejileri				
Strateji 1	Strateji 2	Strateji 3	Strateji 4	Strateji 5
Adıyaman ilinde sürdürülebilir turizm türlerinin geliştirilmesi	Önemli turizm değerlerine ulaşılabilirliğin artırılması ve fiziki altyapı imkânlarının geliştirilmesi	Turizm altyapısının güçlendirilmesi, konaklama, yeme içme, hizmet kalitesinin artırılması	Adıyaman bölgesinin önemli turizm değerlerinin tanıtılması ve pazarlanması	Yönetişim modelinin geliştirilmesi

Strateji 1: Adıyaman İlinde Sürdürülebilir Turizm Türlerinin Geliştirilmesi

Bu strateji altında yapılan çalışmalar sonrasında bölge için tarih ve kültür, tabii ve inanç turizmi öne çıkmaktadır. Turizmin işlevsel bir kalkınma aracı olarak kullanılabilmesinde turizm

ürünlerine sahip olmanın yanında, bu ürünlerin sürdürülebilir ve etkin bir şekilde kullanılması da önem arz etmektedir. Turizmde sürdürülebilirlik ancak dinamik bir ortamın varlığı ve bilinçli bir şekilde tasarlanan turizm ürünlerinin akılcı, cazip bir şekilde pazara sunulması ile mümkün olabilir.

Strateji 2: Önemli Turizm Değerlerine Ulaşılabilirliğin Arttırılması ve Fiziki Altyapı İmkânlarının Geliştirilmesi

Bölgedeki kaynak değerlerin turizme kazandırılabilmesinde en önemli bileşen ulaşılabilirliktir. Bu strateji başlığı altında belirlenen hedeflere ulaşabilmek için bölgedeki önemli turizm değerlerine ulaşım imkânlarının ve altyapının güçlendirilmesi çalışmasının yapılması.

Strateji 3: Turizm Altyapısının Güçlendirilmesi, Hizmet Kalitesinin Artırılması

Bu strateji bölgedeki turizm tesislerinin nitelik, turist ve geceleme sayılarını artırmak; girişimcilik ve yetişmiş insan kaynağını geliştirmek vaziyetle dirilmektedir.

Strateji 4: Adıyaman'ın Önemli Turizm Değerlerinin Tanıtılması ve Pazarlanması

Belirlenen hedefler ve faaliyetler ile bölgenin özellikleri ve paydaşların tercihleri doğrultusunda, farklı turizm türlerinde, birbirinden bağımsız veya ilintili olacak biçimde, turizm ürünü geliştirilmesi ve dengeli bir ürün sepeti hazırlanması vaziyetle dirilmektedir. Bu faaliyetler sonucu bölgedeki turizm değerleri ile yöresel ürünlerin tanıtılması ve öne çıkan turizm türlerinin tümünün geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Strateji 5 - Yönetişim Modelinin Geliştirilmesi

Bu strateji için ulusal ve bölgesel düzeyde eşgüdüm ve uygulamada bütünlüğü sağlamak üzere, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan ve bazı illerde uygulamaya geçen yönetim modeli esas alınmıştır. Bu model strateji ve eylem planının “uygulanması”, “izlenmesi” ve “değerlendirilmesi” temeline dayanmaktadır. Uygulayıcı, ziyaretçi ve hizmet sağlayıcıların planda gerekli güncellemeleri yapmaya imkân sağlayacak şekilde, uygulama sürecine ilişkin geri bildirimde bulunmaları, uygulamadaki etkinliği ve başarıyı artıracaktır. Bu kapsamda Bölgesel, İl ve Noktasal Turizm Konseylerinin kurulması ve aktif olarak çalışması öngörülmektedir.

Adıyaman İli Sürdürülebilir Tabii Turizmi Stratejisi ve Eylem Planının hayata geçirilmesi için oluşturulacak yönetim modelinin genel kurgusu aşağıda sıralanan ilkelere dayandırılmalıdır.

- ❖ Saydamlık Hesap verebilirlik (siyasal hesap sorma, idari ve mali hesap sorma, hukuki hesap sorma)
- ❖ Katılımcılık ilkesi
- ❖ Yerinden yönetim
- ❖ Etkinlik ve verimlilik
- ❖ Bütüncül yaklaşım
- ❖ Bilgiye erişim hakkı
- ❖ Çevre hakkı
- ❖ Çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim, sürdürülebilir kalkınma

5.2. Pazarlama Stratejisi

Adıyaman İli Sürdürülebilir Tabii Turizmi Pazarlama Stratejileri				
Strateji 1	Strateji 2	Strateji 3	Strateji 4	Strateji 5
Adıyaman ilinde markalaşma eylem stratejilerinin belirlenmesi	Tanıtım etkinliklerinin yapılması	Festival ve fuarlara katılımın gerçekleştirilmesi	Tanıtım materyallerinin hazırlanması	Tanıtım materyallerinin dağıtımının gerçekleştirilmesi

5.3. Ziyaretçi Yönetimi Stratejisi

Adıyaman İli Sürdürülebilir Tabii Turizmi Geliştirme Stratejileri				
Strateji 1	Strateji 2	Strateji 3	Strateji 4	Strateji 5

Alan yönetim planının hazırlanması	Alan kılavuzlarının yetiştirilmesi	İl içerisinde uygulanacak destinasyonların tespiti	Kiosk ve danışma ofislerinin uygun mekanlara konulması	Enformasyon materyallerinin hazırlanması
------------------------------------	------------------------------------	--	--	--

5.4. Master Planı Stratejik Uygulama İlkeleri

⇒ **Adıyaman İli Tabiat Turizmi Master Planı uygulama sürecinde öngörülen temel ilke ve yöntemler şu şekilde sıralanmıştır:**

- ✓ Kentte bulunan baraj gölü düşünüldüğünde özellikle tabii ve su sporları konusunda çeşitli periyodik ulusal/uluslararası programlar düzenlenebilir. Bu bağlamda Altyapı sorununun tamamen çözülmesi ile birlikte Atatürk Barajı sularında kürek, kano, yelken, durgun su kayağı, yüzme ve sürat tekneleriyle düzenlenecek ulusal ve uluslararası yarışlarla kentin spor turizmi konusunda önemli bir merkez haline gelmesi sağlanabilir.
- ✓ Gazihan Dede Su Sporları Tesisleri'nin tamamlanması Adıyaman'ın su kültürü ile tanışmasının yanı sıra burada düzenlenecek olan aktivite ve yarışlarla bölgede ve ülke genelinde önemli bir merkez olmasını sağlayacaktır.
- ✓ Çelikhan ilçesinde yapılması planlanan kayak merkezi ile kentin kış turizminden önemli bir pay alması sağlanabilir.
- ✓ Agro turizme öncelik verilerek köy ve ev pansiyonculuğunun yaygınlaşmasını sağlayacak bir sistem kurulabilir. Bu noktada ilde yetişen ürünlerin hasat zamanlarının tespit edilerek hasat çalışmalarında turistleri de bu aktivitelere dahil etmek mümkün olabilir (Nar, Üzüm, Fıstık... vb.). Bu bağlamda Adıyaman ilinde organik tarım alanlarında yetişen üzüm, nar gibi marka ürünlerin tanıtımı ve yetişen ürünlerin (bağbozumu) gibi kültürel değerlerin yerinde ve doğru şekilde tanıtımı yapılmalı, yapılan ulusal ve uluslararası fuar ve tanıtım günlerinde hediyelik turistik ürün kapsamı şeklinde desteklenmelidir.

- ✓ Kâhta ve Gerger’de bulunan sülük gölleri ilkel koşullarda yerel halk tarafından kullanılmaktadır. Bu değerlerin bilimsel gerçekler doğrultusunda kullanılması gerekmektedir. Bu göllerin tanıtımının yapılması ve alternatif tıp ile ilgili kurumlara sunulmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu noktada -İç turizm açısından Gerger ilçesi sınırları içerisinde yer alan “Sülüklü Göl’e” ulaşım konusunda yol ve tanıtım levhaları önem arz etmektedir.
- ✓ Turizm ile ilgili faaliyetlerin uzun dönemde sürdürülebilir, geniş kapsamlı, dikkatli, katılımcı ve paylaşımcı olarak planlanması, sürecin etkin projelerle yönetilmesi gerekmektedir.
- ✓ Bir tabii alanı olan Çelikhan’daki yüzen adaların etkin tanıtımı düzenlenen turlarla ve rehberlerin eşliğinde yapılmalıdır. Burada yeni kurulacak turizm işletmelerinin yapılaşma konusunda tabii alanının yapısına zarar vermeyecek şekilde dikkat edilmelidir.
- ✓ Sürdürülebilir turizm politikaları ve projeleri sayesinde bir kentin istihdam problemini doğrudan ve dolaylı olarak çözme potansiyeline sahiptir. Ayrıca tabii turizmi(eko-turizm) kırsal ekonominin çeşitlenmesinde, kırsal nüfus için yoksulluğun ve kırsal göçün azaltılmasında en önemli seçeneklerden biri olarak görülmektedir. Ancak, turizmin yalnızca yerel ekonomi ile doğru şekilde bütünleştirildiği takdirde beklentileri karşılayabileceği ve yöre halkı ile diğer ilgi gruplarına fayda sağlayacağı unutulmamalıdır.
- ✓ Tabii Turizminin gelişmesi için öncelikle yöre halkının desteğine ihtiyaç vardır. Bu desteği ancak yöre halkında oluşturulacak tabii bilinci sayesinde almak mümkün olacaktır. Bu çerçevede Milli Eğitim Müdürlüğü ve üniversite aracılığı ile verilecek eğitim ve öğretimin yanı sıra bu konuları içeren konferanslar tabii sevgisi ve tabiiya olan saygının hayatımızdaki önemi anlatılmalıdır.
- ✓ Terk edilmiş yerleşim alanlarında somut kültür varlıklarının peyzaj düzenlemeleri yapılmak suretiyle onları da tabiatın bir parçası olarak değerlendirmek mümkün olacaktır.

- ✓ Tabii turizmi için gelen turistlerin kalış süresinin uzatılması için kültürel zenginlikler, gelenekler, sosyal yaşam ile ilgili bilgilerin sunulması düşünülebilir. Bölgemizde turizm, tabiat hayat ve kültürel varlıkların korunmasının temin edildiği oranda desteklenmelidir. Turizmin sadece ekonomik sonuçları değil çevresel etkileri de dikkate alınmalıdır.
- ✓ Bölgemizde, turizmde nitelikli işgücü açığı bulunmaktadır. Dolayısıyla sahip olduğumuz genç nüfus hacmini eğitmek, daha donanımlı hale getirmek ve turizmde kazandırmak yapıcı bir yaklaşım olacaktır. Tabii turizmi ve eko turizm bağlamında; çevresini tanıyan, müşteriye doğru karşılayan, mesleki yabancı dili bilen ya da en azından mesleki terimlere hâkim bir işgücü hacminin oluşturulması oldukça önemli görülmektedir.
- ✓ Adıyaman iline ait tabiat ve kültürel mirasın/turizm noktalarının görsel, işitsel ve yazılı medyada tanıtımlarının/reklamalarının paylaşılması gerekmektedir.
- ✓ Hediyeelik eşya sektörü yörenin tanıtımında ve yöreye gelir bırakmada öncelikli olarak planlanıp seçkin çok tercih edilen tüm tabiat değerlerin bulunduğu yerlerde hediyeelik eşya satış stantlarının oluşturulması düşünülebilir.
- ✓ Tabii ile iç içe olan köylerde tabiat ürünlerin üretimi özendirilmeli, tabiat ürünlerin sunumuna yönelik olarak gerekirse ambalaj, etiket, pazarlama konusunda destek için projeler üretilerek uygulanması sağlanmalıdır.
- ✓ Günümüzde tabii yürüyüşü, tabii fotoğrafçılığı ve kampçılık en çok talep gören turizm çeşitleri olup; tabii turizmi arzının orta ve uzun vadede diğer etkinlikleri de içerecek şekilde zenginleştirilmesi gerekmektedir.
- ✓ Kente göç sebebiyle köylerde boş bulunan konaklamaya müsait köy evlerindeki kapasitenin ev pansiyonculuğu, apart şeklinde kiralama, devre mülk olarak satış veya kiralama modellerinden biriyle değerlendirilebilir.
- ✓ Yapım ve işletme maliyeti sebebiyle yapımı ertelenen arıtma tesisi için bir çözüm getirilmesi öncelikli çalışmalardan olmalıdır. Gerek yöre halkının sağlığını tehdit

edecek boyuta ulaşabilecek kirlilik tehdidi gerekse bu kirliliğin kentin imajını kötü yönde etkilemesi ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır.

- ✓ İl genelinde tabii turizmi konusu baz alınarak gerçekleştirilebilecek çeşitli yarışmalar (resim/fotoğraf/kompozisyon) ve verilebilecek ödüller ile öncelikli olarak yöre halkının turizme olan ilgisinin arttırılması hedeflenmelidir.
- ✓ Sahanın ziyaretçiye sunumunu ve algılanmasını sağlamak üzere tabela, bilgi panosu, broşür, web sitesi gibi kolaylıkların önceden hazırlanması, bunların sahanın tabiat dokusunu yansıtan orijinalliğine uygun malzeme, görsel ve metinlerden oluşması gerekmektedir.
- ✓ Turist için yolda geçen zamanlar istenmeyen ve kayıp süreler olarak görüldüğünden sahanın çekiciliğine rağmen ziyaretçi sayısını düşürebilir. Bu sebeple kolay ve kısa zamanda ulaşılabilirlik, yol üzerinde yeterli yönlendirme ve bilgilendirme imkânlarının olması ve bu hizmetin sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir.

1. KAPASİTE GELİŞTİRME Vaziyet: ilgili paydaşların turizm (eko turizm) açısından kapasitelerini geliştirmek													
Eylem No	Öncelik	Eylem	Açıklama	Yapacak kişi ve kuruluşlar	İşbirliği ortakları	Başlangıç tarihi	Süresi						
							2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1		Ekoturizm eğitimi	Yerel halkının eko-turizm hakkında eğitimi, Ekoturizme sunulabilecek ürünlerin geliştirilmesi ürünlerin geliştirilmesi konusunda eğitilmesi.	İl Turizm Müd. Orman Su İşleri Md. Üniversite, Milli Eğitim Md.	Belediyeler, Muhtarlıklar								
2		Tanıtım materyallerinin(broşür, afiş, video) hazırlanması	Dünyada ve ülkemizde yaşayan insanların ilimizde bulunan tabiat ve kültürel değerlerimizi tanımalarını sağlamak	Belediyeler, Kültür ve Turizm Md., Üniversite, STK, Orman Su İşleri Md.									

2.FİZİKSEL ALTYAPININ OLUŞTURULMASI Vaziyet; altyapıyı geliştirmek,

Eylem no	Öncelik	Eylem	Açıklama	Yapacak kişi ve kuruluşlar	İşbirliği ortakları	Başlangıç tarihi	Süresi						
							2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1		Atıksu arıtma tesisi projesi	<i>Şehrin kanalizasyon atıklarının dezenfekte edilerek Atatürk barajına akıtılması vazifelendirmektedir. Projenin; yapım ihalesi yapılmış olup, 2014 yılında bitirilmesi hedeflenmektedir.</i>	<i>Adıyaman Belediyesi</i>	<i>Avrupa Birliği (IPA), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.</i>								
2		Mağaraların ziyarete açılması	<i>Mağaraların tespit edilerek turizme açılması sağlanmalı</i>	<i>İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İl Özel İdaresi</i>	<i>Dernekler, Üniversite</i>								

3		Çevre Temizliği	<i>Yöre halkında çevre koruma bilinci oluşturulacaktır.</i>	<i>Muhtarlıklar</i>									
4		Gölbaşı gölleri arasında bağlantıyı sağlayan su yollarını koruma	<i>Göller arasında bağlantıyı sağlayan kanallar devamlı surette açık tutulacaktır.</i>	<i>DSİ, Gölbaşı Kaymakamlığı</i>	<i>Valilik, İl Özel İdaresi, İlçe Tarım Md.</i>								

3. ENVANTER, ÜRÜN OLUŞTURMA, ÜRÜN ÇEŞİTLENDİRME VE GELİŞTİRME, SERTİFİKALANDIRMA, TANITIM VE PAZARLAMANI YAPILMASI Vaziyet: mevcut ekoturizm ürünlerinin ortaya çıkarılması, geliştirilmesi, tanıtımı ve pazarlamasını yapmak

Eylem no	Öncelik	Eylem	Açıklama	Yapacak kişi ve kuruluşlar	İşbirliği ortakları	Başlangıç tarihi	Süresi						
							2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1		Kültürel ürün envanteri ürünleri sunuma hazır hale getirme	<i>Geleneksel hayat tarzı, kültüre ilişkin olarak tabittan toplanan, üretilen gıda maddeleri veya tabiat materyalden üretilen el sanatları vb. Değerlerin tespiti, satılabilir hale getirilmesi, sözlü değerlerin envanteri, bunların turizme</i>	<i>İl Kültür ve Turizm Md. Orman Su İşleri, Halk Eğitim Merkezi</i>	<i>Dernekler, Üniversite</i>								

			sunulabilir hale getirilmesi.										
2		Avlaklarda av Turizm sayısının artırılması	Avlaklarda av potansiyeli artırılarak su turizminin cazibesi artacaktır	Orman ve Su İşleri Md.									
3		Kuş envanterlerinin çıkarılması	Kuş gözlemciliği gruplarından yararlanarak alanın kuş envanterinin çıkarılması	STK, Orman Su İşleri Md.									
4		Göllerdeki balık türlerini ve miktarlarını koruma	Göllerde her türlü ticari balıkçılık önlenecektir. Ayrıca hobi balıkçılığına ağ kullanmaksızın ve kontrollü olarak izin verilecektir.	Orman Su İşleri Md. İlçe Tarım Md.	İl Tarım Md. Kaymakamlık								

1.1. Tabiat turizm aktiviteleri

1.2. Uygulama Eylem Planı

AKTİVİTE	YAPILACAK FAALİYETLER	KISITLAR	ZAMAN	SORUMLU BİRİMLER	BÜTÇE (TL) (Tahmini)	AÇIKLAMA
KAMP-KARAVAN	1.Kamp-karavan alanlarının belirlenmesi	--	2017	DKMP Adıyaman Şb.	--	
	2					
	3					
Ziyaretçi Tanıtım ve Karşılama Merkezi	1.İdari Bina yapımı	Hava Şartları	2016	Turizm İl Md. İKA		Turizm il Müdürlüğü tarafından yapılmış ancak ağır kış şartları nedeni ile tamamlanamamıştır
	2					

2.GÖLBAŞI GÖLLERİ TABİAT PARKI

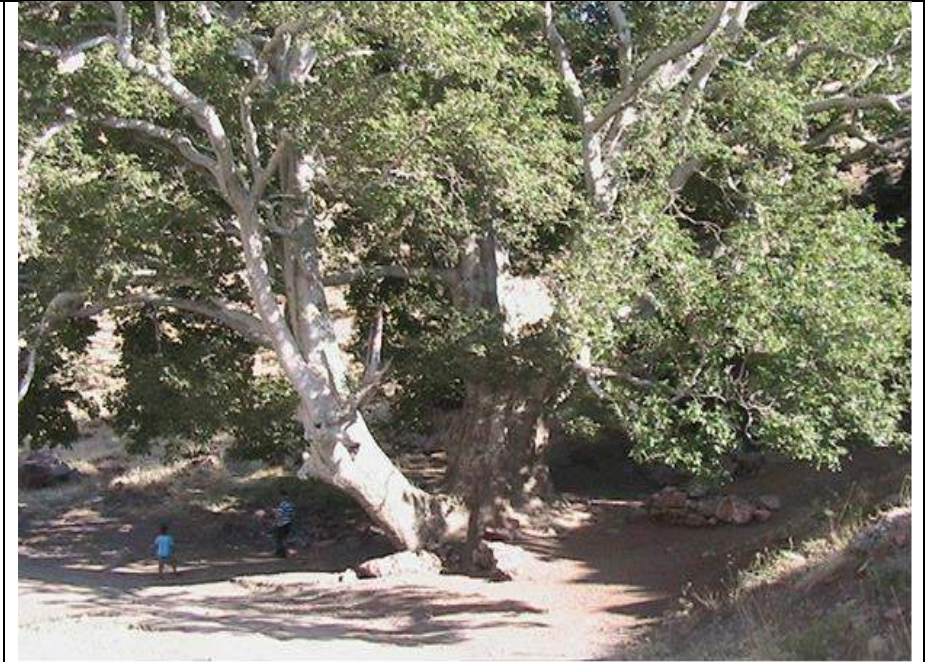
Gölbaşı Gölleri Tabiat Parkı; Adıyaman ili Gölbaşı ilçe sınırları içerisinde olup 2080 ha büyüklüğündedir. Adıyaman merkezine 63km, Malatya'ya 116km, Kahramanmaraş'a 100km uzaklıktadır. Tabiat Parkı sınırları Gölbaşı, İnekli ve Azaplı göllerini içerisine almaktadır. Alanda çok sayıda kuş türü mevcut olup, özellikle bir çift Turna yaz-kış konaklamakta ve üremektedir.

2.1. Tabiat turizm aktiviteleri

2.2. Uygulama Eylem Planı

AKTİVİTE	YAPILACAK FAALİYETLER	KISITLAR	ZAMAN	SORUMLU BİRİMLER	BÜTÇE (TL) (Tahmini)	AÇIKLAMA
Doğa Yürüyüşü	1. Parkurların belirlenmesi		2017	Belediye, Adıyaman Şb.	--	--
	2. uyarı-ikaz ve yönlendirme tabelalarının hazırlanması		2017	Belediye, Adıyaman Şb.	5.000	--
Kuş Gözlemi	1. Kuş Gözlem noktalarının belirlenmesi		2016	Adıyaman Şb.		
	2. Kuş halkalama	Yakalanması	2016	Adıyaman Şb.	5.000	İlimizde yavrulama yapan Turna kuşunun hareketlerinin takibi için halkalanması

3.DOĞANLI ÇINAR TABİAT ANITI

2.3. Tabiat turizm aktiviteleri

2.4. Uygulama Eylem Planı

AKTİVİTE	YAPILACAK FAALİYETLER	KISITLAR	ZAMAN	SORUMLU BİRİMLER	BÜTÇE (TL) (Tahmini)	AÇIKLAMA
Çevre Düzenlemesi	1. Alanda ağaçlandırma yapılması		2016	Adıyaman Şb.	--	--
	2.Çeşmenin tamirâtı		2016	Adıyaman Şb.	500	--

6.ÇAT BARAJ GÖLÜ(TABIAT PARKI OLARAK ÖNERİLMİŞTİR)

Adıyaman İli Çelikhan ilçe sınırları içerisinde bulunan baraj üzerinde irili ufaklı birçok yüzen adacıkları barındırdığı için 2015 yılında Tabiat Parkı olması için çalışmalar yapılmış ve Genel Müdürlüğümüzden cevap beklenmektedir. Tabiat Parkı ilan edildikten sonra gerekli çalışmalar yapılacaktır.

ADİYAMAN İLİ TABİAT TURİZMİ UYGULAMA EYLEM PLANI

YAPILACAK FAALİYETLER	YERİ	SORUMLU BİRİMLER	AÇIKLAMA
1.Kamp-karavan alanlarının yapılması	Nemrut Dağı Mp	DKMP Adıyaman Şb.	UDGP öngörülen yere yakın Karadut Köyünde Gününbirlik Kullanım alanı yapıldı. İçerisinde 2 Adet Çeşme, WC, 5 adet Satış Ünitesi, 2 adet Barbekü, 4 adet Bank, 8 adet Piknik Masası ve 3 adet Kamelya mevcuttur.
2.İdari Bina yapımı	Nemrut Dağı Mp	Turizm İl Md. İKA	Turizm il Müdürlüğü tarafından yapılmış olup, işletmecilik ihale çalışmalarına başlanmıştır. Ayrıca Adıyaman Valiliği'nce Kalkınma ajansı ile birlikte Karakuş, Cendere, Arsamia ve Eskikahta köyünde Ziyaretçi karşılama merkezi yapılacaktır. Genel Müdürlüklerden onay alındıktan sonra proje ihale çalışmalarına başlanacaktır.
3.Doğa Yürüyüşü parkurlarının belirlenmesi	Gölbaşı Gölleri TP	Adıyaman Şb. Ve Gölbaşı Belediyesi	Kurumumuz ile Gölbaşı Belediye Başkanlığınca planlanacaktır.
4.Kuş Halkalama	Gölbaşı Gölleri TP	Adıyaman Şb.	Gölbaşı Gölleri Tabiat Parkı içerisinde bulunan Turnalar yakalanarak takip cihazı takılacaktır.
6-Yüzen Adalar TP.	Çelikhan İlçesi	Adıyaman Şb.- Kaymakamlık	Çelikhan ilçesinde bulunan yaklaşık 120-130 Adacıktan oluşan yüzen adaların 174 Ha. alanın Tabiat parkı yapılması için 2015 yılında ön etüt raporu hazırlanarak Genel Müdürlüğe gönderilmiştir.

ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI (Doğa Koruma ve Milli Parklar) III. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	
HAZIRLAYAN	KONTROL EDEN
Adıyaman İli Tabii Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürü İsmail KOZAN	III. Bölge Müdürlüğü Tabii Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürü Serdar YILMAZ
Uygun Takdim	
III. Bölge Müdürü İsrafil ERDOĞAN	Vali Yardımcısı Yunus Emre ALTINER

Tabiat Turizmi Master Planının uygulanması

UYGUNDUR.

Mahmut DEMİRTAŞ

VALİ